Tőkés vegyipari monopóliumok

Fellendülésre várva

A tőkés világ nagy vegyipari társaságai számára 1975 a második világháború utáni időszak legnagyobb üzleti problémáit hozta. Ez mindenekelőtt abban mutatkozott meg, hogy (egyetlen kivétellel) a nettó profit a tíz legnagyobb vegyipari trösztben esetében 1975 folyamán *csökkent* — függetlenül attól, hogy az üzleti forgalmuk növekedett-e vagy sem.

Tizen az élvonalban

A Nemzetközi Pénzügyi Alap (IMF) az üzleti forgalom alapján rangsorolta a világ vegyipari trösztjeit.

1. A legnagyobb a német Hoechst csoport, amelyet 1970-ben újjászerveztek és jelenleg 14, meglehetősen nagy üzleti autonómiával rendelkező termelési egységre oszlik. Eredetileg a IG Farben részét alkotta. Jelenleg 179 ezert foglalkoztat. Forgalmának 15 százaléka gyógyszeralapanyag, 13 százaléka műgyanta és festék, 11 százaléka műszál. 1973-ban a Hoechst üzleti forgalma 5,7 milliárd dollár volt. 1974-ben 7,8, 1975-ben pedig 8,3 milliárd dollár. Ugyanakkor az 1973-ban és 1974-ben kimutatott 200, illetve 210 millió dolláros profit 1975-ben alig haladta meg a 100 milliót, s így a profitrangsorban a Hoechst csak a hetedik helyet foglalta el.

2. A nyugatnémet BASF (eredeti nevén Badische Anilin und Sodafabrik). Valaha ugyancsak az IG Farben része volt. 111 ezer embert foglalkoztat. Forgalmának 19 százaléka műanyagokra, 11 százaléka műtrágyára, 14 százaléka földgáztermékekre jut. Forgalma 1973-ban nagyobb volt mint a Hoechsté (5,9 milliárd dollár) 1974-ben azonban már elmaradt attól (7,5 milliárd), 1975-ben pedig a Hoechsttel ellentétben a forgalom is csökkent 7,2 milliárdra. A profit alakulása ugyanakkor kedvezőbb képet mutatott mint a Hoechst esetében. Az 1973-as 180 és az 1974-es 190 millió dollárról a nettó haszon 1975-ben csak 160 millióra csökkent.

3. A harmadik helyen áll az amerikai Du Pont Tröszt. Az Egyesült Államok legnagyobb multinacionális vegyi monopóliuma a forgalom szerint nemzetközi rangsorban 1973-ban a legelső volt, a nyugatnémet Bayer mögött. 1975-ben azonban a Bayer forgalma csökkent, míg a Du Pont-é 6,9 milliárd dollárról 7,2 milliárdra emelkedett. Így jutott a harmadik helyre. Alkalmazottainak száma 132 ezer. A forgalom emelkedésével éles ellentétben áll a Du Pont profitjának alakulása. 1973-ban 580 millió dolláros nettó profittal még ez a monopólium állott a ranglista élén. (Abban az esztendőben a forgalom nagyságát tekintve is első volt.) Ettől kezdve gyors zuhanás következett, amelynek során 1974-ben 400, 1975-ben pedig 280 millió dollárra esett a tröszt nettó profitja. Jelenlegi profitszintjével a negyedik helyen áll.

4. 1974 és 1975 között a listán a Bayer cserélt helyet a Du Pont-tal. Ennek oka a forgalom esése 7,1-ről 7 milliárd dollárra. A Bayer is a régi IG Farben felbontásakor jött létre mai formájában. Jelenleg 169 ezer embert foglalkoztatott. Ami a profitot illeti, az 1973-ban 200, 1974-ben 210 millió dollár volt, 1975-ben pedig 110 millió dollár volt. Ezzel a profitrangsorban a Bayer a hatodik helyen áll.

5. A rangsorban a következő az ICI (Imperial Chemical Industries) amely Nagy-Britannia legnagyobb vegyipari cége. 1926-ban alapították és 200 ezer embert foglalkoztat a tőkés világ minden részén. Forgalmának 16 százaléka jut a mezőgazdaságban használt vegyianyagokra, 14 százaléka pedik petrolkémiai termékekre. Az ICI forgalma 1973-ban 5,2 milliárd volt, 1974-ben 6,9 milliárdra emelkedett, majd tavaly 6,8 milliárd dollárra csökkent. Ami a profitot illeti, az 1973-ban 450 millió dollár volt, 1974-ben pedig 600 millió fölé emelkedett. Ekkor az ICI állt a nemzetközi vegyimonopóliumok profitlistájának az élén. 1975-ben a nettó profit 490 millió dollárra zuhant, s ezzel az ICI a profitrangsorban a második helyen áll.

6. A forgalom-rangsor szerint a hatodik helyen áll az amerikai Union Carbide. 106 ezer embert foglalkoztat. 1973 és 1974 között üzleti forgalma 3,9 milliárdról 5,2-re, majd tavaly 5,5 milliárdra emelkedett. Profitja ugyanebben a periódusban 290, 520, majd tavaly 390 millió dollár volt. Ezzel a profitrangsorban a harmadik helyen áll.

Profit és veszteség

7. A forgalom szerinti rangsorban az Union Carbide első ízben tudta megelőzni a jelenleg hetedik helyen álló olasz Montedison monopóliumot, amely 1966-ban az Edison és a Montecatini fúziójából jött létre. Ez a tröszt ellenőrzi az olasz vegyipari termelés 75 százalékát. Egyben ez az egyetlen a „Tíz nagy" közül, amelyben jelentős a tőkés állam részesedése. (32 százalék.) A Montedison forgalma 1973 és 1974 között 4,3-ról 6 milliárd dollárra emelkedett, tavaly azonban 5,3 százalékkal zuhant, s ezért volt kénytelen helyet cserélni az Union Carbide-val. Még látványosabb a zuhanás a profit vonatkozásában. 1974-ben 160 millós nyereséggel, viszont tavaly csaknem 100 millió dolláros veszteséggel zárta az üzleti évet.

8. Egészen különleges helyzetben van a forgalom szerinti rangsorolásban szerény, nyolcadik helyet elfoglaló amerikai Dow Chemical. 53 ezer embert foglalkoztat, lényegesen kevesebbet, mint eddig felsorolt vetélytársai. A vegyiparon kívül a féliparban is vannak leányvállalatai; a vegyianyagok és fémek forgalmának 56 százalékát teszi ki, 29 százalékot a műanyagok és különleges csomagolóanyagok, a többit a kozmetikai cikkek és mezőgazdasági gyom- és rovarirtó szerek. A Dow Chemical 1973-ban a forgalom szerint még az utolsó volt a „Nagy tíz" között. 1974-ben forgalmát 4,7 milliárdra emelte. Ez csak némileg csökkent 1975-ben (4,6 milliárdra). Így került a Dow a nyolcadik helyre. Ugyanakkor a profitrangsorban fantasztikus előretörést produkált, elsősorban latin-amerikai érdekeltségei miatt. 1973-ban nettó profitja 260 millió dollár volt. 1974-ben 560 millió dollárra ugrott, tavaly pedig megközelítette a 600 millió dollárt. Ezzel a forgalom szerinti nagyságrendben csak nyolcadik helyen álló trösztet a profitrangsorban jelenleg az első helyen szerepel.

9. A francia Rhone-Poulenc eredetileg textilipari vállalat volt és egy strukturális átalakulás során formálódott vegyipari trösztté. 120 ezer embert foglalkoztat. Forgalmának 56 százalékát vegyszerek, 28 százalékát műszálak, 11 százalékát pedig gyógyszergyártási alapanyag teszi ki. Forgalma 1973-ban 3,3, 1974-ben 4,1, 1975-ben pedig kereken 4 milliárd dollár volt. Ugyanakkor 1973-ban és 1974-ben még 100—110 millió dolláros nettó profittal fejezte be pénzügyi évét. Tavaly viszont 180 millió dolláros veszteséggel zárt.

10. A forgalom szerinti rangsorban utolsó helyen áll jelenleg a holland Akzo trösztet, amely 1969-ben jött létre két nagy vegyipari vállalat, az AKU és a KZO egyesüléséből. Forgalma 1973 és 1974 között 3,3-ról 3,9 milliárdra emelkedett, majd tavaly 3,8 milliárdra csökkent. A nettó profit görbéje gyakorlatilag azonos a kilencedik helyen álló francia konkurrensével: 100—110 millió dolláros (1973 és 1974) nettó profit után 1975-ben 180 millió dollár veszteséggel zárt a cég.

A Tíz nagynak ebből a felsorolásából az IMF statisztikai jelentését elemző Economist néhány érdekes, átfogó következtetést von le. Az első és alapvető konklúzió az, hogy a Tíz nagy közül három (Hoechst, Du Pont és Union Carbide) emelte csak forgalmát 1975 folyamán. A többi hét nagyvállalat forgalma csökkent. Még radikálisabb a változás, ha a profitot szemléljük. A tőkés vegyipar tíz legnagyobb monopóliuma közül 1974-ről 1975-re csak a Dow Chemical profitja emelkedett — az összes többié csökkent. E csökkenésen belül különösen kedvezőtlen helyzetbe került az a három monopólium, amelynek hazai bázisa szükségszerűen szűkebb: a Montedison, az Akzo és a Rhone-Poulenc. Ez a három nagyvállalat veszteséggel zárta az 1975-ös évet.

Várható fejlemények

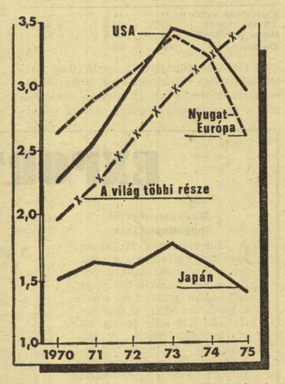
Az IMF-jelentés egyik alapvető megállapítása az, hogy az 1975-ös recessziós esztendőt a nagy amerikai multinacionális vegyi monopóliumok lényegesen könnyebben vészelték át, mint a nyugatnémet vállalatok. A három legnagyobb amerikai cég a profitlista első, harmadik és negyedik helyét foglalja el, míg a forgalmazás szerinti rangsorban vezető nyugatnémet cégek a profitlistán ötödik, hatodik és hetedik helyre kerültek. Ezt a problémát az Angliában megjelenő „Chemical Insight" c. folyóirat egy olyan összeállítás segítségével vizsgálja, amely a Tíz Nagy külföldi üzleti tevékenységét is bemutatja.

Az összeállításból látványosan kiderül, hogy a nyugatnémet vegyipari monopóliumok, amelyek a profit alakulása szempontjából az 1975-ös évben rendkívül sérülékenynek bizonyultak, a külföldi eladások tekintetében a lista élén állnak. Hasonlóképpen aránytalanul magas a monopólium nagyságrendjéhez képest a holland Akzo és a francia Rhone—Poulenc külföldi eladásainak volumene. Ebből a tényből a Chemical Insight azt az alapkövetkeztetést vonja le, hogy a nagyszabású exportra és ezen belül is nyugat-európai exporttevékenységre beállított NSZK monopóliumok az 1975-ös gazdasági visszaesést nehezebben tudták elviselni, mint a nagy amerikai trösztök, ahol a külföldi eladások aránya lényegesen alacsonyabb, a hazai piac pedig tőkeerősebb.

Külön kategóriába tartozik az angol ICI, amely a külföldi eladások volumene szempontjából közvetlenül a nagy nyugatnémet monopólimok után következik. Az ICI azonban lényegesen kiterjedtebb világméretű szervezettel rendelkezik. Ezenkívül a földművelésben használt vegyi termékek vonatkozásában (ahol a piac a recesszió ellenére rendkívül élénk volt) erős pozíciókkal rendelkezik.

A *Chemical Insight* elemzését, amely szerint a forgalom szerkezete miatt érintette viszonylag súlyosabban a nyugatnémet cégeket, valamint a három veszteséges — holland, olasz és francia — monopóliumot a világméretű tőkés recesszió, a londoni *Economist* is elfogadja. Ez a lap ugyanakkor még egy járulékos okkal szolgál. Nevezetesen azzal, hogy a műanyagszálak piaca is ugyanebbe az irányba hatott. Ez a piac rendkívül lanyha volt. A műanyagszálak gyártása az Egyesült Államokban 1975 folyamán 11 százalékkal, *Nyugat-Európában 19 százalékkal*, Japánban 12 százalékkal esett. A műszálak árszintje a maga egészében Nyugat-Európában 8 százalékkal csökkent; csak a polyester szálak árszintje maradt viszonylag stabil. Ez utóbbiból azonban az Egyesült Államok tartja kezében a piaci forgalom 42 százalékát. Ez is lényeges oka annak, hogy az amerikai multinacionális trösztök kevésbé sínylették meg a recessziót, mint nyugatnémet konkurrenseik. (Az amerikaiak közül a legsérülékenyebb nem véletlenül a Du Pont volt, ahol a műszálak igen magas arányt (36 százalék) foglalnak el a gyártmányszerkezetben. A három veszteséges vállalat közül az Akzo esetében 43 százalék, a Rhone-Poulencnél 28 százalék volt a műszálak aránya.

A VILÁG MŰSZÁLTERMELÉSE (MILLIÓ TONNA)

A vázolt okok miatt a Nemzetközi Pénzügyi Alap prognózisa úgy véli, hogy 1976-ban a recesszióból való kiemelkedés folyamatában a „Tíz nagy" helyzete is *javulni fog*. Ezen belül azonban az amerikai vállalatok jobb pozícióban vannak. Jelenleg az Egyesült Államok kereskedelmi minisztériuma az amerikai piac 1975-ben tapasztalt 10 százalékos szűkülése után az eladások 17 százalékos emelkedését várja.

— ie —

XXX. ÜLÉSSZAK

Az integráció útján

A Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának évente ismétlődő „nagy eseménye": az utóbbi időben rendszeresen kormányfői szinten tartott ülésszak mindig jó alkalom a szocialista országok gazdasági fejlődésének, az együttműködés eddigi eredményeinek összefoglalására, méltatására. Ám legalább ilyen fontos és hasznos annak számbavétele: milyen aktuális feladatok vannak az együttműködés, az integráció elmélyítésében, hol tartanak a tagállamok — külön-külön és együttesen — a közös érdekű gazdasági tennivalók megoldásában.

Célprogramok

A KGST-országoknak az elmúlt negyedszázadban tapasztalt gyors gazdasági növekedése, pozíciónyerése az egész világgazdaságban nem szorul részletes bizonyításra. A fejlődés azonban — amelynek üteme még az 1971—75 közötti időszakban is átlagosan évi 8 százalék körül volt — bizonyos problémákat, strukturális ellentmondásokat is a felszínre hozott. Ezek közé tartozik például, hogy a nyers- és üzemanyagtermelés bővülése elmaradt a feldolgozó iparé mögött — hasonlóképpen a mezőgazdaságé és az élelmiszeriparé is. Az infrastruktúrában, a szolgáltatások területén mindenütt sok a „szűk keresztmetszet" és — a külkereskedelem dinamizmusát igazoló imponáló adatok ellenére — a munkamegosztás ma még sem a régión belül, sem a világ más részeivel nem éri el az optimumot. (E megállapítást támasztja alá, hogy a KGST-országok — mikőbben a világtermelésből tavaly 27 százalékkal részesedtek — részvétele a világkereskedelemben legfeljebb 8—9 százalékos volt.)

A külgazdasági kapcsolatok szerepe, jelentősége egyébként az elmúlt tervidőszakban számottevően nőtt valamennyi KGST-országban, mégpedig átlagban kétszer olyan gyorsan, mint a nemzeti jövedelem. Ez nemcsak az egymás közötti kereskedelemre igaz, hanem a harmadik országokkal folytatott együttműködésre is. De míg a KGST-n belül az export-import forgalom nagyjából kiegyensúlyozott volt (bizonyos tartozás, illetve követelés persze így is felhalmozódott egyik-másik relációban), a KGST külső kereskedelmi mérlege — a 1974—75-ös évekre jellemző világpiaci árrobbanás és az ezt követő cserearányromlás hatására — nem elhanyagolható mértékben deficitessé vált. Az egyes nemzetgazdaságok külső egyensúlyának felborulása is hozzájárult ahhoz, hogy az 1976—80. évekre szóló új ötéves tervek — szinte kivétel nélkül — a korábbinál mérsékeltebb növekedést irányoznak elő a termelésben és belföldi felhasználásban egyaránt.

Ugyanakkor e tervekre jellemző az is, hogy minden eddiginél nagyobb helyet kapnak bennük az együttműködési programok, azok a fejlesztési célkitűzések, amelyekre a tagállamok közösen, egymás lehetőségeit és szükségleteit is figyelembevéve vállalkoznak. Maga a tervegyeztetési munka is sokoldalúbb és jóval hatékonyabb volt, mint a múltban bármikor, emellett ezek az úgynevezett célprogramok nagyságrendileg különböznek a korábbi, többnyire bilaterális és egyedi akcióktól.

Részben a már említett strukturális hiányosságokat felismerve, részben a közelmúlt világpiaci-világgazdasági változásait is szem előtt tartva a tagállamok az utóbbi időben elsősorban a fűtő- és nyersanyagbázisok fejlesztésére, az energetikai együttműködésre koncentrálnak. Ilyen irányú munkát végzett két éve a szófiai és tavaly a budapesti ülésszak is. Most Berlinben várhatóan a villamosenergiahálózatok egységes rendszerbe kapcsolása, az ehhez szükséges feltételek és eszközök megteremtése kerül napirendre.

Szállítás, élelmiszertermelés

A folyamatos anyag- és energiaellátás a termelés biztonságának egyik alapkérdése. De minél kiterjedtebbé válnak a hagyományos kereskedelmi és az új típusú ipari együttműködési kapcsolatok a KGST-országok között, annál inkább szükség van mindenféle áru szállítására, időbeni célbajuttatására biztosítására. A megnövekedett szállítási feladatok egyre nagyobb próbatételt jelentenek a közlekedési szervek, a jelenlegi út- és vasúthálózat számára. Felvetődik a rakterek, az áteresztő kapacitások összehangolt fejlesztésének, a vagon-, a gépkocsi- és a hajópark bővítésének szükségessége, időszerűvé vált bizonyos közlekedési- szállítási normák kidolgozása, a korábban elhatározott közös konténerpark hasznosítása. Ennek megvitatása is a berlini ülésszak napirendjén szerepel.

Az életszínvonal-politika, a lakossági ellátás mennyiségi és minőségi javítása, a jövedelmek elköltésének biztosítása sem olyan feladat többé, amely megmagyarázható az egyes népgazdasági tervek, illetve nemzetgazdaságok keretein belül. A KGST-ben fokozódik a felismerés, hogy a különféle nagy termelési programok mellett e területen is erősíteni kell az együttműködést. Mindenekelőtt a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban. Ez az ágazat már az előző tervidőszakban is gyorsabban fejlődött, mint az 50—60-as években, a növekvő — illetve részben elhalasztott — igényekkel azonban így sem tudott lépést tartani, amellett meg kellett küzdenie az időjárás viszontagságaival is. Az új ötéves tervekben a mezőgazdasági termelés növekedési ütemét — szemben az iparéval — mindenütt fenn kívánják tartani. Ehhez is nemzetközi együttműködés kell, a klimatikus viszonyokhoz és a munkaerőhelyzethez legjobban alkalmazkodó szakosítás, illetve olyan árucsere konstrukciók, amelyek a mezőgazdasági feleslegek produkálni képes országokat érdekelté teszik az egymás közötti kereskedelem fejlesztésében e téren is.

A KGST-országok közötti két- és több oldalú kapcsolatok elmélyítésében a jövőben minden bizonnyal nőni fog az úgynevezett nemzetközi gazdálkodó szervezetek szerepe. Ezek ugyanis — mint már eddigi viszonylag rövid idejű működésük is bizonyította — alkalmasabb és rugalmasabb kereteket teremtenek az együttműködésben közvetlenül érdekelt vállalatok, intézmények számára, mint előbbiek, a különböző adminisztratív testületek. Ugyanakkor a valós érdekeltség erősítése továbbra sem nélkülözheti az áru- és pénzviszonyok, a valutáris-pénzügyi együttműködés fejlesztését, tökéletesítését a KGST-ben — hasonlóan ahhoz, ahogyan az árképzési elveket és gyakorlatot módosították, épp a nagyobb fokú rugalmasság és hatékonyság érdekében.

Az utóbbi időben igen aktívvá válik a KGST külső kapcsolatai is. Bizonyára ezek fejlődését is áttekintik az idei XXX. ülésszakon. Kár, hogy a Végrehajtó Bizottság elnöke még nem számolhat be a tagállamoknak: milyen válaszban részesítette az Európai Gazdasági Közösség a KGST februárban előterjesztett szerződéstervezetét. Ennek késlekedése azonban kizárólag a másik félen múlik. A Közös Piac ugyanis megpróbálja nem egyenrangú partnerként kezelni a KGST-t, látszólag megfeledkezve arról az egyszerű statisztikai tényről, hogy az utóbbi napjaink legnagyobb nemzetközi integrációs szervezete.

L. I.

HÉT NAP A VILÁGGAZDASÁGBAN

Csehszlovákia — KGST

A hatodik ötéves terv időszakában a KGST-országok és Csehszlovákia külkereskedelmi forgalma csaknem 40 százalékkal növekszik. Értéke eléri a 700 milliárd koronát. Amint korábban is, a Szovjetunióval való kölcsönösen előnyös együttműködés nagy szerepet tölt be Csehszlovákia gazdasági fejlődésében.

Csehszlovákia amellett, hogy továbbra is bővíti kereskedelmét a KGST-országokkal, részt vesz 17 nagy ipari létesítmény építésében saját területén, valamint a szocialista közösség területén. Az ilyen létesítmények közé tartozik például a Szovjetunió—Nyugat-Európa közötti nemzetközi tranzit gázvezeték második elágazása, vasérctermelő és dúsító üzemek, az Orenburg—szovjet-nyugati határ közötti gázvezeték és más létesítmények.

Japán fizetési mérleg

A Japán Pénzügyminisztérium jelentése szerint az ország fizetési mérlegében májusban 467 millió dollár többlet mutatkozott. Az elmúlt év hasonló időszakában a fizetési mérleg 391 dollár deficittel zárult.

Görög kereskedelmi flotta

Az Athénban közzétett adatok szerint a görög kereskedelmi flotta február végén 25 775 278 tonna űrtartalmú 3263 hajóból állt. Egy évvel korábban a flotta hajóinak száma 3154 volt.

Világbankhitel

Washingtonban bejelentették, hogy a Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank 35 millió dollár összegű kölcsönt folyósít Szíriának Damaszkusz vízellátó rendszere fejlesztésének finanszírozásához. Az Arab Gazdasági és Szociális Fejlesztési Alap ugyanerre a célra 40 millió dolláros kölcsönt bocsát Szíria rendelkezésére.

KGST — pénzügyi együttműködés

A KGST-országok nemzetközi beruházási bankja (NBB) hitelt nyújt a kubai *„Cictoria de Giron"* citrusfeldolgozó kombinát építéséhez. Az új kubai vállalat termelése nem csupán a belső piacot elégíti ki, hanem szélesíti az exportlehetőséget is.

Az elmúlt öt év folyamán a bank több, mint 40 objektum felépítéséhez, illetve kibővítéséshez és rekonstrukciójához nyújtott hiteleket. Ezek közül az egyik legjelentősebb az orenburgi gázvezetéknek a Szovjetunió nyugati határáig történő megépítése. Az építkezés igen nagy jelentőségű Bulgária, Magyarország, az NDK, Lengyelország, Románia és Csehszlovákia fűtőanyaggal és vegyipari alapanyaggal való ellátásához.

A Nemzetközi Beruházási Bank hiteleinek segítésével valósul meg Magyarországon egyes vasútvonalak villamosítása, Bulgáriában csapágygyártó és ferromágneses üzemek építése, Mongóliában a gyapjúmosógyár elkészítése, Lengyelországban különböző elektromotorgyártó üzemek, textilgyárak, valamint precíziós berendezések gyártására alkalmas üzemek felépítése és a csehszlovákiai Tatra Autógyár bővítése.

Turbinaóriás

A leningrádi Vasművek Termelési Egyesülése megkezdte az eddigi legnagyobb szovjet turbina gyártását. A 650 ezer kilowatt teljesítményű turbina első példányát még további kilenc követi. Az óriási turbinákat a Szaján-susenszkoi vízi erőműhöz építik, amelyet a szibériai Jenyiszej folyón építenek fel. A nyersanyagokban gazdag hatalmas körzet ipari fejlődéséhez járul majd hozzá az új beruházás.

A Jenyiszej folyón felépülő új vízierőmű turbinái a szakértők véleménye szerint nem csupán a legnagyobbak lesznek a Szovjetunióban, de egyben a leggazdaságosabbak is.

PERISZKÓP

Új olajhatalom — Mexikó

A mexikói állami olajvállalat, a *Pemex* több éves kutatómunkálatait siker koronázta, ugyanis a Mexikói-öböl mentén a világ egyik leggazdagabb kőolajlelőhelyét fedezték fel. Az úgynevezett Reforma terület két államában olyan nagy készletekre bukkantak, hogy Mexikó rövid idő alatt csatlakozhatott a világ olajnagyhatalmaihoz. A próbafúrások és a szeizmikus mérések tanúsága alapján ezen a területen mintegy 5—10 milliárd tonna jó minőségű kőolaj fekszik a föld alatt.

A lelet értékét növeli, hogy kitermelés szempontjából „könnyen kezelhető" földrétegben terül el, ezért *a felszínre hozatal költségei viszonylag alacsonyak.*

A termelés már megkezdődött, jelenleg naponta mintegy 130 ezer tonna olajat termelnek, s a tervek szerint ez a mennyiség 1980-ra napi 270 ezer tonnára emelkedik. A kutatások azonban még nem fejeződtek be, hiszen a szakértők szerint az olajmezők északon átnyúlnak a Mexikói-öbölbe, délen pedig Guatemala irányába húzódnak.

Az észak-amerikai ország kőolajszükségletét mind ez ideig importból, főleg Venezuelából elégítette ki. Az olajszámla összege évente félmilliárd dollár körül mozgott. A hatalmas olajkincs birtokában Mexikó olajexportáló országgá vált. A kitermelés felfutásával párhuzamosan növekszik majd a kivitel, s 1980-ban várhatóan meghaladja majd a napi 200 ezer tonnát. (Érdemes megjegyezni, hogy az évtized végére tervezett kitermelés megfelel a világ mai kőolajfogyasztása 7 százalékának.)

A mexikói olajkincs iránt érthető módon nagy figyelmet tanúsít az északi szomszéd, hiszen az USA az alaszkai olajvezték megnyitása után is a világ egyik legnagyobb importőre lesz a „fekete aranynak". Washington számára azért is előnyös lenne a mexikói olaj megvásárlása, mert a földrajzi közelség miatt sokat megtakaríthatna a szállítási költségeken. Mexikó hajlandó olaját exportálni az USA-ba, de nemcsak oda. A köztársasági elnök szerint Mexikó olajkincsét a „nemzeti érdekektől vezetetteve antiimperialista módon" akarja felhasználni, s a vevők sorában elsőbbséget biztosít a fejlődő, mindenekelőtt a latin-amerikai országoknak. (Egyébként az USA-beli olajtársaságok nagy része megjelent már a Mexikói-öbölben, ugyanis abban reménykednek, hogy a kőolajkészletek áthúzódnak az amerikai partokig.) Mexikó — amely a mindenkori OPEC-áron exportálja kőolaját — a közelmúltban bejelentette, hogy szívesen belépne a Kőolajexportáló Országok Szervezetébe. Az USA sietett déli szomszédja értésére adni, hogy ez esetben *megvonja* az általa nyújtott gazdasági és kereskedelmi kedvezményeket. A 13 országot tömörítő OPEC néhány tagállama már jelezte, hogy örömmel üdvözölné Mexikót a szervezet tagjainak sorában. Nem kizárt, hogy Mexikó az Egyesült Államok nyomása ellenére felvételi kérelemmel fordul az OPEC-hez, talán még a decemberi katari miniszteri konferencia előtt.

Mexikónak érdeke az olajkivitel minél gyorsabb ütemű fokozása, hiszen — akárcsak Nagy-Britannia az északi-tengeri olajkincstől — gazdasági gondjainak megoldását, illetve enyhítését az olajbevételektől várja. A külkereskedelmi mérleg deficitje tavaly meghaladta a 3,5 milliárd dollárt, míg a külföldi adósságok elérik a 18 milliárd dollárt. A várható olajdollárokból akarja Mexikó a jövőben finanszírozni iparfejlesztését, és a tervek között szerepel az életszínvonal jelentős emelése is.

Az olajbevételek nagysága persze több tényező függvénye. Erősen befolyásolhatja a bevételeket a kőolaj árának alakulása, a tőkés konjunkturális helyzet, a nemzetközi infláció mértéke és nem utolsósorban a kereslet alakulása, valamint az alternatív energiaforrásokra való áttérés üteme. Mexikó mindenesetre érdekelt a jelenlegi magas kőolajárak fenntartásában, sőt egy esetleges további áremelés csak készleteinek felértékelését eredményezné.

Mexikó ma még az „olajkorszak" elején tart, a készletek kiaknázása most van felfutóban. Minden körülmény adott ahhoz, hogy az olajkészlettel való ésszerű gazdálkodás révén az amerikai ország tovább lépjen gazdasági fejlődésében és felzárkózzék a fejlett országok sorába. Különösen sok esély van erre akkor, ha sikerül valóra váltani azt a távlati elképzelést, mely szerint a század végére az olajkitermelés napi mennyisége eléri majd az 1 millió tonnát.

G. GY.—L. P.

Aszály Nyugat-Európában

1976. első félévében az átlaghoz képest 180—200 milliméterrel kevesebb csapadék hullott le a nyugat-európai országokban. A csapadékhiány különösen Franciaországot és Angliát sújtja. Ezekben az országokban több száz év óta nem esett olyan kevés eső, mint az idén. Több városban ivóvízhiánnyal küzdenek, és megtiltották az öntözést, a kocsimosást stb.

Az aszály a takarmányok és szemes termények terméskilátását máris csökkentette. Az egyébként legcsapadékosabb francia vidékeken, Bretagne-ban és Normandiában a legsúlyosabb hatású a szárazság. Nincs elég takarmány e vidékek hatalmas állatállományára. Hirtelen növekedett az állatvágások száma, emiatt nagy a vágómarha-kínálat, és csökkentek a marhaárak. Sok helyen az elvetett búzát zölden takarmánynak lekaszálják, és feletetik, mert a szemes termés kilátásai romlottak, és csak ily módon rendelkeznek egyelőre elég zöldtakarmánnyal.

A Közös Piac országaiban a tavasszal még 108 millió tonnás gabonatermésre számítottak — a múlt évinél nagyobb vetésterületről. A legutóbbi termésbecslések 97 millió tonnáról szólnak. A veszteség 9—10 millió tonna. A francia gabonaexport 9—10 millió tonnás színvonalát 1976-ban várhatóan 4—5 millió tonnára kell leszállítani.

A cukorrépaterméből 4 millió tonna cukrot kívántak gyártani, amelynek felét exportra szánták. A mai becslések szerint maximum 3 millió tonna francia cukorra számíthatnak, és legfeljebb 1 millió tonnát tudnak majd exportálni a tervezett 2 millió tonna helyett. A cukorrépához hasonlóan nagymértékben csökkentek a burgonyatermés kilátásai is.

Az aszály okozta károk csak ősszel mérhetők fel pontosan és véglegesen. De a kiszáradt legelők, a megszorult gabona vesztesége máris helyrehozhatatlan; a mezőgazdasági termékek árai ez év végén, ha nem szólnek ismét a magasba, mindenképpen stabilak lesznek, mert a nyugat-európai országok — (az amerikai kukorica és szója lengyelországi vásárlói) —, kénytelenek lesznek takarmánygabona-importjukat jelentősen növelni.

(I. m.)

a kereskedelmi adatfeldolgozás,
a műszaki-tudományos számítások,
a műszaki-gazdasági számítások,
adatbankorientált információs
rendszerek
hatékony, gyors és megbízható
eszköze: a

VIDEOTON

kisszámítógép

Részletes tájékoztatást ad: a
VIDEOTON
Számítástechnikai Gyára
Tel.: 213-187
1021 Budapest,
Vörös Hadsereg útja 54.

MIGÉRT

MŰSZER- ÉS IRODAGÉPÉRTÉKESÍTŐ VÁLLALAT
ÜGYVITELGÉPESÍTÉSI OSZTÁLY

FELHÍVJUK KEDVES ÜGYFELEINK FIGYELMÉT, HOGY
– ADATRÖGZÍTŐ GÉPEKRE,
– KÖNYVELŐGÉPEKRE,
– SZÁMLÁZÓGÉPEKRE,
– ELSZÁMOLÓ AUTOMATÁKRA,
– KIS KOMPUTEREKRE,
– TELEXGÉPEKRE
ÉS EGYÉB SZERVEZÉSTECHNIKAI ESZKÖZÖKRE

1977. évi rendeléseiket,
A MEGFELELŐ TÍPUS ÉS HATÁRIDŐ BIZTOSÍTÁSA ÉRDEKÉBEN
már most adják meg.

MŰSZER- ÉS IRODAGÉPÉRTÉKESÍTŐ VÁLLALAT
ÜGYVITELGÉPESÍTÉSI OSZTÁLY
Telefon: 117–090. Telex: 22–4736.

INGATLANKEZELŐ VÁLLALATOK, KÖZSÉGGAZDÁLKODÁSI VÁLLALATOK, LAKÁSKARBANTARTÓ SZÖVETKEZETEK!

AZ ISKOLÁK ÉS EGYÉB INTÉZMÉNYEK TATAROZÁSÁHOZ, A LAKÁSOK FELÚJÍTÁSÁHOZ A SZERELVÉNYEK ÁLTALÁBAN NEHEZEN SZEREZHETŐK BE.

A SZERELVÉNYELLÁTÁS ZAVARTALANSÁGA ÉRDEKÉBEN

komplex brigád alakult a Szerelvényértékesítő Vállalatnál

Beszerzési problémáinál vegye igénybe a

SZERELVÉNYÉRTÉKESÍTŐ VÁLLALAT KOMPLEX BRIGÁDJÁT

Felelős ügyintéző: Császár István.
Telefon: 120–775.

Az NC-gépek jegyében...

A több piacon jól értékesíthető áruk termelésének dinamikus növelése érdekében — mint ismeretes — külön pénzügyi kedvezményekben részesíthetők a vállalatok.

A kedvezmények feltétele a gyors exportnövelés: 1975 és 1980 összehasonlításában a konvertibilis valutát hozó áruk exportját legalább kétszeresére kell növelni és a növekménynek el kell érnie a 100 millió forintot. (Azon vállalatok esetében, amelyek többletexportja meghaladja a 100 millió forintot, a pályázatot elbíráló szervek eltekinthetnek a kétszeres növekménytől.)

A pályázattal elnyerhető pénzügyi kedvezmények célja egyértelmű: olyan vállalatoknak lehet eképpen segítséget nyújtani az export fejlesztéséhez, amelyek érzékelhető módon hozzájárulnak a népgazdaság exportszerkezetének javításához, a gazdaságos tőkés kivitel fokozásához. A vállalati pályázatokat annak figyelembevételével szelektálja a tárcaközi bizottság, hogy a terv a legdinamikusabb fejlesztést a gép- és a vegyipar exportjában írja elő. A pénzügyi kedvezményeknek lényegében három formája különböztethető meg:

Azok a vállalatok (szövetkezetek), amelyek a konvertálható árualapot csak jelentős fejlesztéssel tudják növelni, maximálisan a beruházási összeg húsz százalékának erejéig pénzügyi kedvezményben részesíthetők.

Ha a vállalatok az export dinamikus növelését lényegében a meglevő termelési kapacitásokkal érik el — a gyártmányszerkezetet változtatják vagy a termelés szervezését javítják —, akkor az egyszeri többletköltségek miatt is többlet állami visszatérítésben részesülhetnek. Ennek mértéke a többletköltségek és a vállalt többletexport arányától függ.

Végül, a dinamikus exportot teljesítő vállalatok bérfejlesztési befizetési kedvezményben is részesíthetők, ha a szükséges bérfejlesztésre saját forrásaik nem elegendőek.

A vállalati pályázatoknak a következő adatokat kell tartalmazniuk:

A minden piacon értékesíthető áruk exportjának 1975. évi korrigált értékét, a vállalt növekmény értékét forintban és az 1975. év százalékában (az export teljesítésének mérése mindenkor árszorzós forintban történik), a többletexport tervezett gazdaságosságát, a többletexport nettó devizahozamát. Ha a vállalat a fejlesztéssel kapcsolatban pénzügyi kedvezményt igényel, a beruházás részletes adatait is be kell nyújtani, a külön állami visszatérítésnél az átállási költségekről végzett számításokat is el kell készíteni. Ha a vállalat bérkedvezményt kér, az indoklást ugyancsak mellékelnie kell.

A Figyelő sorozatunk következő néhány számában sorozatot indítunk, amelyben négy-öt vállalat pályázatát és annak elbírálását ismertetjük annak érdekében, hogy a pályázati felhívás előírásainak részletesebb bemutatásával, egyes vitatott kérdések tisztázásával segítséget nyújtsunk a továbbiakban pályázni szándékozó vállalatoknak. Elsőként a Szerszámgépipari Művekhez látogattunk el.

— Mit tesz a vállalat, ha nem fogadják el a Magyar Nemzeti Bankhoz, illetve a Pénzügyminisztériumhoz benyújtott pályázatát? Egyszerűbben fogalmazva: : miként alakul sorsa, ha nem sikerül 1976 elején pénzhez jutnia?

— Nem titok — akkor lassan „leereszt" a Szerszámgépipari Művek; jobb esetben „vegetál". A vállalat saját forrásai ugyanis igen végesek, s hiába készültünk 1973 óta az V. ötéves tervre és a fokozódó igények kielégítésére — mindez legfeljebb remény maradt volna. — válaszolja *Kuti Lajos* a Szerszámgépipari Művek vezérigazgatója. *Rábai Vilmos* vezérigazgató-helyettes hozzáfűzi: 1975 közepén lényegében kész tervekkel, alternatívákkal rendelkeztünk.

Elfogadott hitelkérelem

A kérdés immár költői, hiszen a SZIM a Magyar Nemzeti Banktól 416 millió forint hitelt kapott a nagypontosságú esztergák, valamint az NC vezérlésű szerszámgépek és a golyóorsó-gyártás növelésére. A Pénzügyminisztérium és a Külkereskedelmi Minisztérium is kedvezménnyel támogatta a tervet — 106 millió forint adókedvezményben és 40 millió forint állami visszatérítésben részesítette a vállalatot. A SZIM esetében tehát tipikusan olyan pályázóról van szó, amely a Magyar Nemzeti Bank hitelpályázatára jó ajánlatot nyújtott be, de a bank megítélése szerint a költségvetési kedvezmény igénybevétele nélkül nem lett volna képes a kedvezményes hitel felvételére. Kézenfekvő a kérdés: e jelentős pénzeszközök milyen termékeket segítenek kialakítani, illetve milyen célokra használja fel a SZIM a forrásokat?

— Az imént úgy fogalmaztunk, hogy a hitel és a támogatás nélkül nehéz helyzetben lettünk volna; csupán a vegetálást tűzhettük volna ki célul — a helyzet gyökeresen változott ehhez képest. Megteremtődött annak feltétele, hogy elképzeléseinket megvalósítsuk, hozzávetőleg 60—70 százalékkal bővítsük termelésünket 1980-ig. A szerszámgépgyártásban nagyon drága dolog az idő. S ahhoz, hogy ezt keresztülvigyük, nemcsak kész elképzelések szükségesek. Hanem már megindított üzletek, gépvásárlások, tárgyalások; az hogy tudjuk: mivel, mikorra, mit gyártsunk. El kell mondani: számunkra értékes heteket, hónapokat mentett meg a Magyar Nemzeti Bank azzal a rugalmasságával, amelyet — őszintén szólva — nem is reméltünk. Pályázatunk elbírálása után azonnal, még — a hitelszerződés előtt — lehetővé tette számunkra azt, hogy megkezdjük üzleti tárgyalásainkat, a munkát, hozzányúljunk forrásainkhoz. Úgy érezzük, a bank szakemberei megértették, hogy mit jelent a pályázat lényege, mit jelent fellendíteni az NC-gépek gyártását, s ez az exporttermelésen túl milyen hatással lesz a hazai ipari környezetre is.

A fejlesztés középpontjában

Nézzük meg közelebbről a SZIM terveit. A középpontban a legkorszerűbb technikát és technológiát képviselő NC-gépek jelentős termelésbővítése szerepel: részesedésüket a vállalat a jelenlegi 8 százalékról a tervidőszak végére 23 százalékra kívánja növelni. (Hogy ez mit jelent, milyen követelményekkel jár, erről később még lesz szó.) Emellett speciális gépeket és célgépeket is gyártanak, valamint a hagyományos SZIM terméket, a járműipari fékeket (ez is közvetetten exportra jut). A fékberendezések viszonylag jelentős tételt képeznek a gyár feladatában —, részesedésük 20—22 százalék marad.

Az értékesítésben bekövetkező változást az alábbi táblázat mutatja be:

A SZIM értékesítésének alakulása százalékban

	1970—1975	1976—1980	Módosulás százalékban
Szocialista export	48	44	— 4
Tőkés export	28	36,5	+ 8,5
Hazai értékesítés	24	19,5	— 4,5
Összesen:	100	100	

A táblázat adataival kapcsolatban fontos felhívni a figyelmet arra, hogy mindez természetesen az arányokra vonatkozik, s nem mennyiségekre, hiszen a termelés mennyisége — abszolút értékben — egyetlen szektorban sem csökken, a IV. ötéves tervben elértekhez képest. Másként fogalmazva: igaz, hogy a hazai értékesítésre jutó termékarány kisebb lesz, ám mennyiségben lehetséges, hogy 1971—1975-höz képest növekszik- legalább is azonos szinten marad.

Vitathatatlan, hogy a változás és a vállalkozás lényege a több piacon eladható termékek gyarapítása. Ez pedig a már említett NC-gépgyártás csaknem megháromszorozását jelenti. Vajon megvannak-e ennek a szükséges feltételei — az anyagiakon túl a SZIM-ben?

NC-vezérlésű gépeivel a SZIM elérte, hogy ezek a termékek ma minden piacon gazdaságosan, jól eladhatók. Erre utal az az adat is, hogy a Magyar Nemzeti Bankhoz benyújtott pályázatban 2,7 éves megtérülési időt tudtak ígérni az NC-gépgyártás fejlesztésére. Kibontakozik az a szerszámgépipari kooperáció is, amelyet mind a szocialista, mind pedig nem szocialista piacokon, legfejlettebb gyártókkal folytatnak. A Szovjetunióval közösen dolgozták ki az EV—630-as gépet, amely a későbbiekben nyugati piacokra is eladható lehet. A dollár elszámolású területen mérének, garanciának számít, hogy az NSZK-beli Gildemeister céggel — amelynek neve nagyon ismert a tőkés piacon —, perspektívikus termelési együttműködési szerződést kötöttek 14 millió márka értékben, hat évre. Már tavaly megkezdték az alkatrészek gyártását az NSZK-beli gyárnak, az idén kész gépeket is szállítanak — 480-as elforduló átmérőjű csúcsesztergát NC-változattal. Természetesen nem csak a Gildemeister az egyetlen neves partner, tárgyalnak a Traub (NSZK) és a Forest (francia) céggel, amelytől egyébként licencet is vásároltak az NC-gépekhez.

A kooperációk előnyei

A SZIM gyártmányszerkezet-fejlesztésének megalapozottságára vall, hogy már 14 kifejlesztett NC-gépük van (köztük a tengelyeszterga saját fejlesztés és az NC—400-as úgyszintén); s az említett kooperációk, túl azon, hogy már eddig is hozzásegítették a vállalatot a legmodernebb technika hazai meghonosításához és felhasználásához — tartósan alátámasztják a gyártmányfejlesztést. Sőt, nem csupán a fejlesztést — hanem az értékesítést is. A kooperációk segítségével újabb piachoz jut a SZIM. (A legnagyobb dollár-relációjú vevője jelenleg az NSZK, ezután Ausztria és Jugoszlávia következik.) A kooperációk más oldalról is előnyt jelentenek: könnyítik a SZIM szervizgondjait, vevőszolgálati munkáját.

De természetesen nem csupán a legkorszerűbb NC-gépek alkotják az exporttermelés alapját. A piackutatás azt mutatja, hogy a hagyományos szerszámgépek, esztergák iránt is mutatkozik olyan igény, amelyre érdemes odafigyelni: ezért folytatják a konvencionális esztergapadok gyártását is, annyi módosítással, hogy egyes típusokat képessé teszik majd az NC-vezérlésre. A SZIM kutatói, tervezői, nem titkolják: már készül az 1980-as évek jól alkalmazható fém-megmunkáló eszköze, amely korszerűsített eszterga azzal, hogy teszés szerint csatlakoztatható hozzá NC-egység. *A terv szerint a SZIM az 1975. évi 7,3 millió dollárról 1980-ra 15 millió dollárra növeli nem szocialista piaci exportját.*

Alkatrészek...

— Nem mellőzhető azonban az a kérdés, hogy a legkorszerűbb berendezések gyártásához megfelelő-e a szükséges háttéripar, alkatrészgyártás?

— Sajnos nem — válaszolja Rábai Vilmos. Gondjaink vannak a megfelelő öntvényekkel, a szükséges erősáramú hajtómotorokkal, szerszámokkal és magával az NC vezérlőegységekkel is. A Vilati külföldi licencet vásárolt, amellyel az NC-egységeket gyártja, de igényeinket nem tudja teljes mértékben fedezni, illetve nem úgy, ahogy azt mi kívánjuk. Ezért a SZIM úgy vesz fel megrendelést, hogy a vevők kívánsága szerinti típusú és származású vezérlést építi a munkagéphez. Ez sok esetben nem is lehetne másként, például nyugati vevőink ragaszkodnak bizonyos típusokhoz — olyanokhoz, amelyekre szerszámgépparkjuk rendszeresítették. Megjegyzendő — az import egységekkel sem rosszabbodik az NC-gépek gazdaságossága, hiszen például az NSZK piacot alapul véve, átlagosan egy-egy NC-gépet 10—12 százalékkal gazdaságosabban tudunk eladni, mint a hagyományos típust. De ha már a gyártás technikai feltételeinél járunk, el kell mondani, hogy a SZIM maga is korszerű megmunkáló eszközök beszerzésére kényszerül — a termelés jelentős növeléséhez. A Nemzeti Banktól kapott hitelből, illetve az ehhez járuló PM—KKM-támogatásból erre jelentős részt fordítunk — mi is több korszerű NC-gépet vásárolunk külföldről...

— Milyen építést, beruházást tervez a vállalat?

— Egy-egy csarnokot emelünk Esztergomban, Halásztelken és Keszthelyen, de ez gépvásárlásainkhoz képest, valamint az üzemeinkben végrehajtandó rekonstrukcióhoz mérve kis hányad. A kapott hiteleket jórészt a gépvásárlásokra fordítjuk, hiszen ettől várható, hogy azt a termelékenységi emelkedést elérjük, amely nélkülözhetetlen a 60—70 százalékos termelésbővüléshez. Számításaink ugyanis azt bizonyítják, hogy mindössze 10 százalékos létszámnövekedésre számíthatunk — oly módon, hogy budapesti üzemeinkben csökkeni fog, vidéken pedig (például Érselvadkerten, Karcagon) növekszik a létszám. Mindez összefügg az elkerülhetetlen üzemszervezéssel. Ugyancsak technikai — javítandó — feltételeinkhez tartozik, hogy koncentráljuk az alkatrészgyártásunkat. Karcagi telephelyünkön kívánjuk a lemezalkatrészeket, a budapesti köszörűgépgyárunkban pedig a precíziós öntvényeket előállítani — ilyen belső „szakosodás" elkerülhetetlen, ám mindjárt hozzátesszük — a SZIM nem rendelkedik be autarchiára. Elképzelhetetlen számunkra, hogy mindent magunk készítsünk, erre a jövőben sem törekszünk.

Matkó István

EXPORT – IMPORT

Magyar—szovjet megállapodások

A Mineralimpex Külkereskedelmi Vállalat és a szovjet Szojuznyefteexport Egyesülés képviselői megállapodást írtak alá, amely szerint az idén a Szovjetunióból 630 ezer tonna kőolajtermék érkezik. A Metalimpex Külkereskedelmi Vállalat és a Promszrjo-Import szovjet Egyesülés vezetői megállapodtak az 1976—80-as évekre szóló feketeszén-kohászati exportban és importban. Az öt évre szóló szerződés alapján a Szovjetunió évente több mint 600—650 ezer tonna hengerelt árut és 250 ezer tonna nyersvasat szállít Magyarországra. Ezeken kívül évi 135 ezer tonna félterméket is kapunk, mi pedig több mint 120 ezer tonna hengerelt árut szállítunk.

A Mosonmagyaróvári Gépgyár exportja a Szovjetunióba

Az ötödik ötéves tervben a Mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Gépgyár százmillió rubel értékű terméket szállít a Szovjetunióba. A legfontosabb exportcikk a kétszintes tojóház, amely teljesen automatizált. E termékből több mint ezer darabot gyárt az üzem a tervidőszakban szovjet rendelésre.

Lengyel cukorgyár Kabán

Az ötödik ötéves tervben új cukorgyárral bővül a hazai élelmiszeripar. Az új létesítményt kulcsátadással szállítja a lengyel Polimex Cekop Külkereskedelmi Vállalat, az építési-szerelési munkákon mintegy kétezer lengyel szakember dolgozik majd. Az új gyárat Kabán építik fel, amely naponta 600 vagon cukorrépát dolgoz majd fel.

Átviteltechnikai berendezések Lengyelországnak

A Budavox Külkereskedelmi Vállalat és a lengyel Elektrim cég képviselői megállapodást írtak alá, amelynek értelmében a magyar vállalat tizenkét csatornás átviteltechnikai berendezéseket szállít 3,4 millió rubelért Lengyelországba. A szállítás 1977-ben kezdődik, a megrendelő a lengyel posta, a berendezéseket a Telefongyár állítja elő.

Bábolnai export

Ebben az évben összesen 3 millió rubelért szállítanak bábolnai baromfit Csehszlovákiába. Az egész évre kidolgozott pontos szállítási menetrendnek megfelelően a naposcsibéket speciális légkondicionált autókon szállítják a csehszlovák gazdaságokba. A Terimpex közreműködésével Bábolna kocasüldőket is exportál. A Szovjetunióba a közelmúltban indították útnak Bábolnáról azt a hét mázsányi vetőmagot és mintegy 4,5 mázsa gyomirtó szert, amellyel az olttani szakemberek kísérleteket végeznek. A Lvov közelében levő két kolhozban 24—24 hektáros területen termelnek kukoricát a bábolnai iparszerű termelési rendszer technológiájával. A cél az, hogy megállapítsák, milyen eredményt lehet elérni a bábolnai módszerrel.

Új szerepkörben az EFTA

Másodvirágzását éli a „másik" nyugat-európai gazdasági szervezet, az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA). Amikor 1973. január elsejével kibővült a Közös Piac, sokan úgy vélték nyugati gazdasági körökben, hogy ez egyben az EFTA megszüntetését is jelenti. Hogy ez nem így történt, abban nagy szerepe volt annak, hogy az EFTA-nak sikerült megtalálnia a helyét az új körülmények között..

Szabadkereskedelmi övezet

A Közös Piac megalakítása után a kívülmaradt Nagy-Britannia olyan gazdasági szervezet létrehozásán fáradozott, amely megfelelő ellensúlya lehetett volna az akkori Hatoknak. 1960-ban alakult meg a szabadkereskedelmi társulás Nagy-Britannia, Norvégia, Dánia, Svédország, Svájc, Ausztria és Portugália részvételével. Egy évvel később Finnország társult tagja, Izland pedig 1970-ben „rendes" tagja lett a szervezetnek.

A társulás alapvető célja volt az ipari vámok egymás közti lebontása 10 év alatt. A tagországok ezt már 1966-ban elérték. A mezőgazdasági termékek vámjait nem építették le, bár egyes esetekben mód nyílik kölcsönös kedvezmények nyújtására. (Érdemes megjegyezni, hogy az EFTA-tagok — szemben a Közös Piaccal — harmadik országokkal szemben nem alkalmaznak közös vámrendszert, tehát „kifelé" minden tagállam megtartotta önálló „vámarculatát".)

Hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy az EFTA nem lehet sem ellensúlya, sem pedig vetélytársa a Közös Piacnak az eltérő célok és gazdasági különbségek következtében. Gyengítette még a társulás pozícióit, hogy Nagy-Britannia, Dánia és Norvégia már a 60-as évek elejétől törekedett a közös piaci tagság elnyerésére. Hosszas huzavona után 1973-tól mind a szigetország, mind pedig Dánia tagja a nyugat-európai gazdasági integrációnak.

Ausztria, Svédország, Svájc és Finnország esetében nem lehetett szó a közös piaci csatlakozásról, hiszen ez ellentétes volna a négy ország semleges politikájával. 1973-ban tehát úgy tűnt, hogy az EFTA felbomlik.

Az átmeneti válságból azonban viszonylag hamar sikerült kilábalniok a Heteknek. Külön-külön megállapodást kötöttek a Közös Piaccal, melynek értelmében fokozatosan lebontják az egymás közötti ipari vámokat és így 1977 közepére *a Közös Piac, valamint az EFTA ipari szabadkereskedelmi övezetet hoz létre.* (Egy ilyen megállapodás hiánya azt eredményezte volna, hogy az EFTA-országok ipari termékei a vámfal miatt nem juthatnak be, illetve hátrányos helyzetben juthatnak csak be a Kilencek piacára.) A jövő év közepétől tehát a tőkés Európában az iparcikkek vámmentesen vehetnek részt a külkereskedelmi forgalomban.

A maradék

A „maradék EFTA" súlyát jól jellemzik a következő adatok: a hét ország lakossága mintegy 45 millió fő, kivitelük a világ összexportjának 7, behozataluk az összimport 9 százalékát teszi ki. Nagy-Britannia és Dánia kiválása után is jelentős tényező maradt tehát az EFTA mind az európai, mind pedig a világkereskedelemben. Érdekes módon a tagországokat a külgazdasági kapcsolatok területén sokkal erősebb szálak fűzik a Közös Piachoz, mint egymáshoz. Az EFTA külkereskedelmének ugyanis több mint 50 százaléka bonyolódik le a Kilencekkel, míg a társuláson belüli kereskedelem 20—25 százalékra tehető. A legfontosabb partner továbbra is Nagy-Britannia maradt.

A Közös Piaccal megkötött megállapodások után az EFTA egyik központi feladata lett a kereskedelmi korlátozások csökkentése, a kereskedelemtechnika észszerűsítése, valamint a szabványok és a minőségellenőrzés egységesítésére való törekvés.

A hét ország igen *jelentős szerepet tölt be a kelet—nyugati kereskedelemben,* ezért egyre gyakrabban emlegetik az EFTA-t. Kétségtelen, hogy az elmúlt években igen erőteljesen emelkedett a szocialista országok, valamint az EFTA-tagok kétoldalú kereskedelme, a kelet—nyugati kereskedelem dinamikus fejlődési ütemét is meghaladva. A kelet—nyugati kereskedelem — a világkereskedelem tavalyi visszaesése ellenére — továbbra is a nemzetek közötti árucsereforgalom legdinamikusabban bővülő szektora, s ezen belül különösen áll ez a szocialista országok és a hét EFTA-állam közötti kereskedelemre.

Árucsere és kooperáció

Fontos szerepet töltenek be az EFTA-országok a kelet—nyugati kooperációs kapcsolatokban is. Különösen Svédország, Ausztria és Svájc között sok kooperációs megállapodást a szocialista országokkal, bár még sok a kiaknázatlan lehetőség: a kooperációs szállítások ugyanis az export-forgalomnak mindössze 3—7 százalékát teszik ki.

Különösen Finnország jár elől jó példával az EFTA-tagok közül a kelet—nyugati gazdasági kapcsolatokban. Az északi ország együttműködési megállapodást kötött a KGST-vel, külkereskedelmi forgalmának mintegy egyötöde bonyolódik le a szocialista gazdasági szervezet tagjaival, elsősorban a Szovjetunióval. Továbbra is gyors ütemben fejlődik Ausztria külkereskedelme a szocialista országokkal, Svédország igyekezete keleti kereskedelmének fellendítésére pedig tavaly hozta meg első igazi gyümölcseit. 1975-ben az északi ország 30 százalékkal növelte kivitelét a KGST-országokba, behozatala onnan 22 százalékkal haladta meg az előző évit. (Összehasonlításul: tavaly a teljes svéd export 2, az import pedig 6 százalékkal bővült.) E növekedés árnyoldala, hogy a svéd külkereskedelemben a keleti forgalom még mindig csak 6 százalék körül van, ugyanakkor a közös piaci tagállamok részesedése mintegy 45 százalék. A tervek szerint a dinamikus fejlődés következtében az évtized végére a jelenlegi forgalom háromszorosára emelkedik Svédország és a KGST-tagországok között.

Egyenletesen fejlődnek a gazdasági kapcsolatok a szocialista országok és Svájc között, Norvégia és Izland viszonylatában viszont még kihasználatlanok a fejlődés tartalékai. Újabban ugrásszerűen emelkedik a kereskedelem Portugáliával is.

A meglevő korlátozások ellenére a szocialista országok kevesebb kereskedelmi és nem kereskedelmi akadállyal találják magukat szemben az EFTA piacokon, mint a Közös Piacon. A kereskedelem további liberalizálása a hét ország részéről minden bizonnyal jelentősen emelné a kelet—nyugati kereskedelem e fontos szektorának forgalmát. Az elkövetkező években várhatóan tovább fejlődnek a szocialista országok, valamint az EFTA-államok bilaterális gazdasági kapcsolatai és a hagyományos árukapcsolat mellett mind nagyobb jelentőségre tesznek majd szert a korszerű kapcsolati formák — a kooperáció, a harmadik piaci együttműködés stb. is.

A tőkés világon végigsöprő recesszió az EFTA-országok gazdaságát viszonylag *kevésbé* rázta meg, mint a vezető tőkésországokét. Mindez arra enged következtetni, hogy a fellendülés is valamivel hamarabb következik be, s az elkövetkező években a hét ország többségében a gazdasági fejlődés mentes lesz a szélsőséges ingadozásoktól. Ez ugyancsak kedvező módon befolyásolhatja a szocialista országokkal a gazdasági kapcsolatok fejlődését.

Az Európai Szabadkereskedelmi Társulás nem tudott eleget tenni az 1960-ban Nagy-Britannia szabta feladatának, de fontos szerepet tölt be az összeurópai gazdasági együttműködésben. Növelte a kisebb országok súlyát és a jövőben méginkább hozzájárulhat a hét tagország Közös Piactól való gazdasági függőségének további csökkentéséhez.

Gonda György—Lőrincze Péter

SZOVJET BÉREZÉSI TAPASZTALATOK

MENNYISÉG, MINŐSÉG, GAZDASÁGOSSÁG

A szovjet gazdaságban az elmúlt évtizedben nagy súlyt helyeztek arra, hogy a kipróbált és bevezetett, új gazdaságirányítási módszerekkel párhuzamosan az azokkal összhangban levő ösztönző bérezési formákat is kikísérletezzék és széles körben elterjesszék. A bevált módszerek sok hasonlóságot mutatnak az újabb hazai gyakorlattal, illetve kísérletekkel. Tanulságos lehet számunkra a hazai gazdaságirányítási és érdekeltségi rendszerrel is összhangban levő „scsokinói kísérlet" néven ismert módszer, ami közel áll a nálunk terjedőben levő, teljesítményhez kötött bértömeg-gazdálkodáshoz. A legtöbb újat és közvetlenül átvehető tapasztalatot a „brigád-önelszámolás" módszere adja számunkra, ami lényegében a nálunk még csak szórványosan alkalmazott, de a munka szerinti elosztás és a tevékenység eredményességében való közvetlen érdekeltség elvét a legkövetkezetesebben érvényesítő, úgynevezett egyösszegű bérutalványozás következetesen végigvitt megoldása. Az eltérés elsősorban abban van, hogy a brigád-önelszámolás szerinti bérezés nemcsak a termelékenység növelését, hanem az anyaggal és gépidővel való takarékosságot is közvetlenül ösztönzi. A brigád-önelszámolás módszerét nálunk is alaposabban meg kellene ismerni, és különböző területeken kipróbálni.

Ehhez kíván segítséget nyújtani az alábbi összeállítás, melyet a NIMDOK készített az illetékes szovjet szervek segítségével, s melynek kivonatát itt közöljük.*

Dr. Juhász Ádám

A létszámcsökkentés ösztönzése

A scsokinói kísérlet kedvező eredménye alapján egyre több vállalat kapott engedélyt arra, hogy *létszámcsökkentés, szakmák összevonása, munkaerőbővítés* révén megtakarított béralapját a dolgozók kiegészítő bérezésére, premizálására fordíthassa. Az új tarifa- és besorolási rendszer bevezetése óta a vállalatoknak joguk van szabadon alkalmazni a scsokinói módszert. (Az új tarifatáblázat 400-ról 70-re csökkentette a lehetséges bértételek számát, jelentősen emelte az alacsonyabb bértételek összegét, továbbá módosította az egyes bértételek közötti arányokat. Az új tarifa- és besorolási rendszer az átlagbér 13 százalékos növelését tette lehetővé.)

A módszer bevezetésének első szakaszában (1968—69) minden vállalat, amely létszámcsökkentés mellett teljesítette tervét, a megtakarított béralap *száz százalékát* fordíthatta a létszámcsökkentésben érintett dolgozók anyagi ösztönzésére. Újabb rendelkezések szerint a vállalatok a megtakarított béralap 90 százalékát fordíthatják erre a célra, de csak akkor, ha a létszámmegtakarítás a terv szerinti létszámhoz vagy az ágazati létszámnormatívákhoz képest következett be. Ellenkező esetben a megtakarított béralapnak csak 50—70 százaléka fordítható közvetlenül ilyen jellegű kiegészítő bérezésre. A fennmaradó rész azonban továbbra is a vállalatoknál marad, amelyek ezt más célok premizálására fordíthatják.

A relatív béralapmegtakarítás új ösztönző szerepe szükségessé tette, hogy a minisztériumok és más főhatóságok a *bérálaptervezés normatív módszerét* alkalmazzák. Több minisztérium alkalmazza az egy rubel értékesített termelésre, illetve 1 százalék munkaerőmegtakarítással növekedésre jutó bérköltség normatíváját. Ismeretes olyan módszer is, amikor a bérköltséget a termelés és minőség naturális egységeire vetítik. (A kohászatban például a normatíva kiszámítása céljából a termelés volumenét úgynevezett egyezményes tonnákban állapítják meg.)

A létszámcsökkentésből származó béralapmegtakarítás felhasználása többféle módon történhet: a közvetlen teljesítménybéres munkások, műszakiak, középvezetők bérkiegészítése tarifális bérük 30 százalékáig; új normák elsajátításáért járó bérpótlékok; a karbantartó munkások és a kiemelten magas szakképzettségű szerelők bérkiegészítése stb.

A scsokinói módszer *gyors elterjedésére* jellemző, hogy ma már több száz vállalatot és több millió dolgozót érint, s például a scsokinói kombinátban több mint ezer főt szabadítottak fel, 2,5-szeresére nőtt a munkatermelékenység. A szovjet vegyiparban 1975 végéig 57 ezer főt tettek szabaddá más iparágak számára.

A szovjet bérreform másik jellegzetessége a csoport-teljesítménybérezés, illetve premizálás különböző formáinak elterjedése.

Legfejlettebb módszer a *brigád-önelszámolás vagy brigádvállalás,* amelyet az építőipari brigádokban már 1960-ban próbáltak bevezetni a gazdaságosabb építőanyag-felhasználás érdekében. A brigádok gazdasági önállóságát azonban akkor még nem tűzték ki célul és a termelési költségek csökkentését sem kötötték szervesen össze az anyagi és erkölcsi ösztönzéssel. Az első tényleges önelszámolási rendszerben dolgozó brigád 1970-ben tért rá erre a rendszerre. Azóta ez elterjedt gyakorlattá lett, különösen az építőiparban.

Szerződéssel a hatékonyságért

Lényege, hogy a brigád és a vállalat *szerződést köt* („vállalkozói szerződés"), amelynek keretében kölcsönös kötelezettségeket vállalnak. A brigád vállalja egy adott létesítménynek (vagy egy részének) határidőre, a tervezett önköltségen, az előírt minőségben való megépítését, a vállalat pedig a brigád számára a zavartalan munkavégzés feltételeinek, a terveknek, anyagnak, energiának, gépeknek időbeni és folyamatos biztosítását. *A brigád az általa elért költségmegtakarításból prémiumban részesül.*

Az önelszámolási rendszer hatékonyságát jelzi az is, hogy az 1970. évi első kezdeményezés óta már mintegy 31 ezer brigád tért rá az önelszámolásra. Ez az építőiparban dolgozó brigádoknak több mint 15 százaléka. 1976-ra célul tűzték ki, hogy az előírási munkák mintegy 25 százalékát önelszámoló brigádok végezzék; az ötéves terv végére ezt az arányt a lakásépítésben 75—80 százalékra, a mezőgazdasági beruházásokon 60—70 százalékra, az ipari létesítmények építésénél pedig 25—30 százalékra kívánják növelni.

A brigád-önelszámolást kezdetben csak lakóházak építésénél alkalmazták, de elterjedésével párhuzamosan *alkalmazási területe* is kibővült: ma már ipari, mezőgazdasági, kulturális és egyéb rendeltetésű objektumok építésénél is alkalmazzák. *A XXV. kongresszus* külön kiemelte a brigád-önelszámolási rendszer széles körű bevezetésének szükségességét, így a szovjet sajtó ma párt és állami ügynek tekinti a módszer elterjesztését. *A Belorusz Építőipari Minisztériumhoz* tartozó vállalatoknál 1975-ben az építőipari munkák 70 százalékát végezték ebben a rendszerben, 1976-ban azonban már a munkák 100 százalékát kívánják önelszámolással teljesíteni.

A brigád-önelszámolás elterjedése során kezdetben a brigádok ideiglenes szabályzat alapján dolgoztak, amely nem bizonyult kielégítőnek és ezért 1973 végén az építőipar össz-szövetségi irányítószervei, az illetékes funkcionális szervekkel és a szakszervezetekkel egyetértésben kidolgozták *„Az építőipari brigád-önelszámolás új formájának szabályzatát",* amely a munka ily módon való szervezésének az alapja.

Az önelszámolási rendszerre való áttérésre vonatkozó döntést a vállalat igazgatója hozza, a brigáddal és a helyi szakszervezeti bizottsággal történő előzetes egyeztetés után.

Az *áttérés előfeltétele* többek között az építési anyagok, szerkezetek, alkatrészek, gépi munkák előkalkulációjának elkészítése, a munkaráfordítás, a munkabér és az önköltség megszervezése. Szükséges továbbá a terv- és költségelemek lebontása a szerződésben vállalt feladatokra.

A brigádok létszámát, szakmai összetételét a munka mennyisége és szerkezete, termelési ütemterve, az előírt normák és az ezen felül tervezett munkatermelékenység-növekedési százalék alapján kell meghatározni. Általában 40—50 fősek a brigádok.

Ha a munkát fővállalkozói rendszerben bonyolítják le, akkor a fő- és alvállalkozó brigádjai *egymással* is köthetnek szerződést, illetve vállalkozhatnak a munka megfelelő elvégzése szempontjából fontos kölcsönös kötelezettségekre.

A minőség is feltétel

A létesítményen végzett brigádmunkák *tervezett önköltségét* a brigádnak kiadott összmunkára vonatkozóan állapítják meg, figyelembe véve a műszaki-szervezési intézkedések tervében előírt önköltségcökkentési. Az anyagokra, alkatrészekre és szerkezetekre vonatkozó ráfordításokat a termelési normák és a tervárak, a bérráfordításokat a normaalapok és a műszaki normák alapján kalkulálják.

A kifizethető prémium *maximális mértéke* az elért megtakarításnak 40 százaléka lehet. A prémium *függ a végzett munka minőségétől* is. (A minőséget az állami átvevő bizottság értékeli, illetve részmunka esetében a vállalkozó a rendelő bevonásával.) A minőség értékelése lehet „kiváló" — ekkor a megtakarításnak 40 százaléka fizethető prémiumként, „jó" minősítés esetén ez a szám legfeljebb 30, illetve „megfelelő" munkánál 10 százalék lehet.

Az érvényes rendelkezések szerint a prémiumok összértékének legalább 90 százalékát kell a brigádban dolgozó munkások premizálására fordítani. A műszakiak (mérnökök és technikusok) prémiuma legfeljebb a teljes összeg 10 százalékáig terjedhet. Az egy dolgozóra jutó negyedéves prémium mértéke nem lehet több, mint a dolgozó besorolás szerinti havi bérének 75 százaléka. A bérezésnél gondoskodnak a keresetnövekedés és a termelékenységnövekedés összhangjáról. Ha ugyanis a tényleges átlagkereset nagyobb mértékben haladná meg a tervezettet, mint a termelékenységi mutató elért növekedése, akkor a megtakarításból fizethető prémium összegét arányosan csökkentik.

A brigádtagok közötti bérfelosztásra a gyakorlatban két módszer ismeretes:

— a ledolgozott órák és az egyéni besorolás szerinti órabérek arányában;

— részesedési koefficiens számításával.

Egyes brigádoknál az első módszer szerint osztják fel a munkabéreket, a második szerint pedig a prémiumokat. A brigádtagok beleegyezése esetén mód van egyes kiemelkedő egyéni teljesítmények jutalmazására is. Az építő vállalatok a helyi szakszervezeti szervekkel egyetértésben szabályozzák a megtakarításért járó prémium felosztását az egy vállalathoz tartozó brigádok között.

A fent említett *prémiumok kifizetésére* (kivéve az előlegként kifizetett hányadot és a megrendelő eszközeiből fizetendő prémiumot) egyidejűleg kerül sor, miután a létesítményt az állami átvevő bizottság, illetve a részmunkát a megrendelő átvette.

A brigádmunka ezen új formája *jelentős eredményekkel járt.* A tapasztalat azt mutatja, hogy az önelszámolás fellendíti a dolgozók részvételét a munkaszervezés tökéletesítésében, ami többek között abban jut kifejezésre, hogy a brigádok szervezése sokkal észszerűbb, a brigádtagok második vagy harmadik szakmát is elsajátítanak, gazdaságosan használják ki a gépeket, egyidejűleg kiküszöbölik a felesleges kézimunkát. Sok esetben második és harmadik műszakot is bevezetnek. Nő az újítási javaslatok száma is.

Az eredmények *számokkal is bizonyíthatók.* Megállapították, hogy a brigád-önelszámolás bevezetése mintegy 20 százalékkal rövidíti meg a kivitelezési határidőt, 20—25 százalékkal növeli a munka termelékenységét, 3—4 százalékkal csökkenti az önköltséget a kivitelezés minőségének javítása mellett.

A brigád-önelszámolás elterjedése során alkalmazási területe kibővült, s ma már nemcsak lakások, hanem összetettebb feladatot jelentős, ipari létesítmények építésénél is alkalmazzák. (*Egy 50 fős brigád elvállalta egy hőközpont teljes felépítését* Murmanszkban, brigádszerződéses alapon. Az általános építési munkákat maguk végezték, a szakipari munkákat más alvállalkozó brigádok.)

Az elmondottak alapján megállapítható, hogy a brigádönelszámolás a Szovjetunióban már túlhaladta a kísérlet stádiumát és a munkaszervezés alapvető módszerévé vált, amely feltárja a termelés szervezésében, a tervezésben, a műszaki-anyagi ellátásban stb. fennálló hiányosságokat és kikényszeríti azok megszüntetését.

Változatos ösztönző formák

Az ismertetett módszereken kívül további ösztönzési formák kidolgozására is sor került, amelyek ugyancsak hatékonyan segítik az intenzív gazdaságfejlesztési célok megvalósítását. Miután a gyakorlatban bebizonyosodott, hogy az egyszerű teljesítménybér megfelelő normák esetében ösztönöz ugyan a termelés növelésére, de csekély a hatása a minőség és más műszaki-gazdasági mutatók javítására, továbbá mivel a munkások személyes munkateljesítményei nem mindig kapcsolódnak szorosan az adott részleg vagy brigád teljesítményéhez, indokolttá vált a *teljesítmény-prémiumos bérrendszer általános bevezetése.* Ennek *alapfeltétele:* új, műszakilag megalapozott normák kialakítása. Az egyszerű teljesítménybér prémiumos teljesít.ménybérre történő átszámításához különféle képleteket alkalmaznak.

A legáltalánosabb premizálási mutatók a *minőség teljesítéséhez* kapcsolódnak: A dolgozók, vagy brigádok minőségi teljesítményét osztályozzák (pl. átlagos havi minőségi fok), majd ezek alapján *minőségi* együtthatót számítanak ki. Ez általában 0-tól 1-ig terjedő szám. Ennek értékétől függően egyes vállalatoknál a prémium mértékét csökkentik vagy növelik, másutt a darabbért módosítják (pl. az odesszai mezőgazdasági gépgyárban teljes darabbért fizetnek akkor, ha a koefficiens értéke 1, de pl. 0,98 értéknél már 2 százalékkal csökkentik a darabbért).

A termelési tervek teljesítéséhez kötött prémiumfeltételekben *új irányzatot* képvisel az, hogy sok helyen a tervfeladatot lebontják egy munkapadra vagy egy műszakra. Ez a módszer hatékonyan elősegíti a munkatermelékenység növekedését és fokozottabban biztosítja az ütemes munkavégzést. Az ütemességben való érdekeltséget olyan módon is növelik, hogy az első dekádra előirányzott feladatok határidő előtt jó minőségben történő teljesítéséért *pótlólagos* jutalmat fizetnek.

Az építőiparban széles körben alkalmazzák a *hibamentes termelés és anyagtakarékosság együttes* premizálását. A klinszki építőipari kombinátban például az anyag- és energiamegtakarításért nemcsak a munkások és a műszaki dolgozók kapnak prémiumot, hanem mindazok az irányításban dolgozók is, akik befolyásolhják az anyagráfordítások alakulását.

Ennél a vállalatnál a megtakarított anyag értékének 30 százaléka és a megtakarított energia értékének 55 százaléka fordítható premizálásra.

A prémiumos teljesítménybérezés mellett jelentős szerep jut a *prémiumos időbéres rendszereknek* is. Egyes iparágakban, így a vegyiparban is, olyan a termelés jellege, hogy a darabbéres rendszer csak kis mértékben vezethető be. A vegyiparban a munkások több mint 70 százaléka dolgozik prémiumos időbéres rendszerben. Ebből következik, hogy a premizálás feltételei szorosabban kötődnek az anyagtakarékossághoz, a selejtmentes termeléshez, a hasonló mutatókhoz.

Az elmúlt 10 évben az összes prémium és jutalom részaránya az ipari dolgozók fizetésében 16,8 százalékra nőtt. 1974-ben az iparban kifizetett prémiumok és jutalmak összértékének 73 százalékát fordították a munkások, 23 százalékát a műszakiak, 4 százalékát az egyéb alkalmazottak ösztönzésére.

A prémiumok összértéke a népgazdaságban öt év alatt több mint *két és félszeresére,* ugyanakkor a prémiumnak a munkabérekhez viszonyított részaránya *kétszeresére* nőtt. Ez a jelentős prémiumemelkedés jelenti *a munkabérek növelésének* egyik legfontosabb forrását.

* **A NIMDOK (Budapest, VI., Munkácsy M. u. 16.) az érdeklődők számára megküldi a teljes összeállítást és irodalomjegyzékét.**

PERISZKÓP

Növekvő kereslet a szójabab iránt

Hosszú hónapok óta tartó kiegyensúlyozott piaci viszonyok után számottevő kereslетélénkülés tapasztalható a szójabab- és fehérjetakarmány-piacon. Bár jelenleg a kínálat bőséges, a készletek nagyok, mégis szokatlanul nagy áremelkedés következett be májusban. Ez a következő okokkal magyarázható: a gazdasági élénkülésével egyidejűleg jelentősen nőtt a viszonylag magas árfekvésű élelmiszerek, elsősorban a hús és az állati termékek iránti kereslet, ami az állattállomány fejlesztésére ösztönözte a mezőgazdasági termelőket Nyugat-Európában és a tengerentúlon egyaránt.

A kereslet főleg a gyorsan újratermelhető baromfi- és sertéshússal lehet kielégíteni, ezért leginkább ezeknél következett be az állománybővítés, ami viszont hirtelen megemelte a magas fehérjetartalmú takarmányok iránti keresletet. Így annak ellenére, hogy tavaly rekordmennyiségű szójababot takarítottak be az USA-ban, ez év tavaszán pedig Brazíliában, az utóbbi időben mégis spekulációs hullám indult el. A növényi eredetű fehérjetakarmányok májusi átlagára 15—16 százalékkal emelkedett az egy hónappal korábbi színthez viszonyítva. Közöttük a szójabara újra elérte a tonnánkénti 190 dolláros átlagot, a szójabab ára (US cif Rotterdam) pedig 10 százalékkal emelkedett és tonnánként 210 dollárt tett ki.

Felmerül a kérdés, mi is a reális helyzet a szójabab és szójatermékek piacán? Becslések szerint az 1975/76-os gazdasági évben (októbertől szeptemberig) a világ szójababtermelése az előző évhez viszonyítva 12,3 millió tonnával (69 millió tonnára) bővül. Az előző évi lanyha kereslet miatt — a visszaeső termés ellenére — jelentős készletek halmozódtak fel. A gazdasági év elején a főbb termelő és felhasználó országok szójababkészlete 9,79 millió tonna volt (1,37 millió tonnával több, mint egy évvel korábban és 6 millió tonnával múlta felül a két évvel korábbi rendkívül alacsony készletszintet).

A bőséges szójababtermés és nagy készletek következtében az 1975/76-os gazdasági évben a rendelkezésre álló mennyiség 78,83 millió tonnát tesz ki, 13,66 millió tonnával többet, mint az előző évben. A jelenlegi becslések szerint a felhasználás 9 és fél millió tonnával 65 millió tonnára nő, így *az év végi zárókészlet 14 millió tonna körül alakul.* Ez azt jelenti, hogy ha a felhasználás néhány millió tonnával esetleg meghaladja is a becsült 65 milliót, a készletből ez még bőven fedezhető.

Az előrejelzések szerint az 1976/77-es gazdasági évben a világ szójababtermése 65,7 millió tonna körül várható. A csökkenés főleg annak tulajdonítható, hogy az elmúlt félévben viszonylag alacsony volt a szójabab ára, ezért az Egyesült Államokban a szója vetésterületét mintegy 10 százalékkal csökkentették a gyapot és kukorica javára. Így a termés közel 5,5 millió tonnával 36,7 millióra csökken, ezzel szemben Brazília várható termése további 2 millió tonnával (14 millióra) bővül.

Az előrejelzések szerint az 1976/77-es gazdasági évben több mint 2 millióval (67 millió tonnára) nő a felhasználás. Amennyiben nem állnának rendkívül nagy készletek rendelkezésre, a felhasználás mintegy 1,5 millió tonnával meghaladná a termés mennyiségét. A készletek azonban pótolni tudják a növekvő fogyasztást, sőt a gazdasági év zárókészletei továbbra is jelentősek lesznek, valószínűleg meghaladják a 12 millió tonnát.

A szójabara 1976/77. évi termelésénél az előrejelzések 4 százalékos növekedést várnak, szemben az ez évi 18 százalékos emelkedéssel. Az előállított szójabara mennyisége valószínűleg meghaladja a 45 millió tonnát. Az elmúlt két évi stagnálás után a jelenlegi gazdasági évben számottevően emelkedik a felhasználás.

A gazdasági élénküléssel párhuzamosan növekvő állatállomány takarmányigénye valóban jelentős keresletélénkülést okoz a szójabab- és szójadara piacán, de figyelembe véve a termelés mennyiségét és a rendkívül nagy készleteket, nincs ok arra, hogy az 1973. évihez hasonló hiányhelyzettől kellene tartani. A keresletnövekedés azonban az áralakulásban valószínűleg az emelkedő irányzatot teszi uralkodóvá, s egyben lehetőséget ad arra is, hogy a spekuláció átmenetileg kiugró áremelkedést is okozzon.

M. Zs.

HÉT NAP A VILÁGGAZDASÁGBAN

Bolgár lakásépítés

Összesen 5700 új lakást adtak át Szófiában az év első felében a tervezett 3458 helyett. A 140 százalékos tervteljesítés jó alapot biztosít a bolgár főváros építőinek az éves terv teljesítéséhez.

Közös Piac — szárazság

Az EGK bizottsága mindez ideig csupán egyetlen intézkedést hozott a termelők megsegítésére: a francia állattenyésztőknek rendkívüli pótlékot szavazott meg a kényszervágások miatt. A takarmányhiány azonban ennél sokkal nagyobb erőfeszítéseket igényel, mert a hozzáférhető takarmányok ára igen gyorsan emelkedik. A gabonatermés csökkenése elsősorban az exportot érinti majd, de a Kilencek egésze egyelőre nem szorul lényeges behozatalra más országokból. Ugyancsak roszabbodtak a cukorrépa terméskilátásai is. Az exportkiesés igen nagy mértékben csökkenti az EGK mezőgazdasági alapjának jövedelmeit, ugyanakkor elkerülhetetlennek látszik, hogy ne juttassanak igen nagy összegeket a szárazság miatt bajba jutott termelőknek. A kényszervágások miatt a marhahús vágóhídi — de nem a fogyasztói — ára máris jelentősen esett és a termelőknek a közös alapokból nagy összegű árkiegészítést kell kifizetni.

A Bajkál—Amur vasútvonal

Az ADN hírügynökség tudósítójának beszámolója szerint a Léna folyó és a Csendes-óceán között 450 kilométer hosszúságban készült el a Bajkál—Amúr vasútvonal. Ezen a szakaszon a munkavonatok közlekednek. Az összesen 3200 kilométer hosszú vasútvonalon az építőbrigádok további száz kilométereken nyomulnak előre a tajgán, s a vasútvonalat a tervek szerint 1982-ig megépítik.

Az építés 1974 júniusában kezdődött, s a vasútvonal naponta 1,5 kilométerrel növekszik.

Portugál külkereskedelmi mérleg

A Lisszabonban nyilvánosságra hozott statisztikai adatok szerint Portugália külkereskedelmi mérlegében 1975-ben 49 milliárd escudo deficit mutatkozott. Ez 11 milliárd escudóval kevesebb, mint egy évvel korábban.

Portugália importja 1975-ben az előző évhez képest 17 százalékkal, exportja 9 százalékkal csökkent.

Nyugatnémet acéltermelés

A Wiesbadenben nyilvánosságra hozott statisztikai adatok szerint a Német Szövetségi Köztársaság ipara 1976 első felében 21,4 millió tonna nyersacélt állított elő, 1,2 százalékkal kevesebbet, mint az elmúlt év hasonló időszakában. A nyersvastermelés mennyisége 16 millió tonna volt, 0,6 százalékkal kevesebb, mint egy évvel korábban.

Brazília adósságai

Brazília külföldi adósságai — hivatalos adatok szerint — 22 milliárd dollárra rúgnak. Az 1973-tól mostanáig eltelt időben az ország külföldi adósságai csaknem megháromszorozódtak.

A külföldi tartozások után évente mintegy 2 milliárd dollárt kell kamat fejében fizetni.

A Ganz-MÁVAG Mozdony-, Vagon- és Gépgyár

FELAJÁNLJA ÉRTÉKESÍTÉSRE HASZNÁLT GÉPEIT

Felvilágosítást ad: Kovács Imre Telefon: 340–540, 2188-as mellék

Megnevezés	Besz. év	Lelt. szám	Irányár Ft
Elizálógép (szerszámélező) NSZK gyártmány, korong ∅200 mm, csúsz. lökethossz: 95 mm	1970	16767	620 000,—
Ponthegesztő P. 80 tip. Karkinyúlás 800 mm., áramerősség 50 KA	1970	17331	229 000,—
Lyukköszörű. kösz. hossz: 50 mm, köszörülhető ∅ 25 mm.	1970	13059	126 000,—
Forg. tengely köszörű 3 A. 172. H 3, ∅ 360×4000 mm	1968	16056	1 000 000,—
Karusszel köszörű kösz. magasság: 500 mm, asztalmagasság: 1500 mm	1930	10239	100 000,—
Horonymaró, horony szélessége: 36 mm; hossza: 500 mm	1959	00301	108 000,—
Függ. konzolos marógép asztalhossz: 1500 mm	1956	00077	67 000,—
Betonkeverő VK—100 tip.	1972	18663	5 000,—
ZA—64. Egyetemes szerszámélező, csúcsmagasság: 130 mm, csúcstávolság: 600 mm	1959	04643	25 000,—
Formázógép. Foromat 30. szekr.-méret 800×600×250	1967	15275	120 000,—
FKT—108. formázógép szerk.-méret: 1000×800×400	1970	16789	232 000,—
Oszlopos fúrógép, Fúró ∅ 13, fúrási mélység: 130 mm	1940	04283	5 000,—
Mikázógép, asztal áll. 100—800 mm, fűrésztárcsa ford. 750/p.	1970	17264	52 000,—
Harántegyalu PETZ., lökethossz: 5702.	1948	04748	15 000,—
SCH—250 hegesztőberendezés 250 A. telj.: 16 KW	1970	16959	
	1970	17118	23 000,—
SCU—340. hegesztőberendezés 340 A. telj.: 30 KW	1967	15044	
		14428	22 000,—
RH—20. tip. kompresszor 8 AT. telj.: 2400 m³/6.	1940	02086	50 000,—
Vízszint. marógép 6.M82 tip., asztalszél.: 320 mm, asztalhossz: 1320 mm	1963	04711	80 000,—
Vízszintes marógép Tos. asztalszél.: 320 mm asztalhossz: 1590 mm	1967	15553	85 000,—
MUP. 320 Egyetemes marógép asztalszél.: 320 mm, asztalhossz: 1250 mm	1963	09332	70 000,—
Faesterga, csúcsmag.: 250 mm. csúcstáv.: 1000 mm	1969	16052	23 000,—

VILLAMOSSÁGI ANYAGOK, 32-ES RAKTÁR

Kartonszám	Megnevezés	Mértékegység (db)	Egységár
10002000	Transzformátor F 2 42 14	12	65,40
10019000	Bizt. trafó 800 VA 220 2×110/42 V	2	1 360,—
10024100	Transzformátor, nyitott F 25 tip, 1 fázis 220/220 V	24	289,—
10028600	Szekunder transzformátor KT 630 tip., nyitott	7	1 040,—
10040200	Transzformátor BT 630 tip., 2×190 V 630 VA	27	1 010,—
10044100	Nyitott trafó réz 2×190—42 V 1000 VA	3	1 040,—
10045900	Transzformátor spec. SP 414074 3 fázis	1	1 400,—
10049100	Trafó egyfázisú 30/220 V 500 VA	5	1 503,—
10049200	Transzformátor T—250 380/220 V 50 Hz	2	530,—
10052000	Trafó bizt. 3×380/220 V 1000 VA	8	1 840,—
10056000	Áramváltó AM I 50 5A 15VA IKV	4	793.10
10057000	Áramváltó AM—1 60/5 5KV 5 A 30 VA	29	726.50
10057400	Áramváltó műgyanta szigetelésű AMI 100	5	668.40
10061450	Áramváltó talpas AMI—1 150/5A	2	822.90
10062000	Feszváltó 20 VA FV—20 tip. 1500 110 V	2	1 151,—
10092000	Rúdáramváltó 1500/5A—30 VA ARM 10/6	3	3 622.10
10098000	Transzformátor T 500 tip. 3×380 V 500 VA teljesítmény	2	1 180,—
10102000	Transzformátor KT 630 tip. telj. 6300 A	2	798,—
10107000	Trafó 3 KT 1000 3×400 90—3—6—24—48	8	1 825,—
11001000	Izzítókapcsoló, kicsi 271—5001	51	42.80
11001300	Levegőkapcsoló 0.484.300.001	3	380,—
11028100	Kapcsoló nyitott 10 A. III. sarkú csillagháromszög	18	131,—
11031000	Kapcsoló, VGKC 40 609. III S csillag	85	453.20
11031400	Kapcsoló, nyitott 40 A III S nyitott VGKC	15	396,—
11031600	Csillagdeltakapcsoló III. S. VGKEC—63—609	45	812.50
11032000	Kapcsoló VGKC 100—209	35	1 111.40
11033100	Kapcsoló b. tokban VGKB—10—0598	1	256,80
11035300	Irányváltó-kapcsoló VGKEI—100—200 III. S. 100 A	4	822,20
11044800	Kondenzátorkapcsoló szekrény 380 V KK 380—50	1	2 840,—
11046100	Kapcsoló ki-be 25 A III. S.	7	161,—
11047000	Kapcsoló ki-be nyitott III. S 63 A	10	289,—
11047200	Kapcsoló ki-be nyitott III. S. 100A	24	501,—
11047800	Csillagdelta kapcsoló 63 A	30	850,—
11048000	Kapcsoló UP 5311 tip S23 univerzális	2	449,—
11050300	Kapcsoló VBK III. 60A 550 V	2	396.90
11053900	Kapcsoló VEPT 380 V 25—12 A	6	159.70
11063000	Mágneskapcsoló VMT—64 220 V	8	799.80
11066000	Mágneskapcsoló VMT—64 380 V	3	921.60
11067000	Kapcsoló VMT—100 330 V/58—100A	5	1 573.30
11072200	Kapcsoló VMK—12 36V 50W	30	210.10
11076000	Mágneskapcsoló VMK—11 500 V	1	210.10
11085000	Mágneskapcsoló VMK—25 nyitott kiv. 380V	7	354 20
11087000	Kapcsoló VMK—40 36 V	4	589.70
11087300	Mágneskapcsoló VMK—40 380 V	40	589.70
11096000	Kapcsoló VMKTI 64. 36 V 10,5—18,5 A	10	1 760,—
11096100	Kapcsoló VMKTI 64, 14,3—25A 36 V	10	1 760,—
11108000	Kapcsoló VMKT—11 380 V 2,6—4,6A	29	331,90
11109800	Kapcsoló VMKT—12 36V 0,8—1,4A	25	324,—
11116000	Mágneskapcsoló VMKT—17 24V 2,6—4,6A	2	406,—
11127000	Kapcsoló 6.7—11,4 VMKT—40 36 V	40	682,—
11128000	Kapcsoló 10,5×18,5A VMKT—40 36 V	40	682,—
11132000	Kapcsoló 22,8×40A VMKT—40 36V	106	730,80
11133000	Motorvédőkapcsoló 22,6—40A VMKT—40 220V	39	730,80
11138200	Kapcsoló 10,5—18,5A 36V VMKT64	29	855,—
11143100	Motorvédőkapcsoló 36—63A VMKT100 36V	15	1 715,40
11145100	Kapcsoló VMKT—230 92—160A III.S. 36 V	16	3 917,90
11145460	Kapcsoló VMKTC—64 11,6—19,7A 36V	10	2 640,—
11145500	Kapcsoló hőkioldó III.S. 63A 36V VMKTC—64	14	3 024,40
11145620	Kapcsoló 36V 39,5—69A VMKTC—100	10	4 880,—
11145640	Kapcsoló VMKTC—100 62—109A	10	3 320,—
11146290	Kapcsoló 18,2—32A VMKTC—40 36V	54	2 050,—
11146300	Kapcsoló VMKTC—40 III.S. 40A 36V	40	2 263,50
11146700	Kapcsoló 25A 36V 18,2—32A VMKTC—25 III.S.	10	1 563.10
11161800	Mágneskapcsoló VKT 4.3—7,5A 550V bakelit	4	209.30
11179300	Kapcsoló K—917. III. 8.	1	253.80
11186000	Kapcsoló K—1 24V	22	185,—
11187000	Kapcsoló K—1 220V	17	175,—
11192000	Kapcsoló KB25 24V	21	288,—
11194000	Kapcsoló KB25 25A 380V	15	258,—
11197000	Mágneskapcsoló KE—40 II 59 V 40A 2 nyitó, 2 záró	53	1 390,60
11203000	Mágneskapcsoló KT—3 36 V 6,7—11,4A	22	639,—
11203200	Mágneskapcsoló V 13 5 20V 50	1	280,—
11215000	Kapcsoló D63 tip. 220V	9	699,—
11216000	Mágneskapcsoló D63 380V	10	633,—
11220100	Kapcsoló PNE 0 71 12	8	62,—
11222000	Mágneskapcsoló PME I	4	409,—
11227000	Kulcsoskapcsoló S 126—210	1	900,—
11229000	Telefonlap kapcsoló 271—5003 (KK—5)	63	93.80
11235910	Jelfogó XJ—1030 III/1	46	220,—
11235950	Relé (jelfogó) XJ 1030 VII–5	23	292,—
11236009	Mágneskapcsoló integra XJ—1030 X—VII—3.	1	379,—
11236200	Jelfogó (mágneskapcsoló) XJ 1030 XI.6.	44	384,80
11236240	Jelfogó (mágneskapcsoló) XJ 1030 XIII/4	1	422,40
11236400	Jelfogó (mágneskapcsoló) XJ 1030 XIII/6	16	533,40
11238000	Mágneskapcsoló, integra XJ 1060 III—1.	84	294,—
11240600	Kapcsoló PP 36 II	10	120,—
11241100	Motorvédőkapcsoló MO—27 24 V	3	365,40
11249100	Motorvédőkapcsoló MO—62 24V 22—40A	P2	800,80
11249200	Motorvédőkapcsoló MO—72 24 V 36—64A	6	810,—
11249300	Kapcsoló MOT—62 220V 14—25A	4	1 299,20
11251000	Kapcsoló MOT—62 380V 8—4—15	16	800,—
11252000	Kapcsoló MOT—62 380 V 14—25A	39	800,—
11254900	Motorvédőkapcsoló MO—202 40—70A	6	1 446,40
11258100	Kapcsoló M10—62 380V 22—40A	41	1 360,10
11258150	Kapcsoló M10—27 380V 5,2—8,6 A	10	545,—
11258220	Kapcsoló MO—27 III.S.25A. 380V	15	575,—
11258300	Olajkapcsoló M10—62 tip. 36V 22—40A	4	1 350,—
11258400	Kapcsoló 380V—100 M10.62.III.S. 14—25A	30	1 370,30
11264200	Mágneskapcsoló 24—42A MCO—122 III.S. 120A 380V	25	1 492,10
11266000	Kapcsoló MCOT—122 380V 62—110A	40	1 350,—
11270000	Kapcsoló motorvédő ESD—25 380V 2,1—3,6A	15	366,40
11273300	Főkapcsoló UBV—25K 380—550 V 25 V	4	821,—
11273500	Végálláskapcsoló UBV—25/IV.	2	792,—
11281100	Úszókapcsoló ENH—10 6 fm. kábellel	2	970,—
11282109	Pataki úszókapcsoló 220V 15A	1	545,—
11282500	Karburátorkapcsoló K—4—703	8	1 330,—
11283000	Hőkioldó VM—25-höz 0.7—1.3A	1	116,—
11286000	Hőkioldó VM—25-höz 3—5,4A	1	116,—
11286200	Hőkioldó K—917/III 2—4A	15	250,—

VILLAMOS FORGÓGÉPEK, VILLAMOS ANYAGOK, SZIVATTYÚK, KÁBELEK 86-AS RAKTÁR

10006000	Elektromotor 3,2 Kw AL—76—6/24, 220/380 V 60%	1	18 462,—
10041600	Elektromotor ORH 43n—6D 2.7 Kw 380 V.	1	4 620,—
10051000	Motor Hors 93—6S 11Kw 380V 955 ford.	1	20 952,—
10051900	Elektromotor. Hors 93—6S/B 3 13,5 Kw 380V	1	28 296,—
10262000	Forgórész ORH 43S/B5	1	2 879,—
10267600	Fogaskerék AXF 34 2=13 B35	2	595,—
10271500	Elektromotor szennyvisziv. SZ.280/24 V7 160 L/4	3 klt	26 168,—
10271950	Szennyvízszivattyú ZW 80A/A.O.55 Kw+sz. 17/6.	1	5 800,—
10272300	Szivattyú TA VZ80 44 0.75 Kw 380/220 V 1420 f.	1	6 900,—
10275300	Szivattyú DKKH 411 2 ECT 75/4 motor	6	10 800,—
10276000	Szivattyú DKKH—411+2 ECT 65/4 motor 0.7 Kw	4	10 334,—
10276101	Szivattyú DKKH 111mv + 1ECT 75/4 motor	1	10 100,—
10276400	DMZ19—0—4 0.25 Kw 125V + D 411 szivattyú	2	2 814,—
10278900	Szivattyúberendezés 100.LA6 N=1,5 Kw 930 f. kompl.	2	50 441,—

(Folytatás a 12. oldalon)

Az együttműködés fő irányai

(Folytatás az 1. oldalról)

kangolása, a tartós, hosszú távú termelési, fejlesztési kapcsolat. A nemzetközi munkamegosztás intenzitását egyre kevésbé lehet és egyre kevésbé célszerű *csupán* a kölcsönös áruforgalom nagyságával jellemezni. Másrészt a kelet—nyugati kereskedelem igen alacsony bázisról indult fejlődésének, szemben a KGST belső forgalmának magas szintjével. A KGST-országok belső kereskedelmi forgalmának aránya 60 százalék, sőt a meghatározó. Harmadszor, nem hagyható figyelmen kívül, hogy a kelet—nyugati kereskedelem gyors növekedési ütemében fontos szerepet játszik a tőkés infláció is.

A KGST-ben az egyre fejlődő termelési szakosítást *a tudományos és műszaki együttműködés fejlődése kísérti.* A KGST szervei tavaly kidolgozták az 1976—1990-as évekre szóló tudományos és műszaki együttműködés tervét, amely 260 témát tartalmaz. Ezek közül kiemelkedő jelentőségű például a környezetvédelem, a korrózióvédelem, a tudományos műszerek és különféle katalizátorok fejlesztése, az atomreaktor-technológia és a gépgyártás fejlesztése. Jelentős előrelépés történt a tudományos és a *műszaki ismeretek terjesztése* nemzetközi szervezeti rendszerének kiépítésében, amelynek keretében 11 nemzetközi ágazati, úgynevezett alrendszert is létesítettek. Ezen kívül hét speciális nemzetközi információs szolgáltató rendszer is megkezdte működését a tudományos kutatásra, a közzé tett dokumentációkra, az ipari katalógusokra, szabadalmakra, szakfordításokra vonatkozó információk gyűjtésére és továbbadására. Figyelemre méltó, hogy egy információelmélettel és -gyakorlattal foglalkozó nemzetközi szolgálat is megkezdte működését.

1975-ben jelentős lépések történtek a tagországok *szabványainak* tervszerű összehangolására. Csupán tavaly 100 szabványt fogadtak el, és ebben az évben tovább növekszik az egyeztetett szabványok száma.

Pénzügyi téren növekedett a KGST kollektív valutájának, a *transzferábilis rubelnek* a szerepe, és fejlődtek a KGST-tagországok monetáris, hitelkapcsolatai is. Kidolgozták a sokoldalúan összehangolt árfolyamok, a nemzeti valutáknak a transzferábilis rubelhez (illetve egymás valutáihoz) viszonyított indexeinek gyakorlati alkalmazási módját. A Nemzetközi Gazdasági Együttműködés Bankja által a tagországok bankjainak folyósított hitelállománya 1975-ben elérte a 66,8 milliárd transzferábilis rubelt. A Nemzetközi Beruházási Bank 1971—1975 között 40 létesítmény építéséhez, bővítéséhez, illetve rekonstrukciójához összesen 2,9 milliárdos hitelt nyújtott a tagországoknak, közöttük Magyarországnak is.

Mindezek alapján méltán jelentette ki *Alekszej Koszigin*, a Szovjetunió Minisztertanácsának elnöke az ülésszakon elmondott beszédében, hogy „... a komplex program elfogadását követő 5 esztendő alatt a gazdasági együttműködés terén többet értünk el, mint az előző évtizedben". Az ülésszakról kiadott közös közlemény megállapítja, hogy a KGST-tagállamoknak és a közös intézményeknek az elmúlt öt évben végzett munkája lehetővé tette a szocialista gazdasági integráció „... fejlesztésére irányuló komplex programban szereplő rendeletkezések sikeres és lényegében idejében történő teljesítését". Az új típusú gazdasági kapcsolatok fejlődése már eddig is jelentősen hozzájárult a tagországok gazdasági színvonala fokozatos kiegyenlítődéséhez.

Célprogramok

Az ülésszak véleménye szerint az elért eredmények alapján megértek a feltételek arra, hogy a tagországok még teljesebben kihasználják a szocialista gazdasági integráció fejlesztésére irányuló komplex programban rögzített lehetőségeket az együttműködés további elmélyítésére és a legfontosabb gazdasági problémák megoldására.

E feladatok megvalósítását szolgálják a termelés főbb ágazataiban 10—15 évre kidolgozásra kerülő együttműködési *célprogramok.* Az ezek kidolgozására vonatkozó javaslat és határozat a tavalyi budapesti tanácsülésen született. A célprogramok a gazdasági integráció megvalósításának fontos eszközei, amelyek az ötéves tervek összehangolása mellett lehetővé teszik a legfontosabb gazdaságfejlesztési célok hosszú távú koordinálását. A célprogramok rendszere az együttműködés megvalósításának új, korszerűbb formája; újabb lépés a szocialista országok közötti gazdasági kapcsolatok tervszerű fejlesztésében. A műszaki haladás mai üteme a népgazdaság számos területén az ötéves időszakról nagyobb előrelátást tesz szükségessé, és a célprogramok keretében a szocialista gazdasági integrációban rejlő közös erőfeszítések hatékonyabban szolgálhatják az egyes tagországok szükségleteinek kielégítését, például fűtőanyagokból, alap- és nyersanyagokból, mezőgazdasági termékekből és élelmiszerekből, fogyasztási cikkekből, gépekből és berendezésekből, valamint közlekedési, szállítási szolgáltatásokból.

A hosszú távú célprogramok nemzetközi jellegűek s megvalósításuk az érdekelt országok által javasolt természeti, anyagi és pénzügyi erőforrások, továbbá a munkaerő-potenciál olyan közös hasznosítását feltételezi, ami az egyes országok és a közösség gazdasági érdekeivel egyaránt összhangban van, s ily módon kidolgozásuk és végrehajtásuk során az eddiginél jobban, fokozottan megközelíthető a tagországok gazdasági érdekeit is tükröző nemzetközi gazdasági optimum. A célprogramok egységes rendszert alkotnak, mégpedig a szociális, közgazdasági, termelési, tudományos-műszaki és gazdasági-szervezési intézkedések komplex rendszerét, az erőforrások felhasználását, a határidők betartását és a letesítmények megvalósítását illetően. A berlini tanácskozáson utaltak arra, hogy a célprogramok elősegítik az egyes országok erőforrásainak összerű koncentrálását, következésképpen a hatékony gazdasági és termelési szerkezet kialakítását, valamint a tagországok gazdasági fejlettségi színvonala közelítési folyamatának meggyorsítását.

A KGST célprogramokat a tervezési együttműködési állandó bizottság keretében dolgozzák ki 1976—77-ben. A bizottság a hosszú távú gazdaságfejlesztési célok rangsorolásakor a tagországok javaslatai alapján a fűtőanyag- és energia-, valamint az alapanyag-termelésben mintegy 30, a gépiparban 13, a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban 14, a közszükségleti tömegcikkek termelésében 8 megoldásra váró feladatot jelölt ki. Mindez nem jelenti azt, hogy a döntéskor egyes területeken ennél nem kerülhet sor több vagy kevesebb feladat kijelölésére. A tervezési együttműködési bizottság a XXXI. tanácsülés elé beszámolót terjeszt a célprogramok tervezeteinek kidolgozásáról.

Energetika és élelmiszertermelés

Az ülésszakon szerepelt a KGST-*tagállamok egyesített energiarendszerének, továbbá a közlekedési együttműködés fejlesztésének kérdése.*

A nemzetközi munkamegosztásban rejlő előnyöket jól példázza az energetikai rendszerek közös fejlesztéséből és összekapcsolásából származó megtakarítás. A KGST villamosenergiaipari állandó bizottságának tervezetében foglalt célok megvalósítása esetén, a nemzetközi energiarendszerek összekapcsolása révén a tagállamok 4600 megawattnak megfelelő energiatermelő kapacitást takaríthatnak meg, azaz 1990-ig mintegy 800 millió transzferábilis rubel kiadástól is mentesülhetnek. Felmerült az atomerőművek építésének meggyorsítása is. Jelenleg a Szovjetunióban, továbbá a szovjet műszaki segítséggel Csehszlovákiában és az NDK-ban felépített atomerőművi kapacitás 7,5 millió kW, Magyarországon már épül az első atomerőmű, Lengyelországban és Romániában pedig az előkészületek folynak. A tervek szerint 1980-ra a KGST-tagországok atomerőművi kapacitása eléri a 30 millió kW-ot.

Az ülésszakon nagy hangsúlyt kapott a fűtő- és nyersanyagtermelés, valamint az energiamegtakarító technológiák fejlesztése. E területen különösen indokolt a nemzetközi együttműködés hosszú távú programjának kidolgozása. Magyarország, jóllehet a most folyó ötéves tervidőszakban nagy erőfeszítéseket tesz természeti erőforrásainak feltárására és hasznosítására, hosszú távon növekvő energia-, fűtőanyag- és nyersanyag-behozatallal számol, és ezért nagy biztonságot jelent, ha tartósan építünk a szocialista országokkal, s mindenekelőtt a Szovjetunióval való együttműködésre.

Figyelembe véve az elmúlt évek tapasztalatait, megkülönböztetett figyelmet érdemel a mezőgazdasági és élelmiszeripari célprogram kidolgozása. A tagországok szükségleteinek a mainál teljesebb kielégítése, sürgeti a nemzetközi együttműködés hosszú távú alapokra való helyezését e téren is. A szerteágazó feladat megvalósítása szükségessé teszi az érdekelt országok tudományos ismereteinek, anyagi és pénzeszközeinek egyesítését, a kölcsönös érdekeltséget biztosító ösztönző rendszer kidolgozását és alkalmazását. A célprogramot kidolgozó munkacsoport munkáját magyar tervhivatal illetékes elnökhelyettese irányítja.

A módszerek fejlesztése

Az elmondottakból is kitűnik, hogy az újszerű feladatok végrehajtása megkívánja az alkalmazott módszerek fejlesztését. *A KGST tevékenységét a jövőben is a gazdasági integráció elmélyítését szolgáló hatékony formák, eszközök keresésének, fejlesztésének kell áthatnia.*

A gazdasági integráció alapja *a népgazdasági tervezésben való együttműködés.* Gyakorlattá vált a gazdaságpolitikai konzultációk, a tudományos és műszaki politika alapvető kérdéseinek kétés többoldalú áttekintése, továbbá a sokoldalú integrációs intézkedések egyeztetett tervének, s legújabban a hosszú távra szóló célprogramok együttes kidolgozása. A célprogramok kidolgozása bizonyára napirendre tűzi néhány újszerű *gazdaságtudományi és módszertani feladat* megoldását. Így többek között a társadalmi, gazdasági és műszaki előrejelzések rendszere kidolgozásának, a nemzeti tervezés és a nemzetközi célprogramok összehangolásának módszertani, továbbá a nemzetközi optimum fokozatos közelítésének kritérium-rendszerével kapcsolatos kérdéseket; fel kell tárni a célprogramokban rejlő kockázatok kalkulációs módszereit, a rugalmas alkalmazkodás tervezési és intézményi feltételeit, s ki kell dolgozni a programok megvalósításával járó sajátos irányítási módszereket. Minden bizonnyal e kérdések megoldásában is részt vállal majd az a *rendszerelemzési és irányítástudományi nemzetközi intézet,* amelynek létesítéséről most határoztak az érdekelt országok.

A tanácsülés és az arról kiadott közlemény is rámutat arra, hogy a tervezési módszerek fejlesztése mellett tovább kell tökéletesíteni a külkereskedelmi és valutáris, pénzügyi kapcsolatokat is. Mint *Lázár György,* a Minisztertanács elnöke az ülésszakon elhangzott beszédében hangsúlyozta, „... ezen a téren sem nélkülözhetjük a tapasztalatok rendszeres elemzését, azt, hogy a gyakorlatot időről időre hozzálagazítsuk a változó feltételekhez, az egyre növekvő követelményekhez, és hogy egyidejűleg biztosítsuk a szükséges stabilitást, valamint a kellő rugalmasságot". E követelmény jegyében időszerűvé vált a KGST-szervek munkastílusának, munkamódszereinek és döntési rendszerének további javítása, valamint az ágazatközi kapcsolatok, a komplexitás erősítése a meglevő szervezeti rendszerben.

A KGST XXX. ülése a szocialista gazdasági integráció alapvetően pozitív mérlegét megvonva tárgyilagosan elemezte: a komplex programmal összhangban hol, milyen irányban van szükség a szervezet közgazdasági és intézményi rendszerének fejlesztésére az elért fejlettségi színvonalból, az egyes tagországok és a KGST előtt álló célokból, valamint a megváltozott világgazdasági feltételekből fakadó feladatok hatékony megvalósítása érdekében.

Nemzetközi tényező

A KGST fejlődését az elmúlt 5 évben *nemzetközi tekintélyének erősödése* jellemezte. Fejlődtek a közösség nemzetközi kapcsolatai. Ezt bizonyítja többek között az, hogy egyre több ország — közöttük érthető módon mindenekelőtt a fejlődő országok — keresi a kapcsolatot a KGST-vel. Más országokkal, így elsősorban a fejlődő országokkal való együttműködést célszerű a KGST keretében összehangoltabbá és célratörőbbé tenni. A KGST tagországainak gazdasági szerkezete és számos fejlődő ország gazdasága sok szempontból kiegészítheti egymást és ez is lehetővé teszi a kölcsönösen előnyös együttműködési formák kidolgozását.

A tanácsülés résztvevői kifejezték azt az elhatározásukat, hogy elősegítik a világ valamennyi országával való kölcsönösen előnyös gazdasági kapcsolatok bővítését.

Mintegy a KGST-ülésszak eredményeit összegezve mondotta Lázár György: „Eredményeink — amelyeknek egyik fontos forrása a szocialista gazdasági integráció elmélyítése — világosan bizonyítják, hogy a komplex program helyesen jelölte ki együttműködésünk fejlesztésének fő irányait, és hosszabb távlatokat tekintve is megbízható alapul szolgál gazdasági együttműködésünk számára".

Dr. Varga György

ÁTADÓ

a III., Szentendrei út 20. sz. alatti épületben, az üzletsoron központi fűtéses

üzlethelyiség

és a hozzá tartozó raktár, öltöző stb., összesen: 80 m².

Felvilágosítással szolgál: Markó Zoltán ügyintéző a 425–347-es telefonon.

Nyomdai kivitelezési gondjait átvállalja

A STATISZTIKAI KIADÓ VÁLLALAT NYOMDAÜZEME

Jegyzetek, könyvek, prospektusok, gyártmányismertetők, ügyviteli és egyéb nyomtatványok, propagandakiadványok stb. nyomdai kivitelezését, kis és nagy példányszámban, egy- vagy többszín-nyomással, rövid határidőre vállaljuk.

Megrendeléseivel bizalommal keresse fel vállalatunkat.

Felvilágosítás és rendelésfelvétel: Statisztikai Kiadó Vállalat Nyomdaüzeme, Termelési Osztály. 1024 Budapest II., Keleti Károly u. 18/b. Telefon: 351–079, 358–530/703.

Mozgás az acélpiacon

A tőkés konjunktúra élénkülése során az acélipar azok közé az ágazatok közé tartozik, amelyekben a legkisebb arányú a termelés növekedése. Az International Iron and Steel Institute (IISI) a nemzetközi acéliparról most közzétett jelentése szerint 1976-ban világméretekben legfeljebb 4 százalékos emelkedésre lehet számítani. Ez körülbelül megfelel az utóbbi 15 év átlagos növekedési rátájának. Miután azonban 1975-ben a világ acéltermelése több mint 8 százalékkal csökkent, — 1976 végére a termelés még mindig nem éri majd el a nagy visszaesés előttit.

Ezt a képet még jobban megváltoztatja a tőkés viszonylat kárára az, hogy a 12 legnagyobb acéltermelő között levő szocialista országok mindegyike növelte (Lengyelország esetében tartotta) acéltermelési szintjét 1975-ben is.

A világ acéltermelésének alakulását az utóbbi négy esztendő folyamán az alábbi táblázat mutatja. (Megjegyzendő, hogy a kínai adatok — noha szerepelnek az IISI hivatalos összeállításában — csak becslésen alapulnak.)

Néhány fontosabb acéltermelő ország termelésének alakulása (millió tonna)

	1972	1973	1974	1975
Világtermelés	631	694	710	651
Ebből:				
Szovjetunió	125	131	136	141
USA	120	136	132	106
Japán	97	119	117	102
NSZK	43	49	53	40
Franciaország	24	25	27	22
Kína	23	25	27	30
Olaszország	20	21	24	22
Nagy-Britannia	25	26	22	20
Belgium	14	15	16	12
Lengyelország	13	14	15	15
Csehszlovákia	12	13	13	14
Kanada	12	13	13	13

Az adatokból mindenekelőtt az derül ki, hogy a Szovjetunió jelentősen túlszárnyalja az Egyesült Államokat a nyersacéltermelésben. Elsősorban ez az a tényező, amely miatt a világ acéltermelésének földrajzi felosztása jelentősen megváltozott. A Szovjetunió és az európai szocialista országok 1975-ben már a világ acéltermelésének 29,6 százalékát adták, s ezzel ez az országcsoport került az első helyre! Nyugat-Európa, amely együttes termelése alapján 1973-ban még az első helyen állott, 23,8 százalékra csökkent részesedése következtében a második helyre került. Ázsiára a világ acéltermelésének 22,8 százaléka jut, Észak-Amerikára pedig 18,3 százalék.

Feszültségek és technológia

Az acéltermelés mellett a tőkés országok pozícióit bonyolultabbá teszi az acélmérleg. Az acélfogyasztás az Egyesült Államokban 1975-ben 143,4 millió tonna volt, a Szovjetunióban 136,5 millió tonna, a harmadik legnagyobb termelő, Japán esetében pedig 75,5 millió tonna. Ez azt jelenti, hogy az USA acélmérlege messzemenően deficites. A Szovjetunió acéltermelése bőségesen fedezi a szükségletet, Japánnak pedig a visszaesés ellenére is igen nagy termelési feleslegei vannak. Más szóval: ez a termelési bázisa annak a ténynek, hogy a japán acélexport ránehezedik a tőkés acélpiacra és mint a továbbiakban látni fogjuk 1976-ban ez jelentős átcsoportosításokhoz vezethet.

Ami az egy főre eső acélfogyasztást illeti, az természetesen jelentősen eltér az acéltermelés és fogyasztás mennyiségi mutatóitól. Itt az első helyen szerepel Svédország 774 kiló egy főre eső évi fogyasztással. Ezt követi 680 és 690 kiló közötti fogyasztással Japán, az USA és az NSZK. A 460 és 546 kiló közötti fogyasztást mutató széles középmezőnyben foglal helyet a Szovjetunió, az európai szocialista országok, valamint Belgium, Luxemburg és Franciaország. Figyelemre méltó, hogy a harmadik, 237 és 427 kilogramm közötti sávban van Olaszországon kívül Nagy-Britannia és az összes többi nyugat-európai ország is. Latin-Amerikában az egy főre eső acélfogyasztás 86, Kínában 39, az afrikai kontinensen pedig 17 kiló. (Ez utóbbi adatban nincs benne a Dél-Afrikai Köztársaság, amely a 237—247 kilogrammos sávban szerepel.).

Az IISI kimutatása foglalkozik az acélmonopóliumokkal is. Pontosabban azok termelési rangsorával. Az élen megőrizte pozícióját a Nippon Steel. Termelése ugyan 1975-ben 6 millió tonnával esett és így 32,5 millió tonna volt, de a második helyen álló US Steel termelése is lezuhant (30,8 millió tonnáról 24 millióra) és így az élen a helyzet nem változott. A csúcson egyetlen lényeges változás van: az, hogy a British Steel Corporation a maga 17,2 millió tonnás termelésével a negyedik helyre szorította az amerikai Bethlehem Steel-t. Az angol állami acéltröszttől eltekintve a tőkés világ tíz legnagyobb acéltermelő konszernje közül csak két nyugat-európai nagyvállalat van, a Finsider és az August Thyssen Hütte (12,9, illetve 12,2 millió tonna) amelyek a 8. és 9. helyet foglalják el.

A hemzetközi vas és acélintézet technológiai összeállítást is közöl az egyes acéltermelési eljárások részesedéséről az összterméshez. Ennek az összeállításnak a leglényegesebb tanulsága az, hogy az oxigénacél rohamosan tör előre, mindenekelőtt azokban az országokban, amelyekben különösen modern a termelési apparátus. A legmagasabb az oxigénacél részesedése Hollandiában (a termelés 92,6 százaléka). Ezt követi Japán (a termelés 82,5 százaléka), majd Finnország (72,4), Ausztrália (70,0), az NSZK 69,5 százalékkal.

Új kartell születik?

Ami a tőkés acélpiacon tapasztalható mozgást illeti, a leglényegesebb fejlemény, hogy év elején a nyugatnémet vas- és acélipar vezetői, valamint a holland és a belga, luxemburgi acélipar képviselői közös tanácskozásukon elhatározták egy új nyugat-európai acélkartell alapjainak lerakását. A kartell a „Vas- és acélipari nemzetközi gazdasági egyesülés" nevet kapná, s székhelye Luxemburg lenne. Ennek a lépésnek leglátványosabb vonása, hogy a francia acélipar képviselői nem vettek részt a tárgyalásokon. A francia tartózkodás magyarázata az, hogy az új kartell, amely tényleges megvalósulása esetén a Közös Piac egész acéltermelésének 45 százalékát adná, egyértelműen megszilárdítja a nyugatnémet acélipar uralkodó helyzetét. Jelenleg a formálódó luxemburgi egyesülésben a 40 millió tonnát termelő NSZK vas- és acélipari trösztjei mellett a 4,8 millió tonnát termelő holland Hoogovens, a 4,2 millió tonnát termelő luxemburgi Arbed-konszern és annak belga leányvállalata, a 2,1 millió tonnát termelő Sidmar vesz részt.

A kartell támogatói lépésüket részben azzal indokolták, hogy az 1975-ös súlyos acélválság a némileg emelkedő megrendelések ellenére sem tekinthető lezártnak, s ezért az NSZK-ban a nagy termelők között 1971 óta felgyorsult specializálódási folyamatot Nyugat-Európára is ki kell terjeszteni.

A nyugatnémet törzstők vezető szerepe olyan egyértelmű, hogy a franciák tiltakozásukat jelentették be a luxemburgi csoportosulással szemben. A brit és olasz acélipar még nem nyilatkozott. Tény azonban, hogy az olasz és brit acélipar csaknem teljesen állami kézen van. A két nagy konszernbe (Usinor és Sacilor) tömörített francia acélipar is erőteljes állami támogatásban részesül. Ez magában hordja egy esetleges szakadás lehetőségét a nyugat-európai acélíparban. A Közös Piac brüsszeli főbiztosságának konkurrencia-kérdésekért felelős tagja, Borchette úgy nyilatkozott, hogy a nyugatnémetek által ösztönzött luxemburgi kezdeményezés „kiprovokálhatja egy erőteljes szakadás lehetőségét és kettészakíthatja az Európai Gazdasági Közösséget. Nyilatkozatában emlékeztetett arra, hogy a Közös Piac ősének tekinthető Montán-unió lényeges vonása éppen a nyugatnémet és a francia acélipar közötti kapcsolatok szorosabbra fűzése volt. Az új kezdeményezés ezzel éppen ellentétes irányba vezet. A fejleményeket kommentálva a Neue Zürcher Zeitung pénzügyi rovata úgy fogalmazza meg az ellentéteket, hogy a törésvonal a „piacgazdaság alapjain álló acéltermelők és államilag szabályozott konkurrencia között" húzódik.

A japánok ellen

Ezen belül a luxemburgi kezdeményezésnek még egy magyarázata van. Nevezetesen az, hogy résztvevői közül az NSZK acéltermelésének kétötödét, a Benelux országok pedig kétharmadát exportálják. Ezek az európai exportőrök a tőkés világpiacon mindenekelőtt Japánnal találják magukat szemben, amely 1974-ben 32 millió tonna acélt exportált, egy évtizedes távlatban pedig megkétszerezte acélkivitelét. Miután a többi nyugat-európai ország, valamint az európai szocialista országok nem lépnek fel jelentős exportőrként a világpiacon, a tőkés konkurrenciaharc lényegében az alakuló-félben levő és német vezetés alatt álló luxemburgi kartell, valamint a japánok között bontakozna ki. A harc célpontja mindenekelőtt az amerikai acélipar. A nyugatnémetek úgy érzik, hogy a japánok rendkívüli versenyképessége a nagyfokú koncentrációban rejlik (a világ hét legnagyobb acélgyártó monopóliuma közül négy japán.) Ezért a nyugatnémet acélipar vezetői az exportpiac követelményeitől hajtva maguk is egy olyan új koncentráció létrehozására törekszenek, amely magasabb fokú specializációt tesz lehetővé s növeli a versenyképességet a japánokkal szemben.

— ic —

Fizetések, nyugdíjak, juttatások – az NDK-ban

Az NDK-ban az utóbbi időben számos rendelkezést hoztak a dolgozók munka- és életkörülményeinek, s a lakosság szociális helyzetének javítására. Ezek közül érdemes néhányat részletesebben is megismerni.

A kiskeresetűek helyzete

A *teljes munkaidőben* foglalkoztatott munkások és alkalmazottak havi minimális bruttó bérét 1976. október 1-től 350-ről 400 márkára emelik. Azok a munkások és alkalmazottak, akiknek a havi bruttó bére 400 és 500 márka között van, differenciált béremelésben részesülnek. Az intézkedéssel, *egymillió dolgozó bére* emelkedik: 350 és 400 márka között 45—50 márkával, 400 és 500 márka között 15—40 márkával. A *részmunkaidőben* foglalkoztatottak természetesen a teljesített munkaidővel arányosan kapják meg a minimális bért és a béremeléseket.

Az iparban, az építőiparban és a népgazdaság egyéb területein dolgozó 1,5 millió termelő munkás számára az 1976—1980 ötéves tervidőszakban a tudományos munkaszervezés eredményeként új bértarifákat vezetnek be. 1976—1977-ben lényegében befejeződik az új alapbérek fokozatos bevezetése a szén- és energiaipar, a kálitermelés és ércbányászat, a fémkohászat és a vegyi alapanyagipar üzemeiben. Az építőiparban, kiváltképpen a lakásépítő-iparban, a teljesítmény fokozása érdekében a béreket az objektum- és brigádszerződések alapján állapítják meg.

A termelőmunkások alapbérének fokozatos bevezetésével párhuzamosan történik a művezetők, a fő- és szakiskolát végzettek fizetésének a teljesítménytől függő emelése.

A szocialista munkajog tökéletesítésével lehetővé válik az élet- és munkakörülmények további javítása is. Így például előírányozták a kötelező orvosi vizsgálatokon, terhességi és anyasági tanácsadáson, két hétnél hosszabb tanfolyamokon való részvétel idejére kieső munkabér kiegyenlítését és magasabb táppénz folyósítását a munkából eredő baleset és szakmai ártalommal összefüggő betegség esetén.

Nyugdíj- és munkajövedelem

Az öregségi *nyugdíjak* és a rokkantnyugdíjak alsó határát a munkában eltöltött évek számától függően a következőképpen fogják emelni:

Munkában eltöltött évek száma	Minimális nyugdíj Jelenleg	Az emelés után
14-ig	200	230
15—19-ig	210	240
20—24-ig	210	250
25—29-ig	220	260
30—34-ig	220	270
40—44-ig	230	280
44-nél több	240	300

Bevezetik az 1946 előtti és utáni munkában eltöltött évek egységes beszámítását. A már megállapított nyugdíjakat is ennek megfelelően átszámítják. Az özvegyi nyugdíjakat ugyancsak a megnövelt öregségi és rokkantnyugdíjak alapján számítják ki. A súlyosabb testi károsodást szenvedett rokkant nyugdíjasok minimális nyugdíját 240 márkáról 300 márkára emelik. A rokkantnyugdíjak megállapításánál az új minimális bértételeket veszik alapul, ha az elért kereset nem volt magasabb. A teljes nyugdíj folyósítását még nem érintő jövedelemkorlátot (pótlék nélküli nyugdíj plusz más havi bevételek), ugyanakkor 300 márkáról 360 márkára emelik.

1977. január 1-től kezdve intézkedéseket hajtanak végre az *önkéntes nyugdíjkiegészítési biztosítás* további javítása érdekében. Azon dolgozóknál, akik 25 éven át fizetik az önkéntes nyugdíjkiegészítő biztosítást, a 26. évtől kezdve megszűnik a nyugdíjhozzájárulás fizetése.

Hogy az idősebb dolgozók számára *kedvezőbben alakuljon a nyugdíj és az elért munkajövedelem közötti arány, kiegészítő biztosítási időket engedélyeznek:* azoknak a férfiaknak, akik 1971. március 1-én 50 évnél idősebbek és azoknak a nőknek, akik 1971. március 1-én 45 évnél idősebbek voltak.

A munkások és alkalmazottak és szövetkezeti tagok 1977. január 1-től kezdve 1200 márkát meghaladó havi jövedelem esetén is fizethetnek hozzájárulást az önkéntes nyugdíjkiegészítő biztosításhoz. Ezzel a biztosítottak igényjogosultságot szereznek a magasabb nyugdíjkiegészítésre.

Népesedéspolitikai célok

További fontos szociálpolitikai intézkedés, hogy *a családi pótlék* havi 75 márkáról 100 márkára emelkedik, s a főiskolát és szakiskolát végző diákok esetében az árvajáradékra és a gyermektartásra támasztható igényt a tanulmányi idő befejeztéig hosszabbítják meg.

A *szociális gondozás* szolgáltatásait 1976. december 1-től kezdve tovább javítják.

A *szociális támogatás* — egyedülálló állampolgárok esetében havi 175 márkáról 200 márkára, házaspárok esetében havi 250 márkáról 300 márkára emelkedik. A lakbérhozzájárulással együtt a szociális támogatás családonként maximális összege havi 315 márkáról 360 márkára emelkedik. Ugyanakkor az állami és nem állami szociális otthonok lakói és a szociális gondozottak további kedvezményekben részesülnek.

A határozat kihirdetésétől kezdve a *szülési szabadság* az eddigi 18 hét helyett 26 hét lesz, a teljes nettó átlagkereset kifizetése mellett. A dolgozó anyák a második és minden további gyermek születése után a gyermek egyéves koráig *táppénzesként otthon maradhatnak.* Az erre az időre fizetett összeg a táppénznek felel meg, de 2 gyermek esetén nem lehet kevesebb havi 300 márkánál, 3 és több gyermek után pedig 350 márkánál.

Azok az anyák, akiknek szülés után azért kellett megszűntetniük munkaviszonyukat, mert a gyermek számára nem lehetett bölcsődei férőhelyet biztosítani, és ezen idő alatt további gyermeket hoznak a világra, havi 200 márka segélyért folyamodhatnak.

Háromszázezer teljes munkaidőben *dolgozó anya számára*, aki saját háztartásában két 16 éven aluli gyermeket nevel, 1977 május 1-től bércsökkentés nélkül bevezetik a 40 órás munkahetet. Ezzel minden két- vagy többgyermekes anya számára megvalósul a 40 órás munkahét.

1977. január 1-től a rendszeresen több műszakban dolgozók számára az eddigi fizetett szabadságon felül háromnapos pótszabadságot vezetnek be.

1977. május 1-től a *három* műszakban dolgozók számára a 40 órás munkahetet, a *két* műszakban dolgozók számára a 42 órás munkahetet vezetik be (összesen 1,2 millió dolgozó). A munkaidő rövidítése bércsökkentés nélkül és az ötnapos munkahét megtartásával történik.

1978 második felében további intézkedéseket fognak előterjeszteni, amelyek szerint 1979. január 1-től legalább három nappal növekszik a dolgozók szabadsága.

(g. j.)

Kanada a közös piacra tekint

Több éve tartó előkészítő munka után új szakaszba léptek a Közös Piac és Kanada között a tárgyalások a kereskedelmi és gazdasági együttműködési egyezmény megkötéséről. A tárgyalássorozat két okból is különös figyelmet érdemel: ez az első eset, hogy a tőkés világ egyik vezető gazdasági hatalma szerződéses kapcsolat kialakítására törekszik a nyugat-európai gazdasági integrációval. S ami talán még ennél is lényegesebb, a megkötendő egyezmény szerves része annak a kanadai törekvésnek, amely az Egyesült Államoktól való szoros gazdasági függés lazítását tűzte ki céljául.

Kanada nyersanyagokban — kőolaj, földgáz, fa, vas, nikkel, réz, cink stb. — a világ egyik leggazdagabb állama. Az elmúlt évek nyersanyagár-boomjából az észak-amerikai ország sokat profitált. Ennek ellenére már *évek óta deficites a külkereskedelmi mérlege, ami mindenekelőtt az óriási volumenű késztermékimportnak tudható be.* Némi túlzással a kanadai külkereskedelem szerkezetét a szakemberek a fejlődő országokéhoz hasonlítják, ugyanis a kivitel fő tételei az energiahordozók és a nyersanyagok, míg a behozatal elsősorban gépekből és berendezésekből áll. Az ország külkereskedelemorientáltságát jól mutatja, hogy a bruttó társadalmi termék (GNP) 23 százaléka kivitelre kerül.

Földrajzi és történelmi okoknál fogva Kanada első számú gazdasági partnere a szomszédos Egyesült Államok. A két ország gazdasági összefonódottságát jól jellemzik az alábbi adatok. *A déli szomszéd az olajipar 85, a feldolgozóipar 60, a bányászat 35 százalékát tartja ellenőrzése alatt.* A kanadai export 70 százaléka irányul az USA-ba, s a behozatal többsége is onnan származik.

Az USA-val való gazdasági összefonódás értelmében azt eredményezi, hogy az amerikai gazdasági élet problémái közvetve és közvetlenül éreztetik hatásukat Kanadában is. Ezt az egészségtelen gazdasági függést nem könnyű még hosszabb idő alatt sem felszámolni, de a kanadai vezetés már rájött arra, hogy a közös piaci orientáció bizonyos ellensúlyt jelenthet az USA-val szemben, s feltétlenül hozzájárul a külkereskedelmi és tőkekapcsolatok diverzifikálásához.

Az EGK-országoknak is előnyös a „kanadai kapcsolat", ugyanis az észak-amerikai ország jelentős felvevőpiacot jelent exporttermékeik számára, ugyanakkor egy szerződéses kapcsolat esetén kedvező feltételek mellett nyílik lehetőség nyersanyagbehozatalra is. A Kilencek számára az sem elhanyagolható, hogy Kanada minden szempontból jó hídfőállás az Egyesült Államokba irányuló és egyre növekvő tőkeberuházásaik számára.

A Közös Piac szempontjából a valószínűleg még idén aláírásra kerülő megállapodásnak gazdaságpolitikai jelentősége is van. A Közös Piac megalakulásának pillanatától ugyanis állandó gazdaságpolitikai viták vannak az Egyesült Államokkal, amelyek különböző „háborúkban" — például az emlékezetes „csirkeháború" — csúcsosodnak ki. Természetesen nem arról van szó, hogy a Közös Piac komolyan veszélyezteti az amerikai pozíciókat Kanadában, de mindenesetre sok területen versenyre kelhet az USA-val, s olyan kereskedelmi kedvezményeket adhat Kanadának, melyre az Egyesült Államok nem számíthat.

Bár a tőkés világot több éve sújtó gazdasági gondok Kanadát sem hagyták érintetlenül, az észak-amerikai ország a többi fejlett tőkésországhoz képest — elsősorban energiahordozó- és nyersanyagkincsének köszönhetően — kevésbé volt sebezhető. 1975-ben a GNP egy százalékkal csökkent, szemben az OECD-országok 4 százalékos csökkenésével. Az OECD előrejelzése szerint a bruttó társadalmi termék idén már 4,25 százalékkal növekszik Kanadában. A tavalyi 11 százalékos infláció az előrejelzések szerint idén 9 százalékra, tehát egyszámjegyűre mérséklődik. Az elmúlt évben a külkereskedelmi mérleg passzívuma 1,2 milliárd kanadai dollár volt, az idén meginduló exportkampány viszont már várhatóan 750 millió dolláros aktívumot eredményez. Ennek ellenére a fizetési mérleg deficitje még 3,7 milliárd dollár körül lesz 1976 végén. A fellendülés első jelei tehát már tapaszthatók a kanadai gazdasági életben, sőt a recesszióból való kilábalás gyorsabb, mint a többi fejlett tőkésországban.

Trudeau miniszterelnök, a nyugateurópai vezetőkkel folytatott sorozatmegbeszélései alkalmával mindig nyomatékosan kifejezésre juttatta az elmúlt másfél évben, hogy országa széles körű és a kölcsönös kedvezményeken alapuló együttműködésre törekszik. A kilencekkel tervezett megállapodás nemcsak a műszaki és tudományos kapcsolatok kibővítésére, hanem minden bizonnyal a kereskedelmi és tőkekapcsolatok kedvezményesebbé tételére is irányul, s nem kizárt egy ipari szabadkereskedelmi övezet (a vámok kölcsönös leépítése) folyamatos kialakítása sem.

Kanada közös piaci közeledése nem tekinthető tehát konjunkturális jelenségnek. Szerves része annak a most már égető szükségszerűségnek, hogy az ország külgazdasági kapcsolatainak diverzifikálását megkezdje a sok gazdasági szakértő szerint már-már gyarmati jellegű gazdasági függőségének felszámolását az Egyesült Államoktól.

G. Gy.—L. P.

HÉT NAP A VILÁGGAZDASÁGBAN

Szörmeaukció Leningrádban

Leningrádban július 19-én megkezdte munkáját a nemzetközi szőrmeaukció. Ezúttal mintegy másfél millió darab szőrme kerül eladásra. Bizományi alapon szerepelnek az aukción norvég, lengyel, koreai, mongol — és első ízben — görög szőrmeáruk is.

A szőrme világpiaca jelenleg jó s ezért várható, hogy az árverés nagy versengés közepette zajlik majd le. A mostani szőrmeaukcióra körülbelül 250 külföldi szücsség képviselőit várják.

A világ kőolajtermelése

A British Petroleum Company Londonban nyilvánosságra hozott jelentése szerint 1975-ben a világ országaiban 5,4 százalékkal csökkent a kőolajtermelés. Ehhez hasonló arányú csökkenés legutóbb 1942-ben fordult elő.

A jelentés megállapítja, hogy a kőolajexportáló országok szervezetének (OPEC) tagországaiban mintegy 10 százalékkal csökkent a termelés. Ugyanakkor a nyugat-európai országokban — főként az északi-tengeri olajlelőhelyek üzembe helyezésével — 36 százalékkal növekedett.

A kőolaj felhasználása a világ országaiban 1975-ben mintegy 3 százalékkal csökkent az előző évhez képest. Ugyanakkor a kőolajfinomítók kapacitása 5,5 százalékkal, a kőolajszállító tankhajók befogadóképessége 14 százalékkal növekedett.

Természbecslés

A Nemzetközi Búzatanács Londonban nyilvánosságra hozott jelentése szerint a világ idei búzatermése nagyobb lesz, mint 1975-ben. A tanács úgy vélli, hogy idén várhatóan 365—385 millió tonna búza terem a tavalyi 353 millió tonnával szemben. A tanács szakértői szerint a búzatermés legnagyobb mértékben előreláthatóan a Szovjetunióban növekszik majd. A tanács a fejlődő országokban is a termés növekedésére számít. A jelentés megállapítja, hogy az öt legjelentősebb búzaexportáló (Egyesült Államok, Kanada, Ausztrália, Argentína és a Közös Piac) készletei az 1976—77-es időszakban várhatóan 5,5 millió tonnával növekednek.

Osztrák schilling

Az Osztrák Nemzeti Bank bejelentette, hogy árfolyampolitikáját az eddiginél hajlékonyabbá teszi és megváltoztatja a schillingnek a többi európai valuta árfolyamához képest 4,5 százalékos „lebegési" arányát.

Az intézkedésre beavatott körök szerint az adott okot, hogy a külföldi turisták részéről az osztrák schilling iránt megnyilvánuló kereslet növekedése miatt a schilling a nyugatnémet márka nyomása alá került. Valutaszakértők a schillingnek a nyugatnémet márkához képest több mint 1 százalékos felértékelését számítanak.

Az első villamosított vasútvonal Indiában

Az indiai fővárost: Új-Delhit Kalkuttával összekötő 1441 kilométer hosszú vasútvonal villamosításának munkálatai már majdnem befejeződtek, mindössze 30 kilométer van még hátra. Az ország első villamosított vasútvonalát augusztus 15-én, a függetlenség napján adják át rendeltetésének.

Amerikai olajbehozatal

A Petroleum Industry Research Foundation tanulmánya szerint az Egyesült Államok jelenleg sokkal jobban függ a kőolajtermelő arab országok szállításaitól, mint az olajembargó előtt. A tanulmány megállapítja, hogy az Egyesült Államok 1975-ben 36 százalékkal több olajat importált az arab országokból, mint 1974-ben. Az arab országokból származó kőolajbehozatal 1975-ben 1973-hoz képest 49 százalékkal emelkedett.

Várható gabonatermés

Az Egyesült Nemzetek élelmezési és mezőgazdasági szervezetének (FAO) szakértői által készített becslés szerint 1976-ban 1080 millió tonnás búza- és egyéb gabonaféle termésére lehet világviszonylatban számítani.

A szakértők szerint idén 330 millió tonna lesz a búzatermés (tavaly 353 millió tonna volt) és 700 millió tonna az egyéb gabonaféle termésének mennyisége (tavaly 662 millió tonna volt).

PERISZKÓP

Magánügyek a munkahelyen? *

„... Hosszú időt töltünk azzal, hogy körbe járva igazolást, pecsétet kérünk, kstkölcsönt veszünk fel, feliratkozunk az üzemi kirándulásra, megvásároljuk a havi bérletet... A valóságban olyan ügyeket intézünk, melyek — egyesek véleménye szerint — magánügyek..."

A lengyel Munka- és Szociálisügyi Kutató Intézet 344 vállalatnál vizsgálta, hogy a dolgozók mennyi időt fordítanak munkaidejükből olyan ügyek intézésére, amelyek nem kapcsolódnak közvetlenül a termeléshez.

A felmérésből kitűnik, hogy *csak* néhány üzemben szervezték meg ésszerűen a dolgozók ügyintézését. Az üzemek 80 százalékában továbbra is érvényben van a „vándorlás". Az üzemek 60 százalékában az igazgatóság nyíltan kijelenti: a dolgozók magánügyeiről van szó.

Valamennyi üzemben működik *büfé* és élelmiszerkioszk, ahol a bevásárlások többsége lebonyolítható. Reggel itt hosszú sorok kígyóznak. Csak az üzemek 3,5 százalékában szervezték meg a mozgó büfét. Az egyik — ötezer dolgozót foglalkoztató — gyárban megállapították, hogy a tízórai szünet átlagosan nyolc perccel hosszabb az engedélyezettnél. Statisztikai átszámításban ez annyit jelent, mintha 83 dolgozó hiányozna.

Az üzemek 92 százalékában *a bért munkaidő alatt az irodai helyiségekben vagy a pénztárban fizetik.* Rendszerint sorbanállás alakul ki. Csak egyes kisebb üzemekben történik a bérfizetés a munkapad mellett.

Az üzemek csaknem 50 százalékában a munkásoknak maguknak kell utánajárniuk annak, hogy *a munkaruhára* az utalványért az irodát, rendszerint maguk veszik át a ruhát a raktárban. Mindezt — munkaidőben.

Az üzemen belüli vándorlások tehát bevett szokássá váltak, a sorbanállás az üzemi „tájkép" része lett. Egy nagy kombinát egyik részlegében, ahol szúrópróbákat tartottak, kiderült, hogy a 400 dolgozó közül 30 azért nincs a munkahelyén, mivel a személyzeti osztályon intéz különböző ügyeket. Meggondolva, hogy ez a részleg fél kilométer távolságra van az irodaházától, feltehető, hogy minden egyes munkás legalább fél óráig volt távol: kiesett 15 munkaóra.

Ennyi idő telt el az irodaház felkeresésével, 8 perc a reggeli szünettel, többórás ücsörgések az orvosi rendelő várótermében stb., stb. Ezekből az „aprószámokból" — ha összeadjuk őket, megdöbbentő számok kerekednek ki. Az üzemekben azonban nem számolják az ily módon elvesztegetett órákat, csupán kis töredéküket tünteti fel az üzemi statisztika „a dolgozók hibájából" című rubrikában. És senki sem vizsgálja érdemben az effajta munkaidő-pazarlás okait.

Sokak szerint ez különben is igen munkaigényes feladat, nem kifizetődő, ugyanakkor a régi rend megváltoztatására irányuló kísérletek rossz vért szülnek...

Felül kellene tehát vizsgálni a gazdasági vezetésnek az üzemek szociális funkcióival és kötelezettségeivel szemben kialakított magatartását. A felmérés eredményei azt mutatják, hogy az üzemek vezetősége ezeket amolyan kötelező emberbaráti gesztusnak tekinti. Tudják, hogy meg lehet ezeket a dolgokat jobban is szervezni, hogy az emberek ne legyenek idegesek, hogy az ügyintézés az ő javukat és kényelmüket szolgálja. Fontos azonban szerintük az ésszerű sorrend. Először a termelési ügyeket kell elintézni, azután következhetnek a dolgozók ügyeivel kapcsolatos „fényüzések"...

Ez a felfogás teljesen értelmetlen, mégis sok helyütt fellelhető, mondhatni polgárjogot nyert a gyári adminisztráció dolgozóinak tudatában. Mi haszon van abból, hogy a gép jár és az anyagot időben megkapják (ez jelenti a termelés ügyét), ha a munkás két órán át „ügyintéz" és sorban áll?

Ez az az akadály, amelyen át nem tud utat törni egy elemi igazság: az ti., hogy a gép munkaideje és a gépkezelő munkaideje egyet jelent. Arról a másik igazságról már nem is szólva, hogy gép és ember jobban dolgozik, ha a gépkezelőnek nem kell különböző helyekre futkosnia, sorbanállnia, mérgelődnie.

A dolgozók ügyeinek ez az intézési rendszere a mérhető munkaidő-veszteségen kívül más veszteségeket is okoz, melyek ugyan nem mérhetők, de még fontosabbak. *Elmélyíti* a munkaidő értékcsökkenésének szemléletét, hisz arra „tanít," a dolgozókat, hogy a munkaidő elfecsérlése a gyár vezetősége által is elfogadott tény.

E nagyon káros társadalmi jelenség — melynek természetesen több oka is van megszüntetése éppoly fontos, mint a gépek jó működését, a zökkenőmentes anyagellátását biztosítani. Meg kell szüntetni azt a felosztást, amely szerint vannak kevésbé fontos ügyek (a dolgozók „magánügyei"), és vannak fontos termelési ügyek. Olyan felosztás ez, amely a termelést nem kevésbé károsítja (sőt talán még jobban), mint közvetlenül magát a dolgozót.

(g.)

* A Trybuna Ludu-ban megjelent cikk alapján.

Kína külkereskedelme a KGST-országokkal

Amikor 1960 után fordulat következett be a kínai vezetés politikájában, ez kereskedelmi és gazdasági téren is tükröződött. Peking ma világosan kifejezésre juttatja, hogy kereskedelmi és gazdasági kapcsolatait csak azokkal a szocialista országokkal kívánja fejleszteni, amelyek nem szállnak szembe a maóisták ideológiai koncepciójával.

A gyakorlat azt mutatja, hogy ettől az irányvonaltól nem akarnak eltérni; különösen rohamosan hanyatlik a Szovjetunióval folytatott árucsere-forgalmuk. 1970-ben ez a forgalom 1960-hoz képest mintegy egyharminchatodára csökkent. A kínai—bolgár árucsere-forgalom egytizedére, a kínai—magyar csaknem egynegyedére, a kínai—NDK árucsere-forgalom egyharmadára, a kínai—lengyel a felére, a kínai—csehszlovák árucsere-forgalom pedig csaknem egynegyedére csökkent.

1974-ben Kína teljes külkereskedelmi forgalma 12,5 milliárd dollár volt, ebből a szocialista országokra 2,2 milliárd dollár értékű forgalom jutott. A Kínai Népköztársaság összesen 5,6 milliárd dollár értékű árut exportált, ebből a szocialista országokba 1,2 milliárd dollár értékben. A teljes kínai import 6,7 milliárd dollár volt, a szocialista országokra ebből mintegy 1 milliárd dollár jutott.

A fejlett tőkésországokkal folytatott kínai külkereskedelem mérlege passzív: a szovjet szakértők becslése szerint tavaly e mérleg deficitje 2,4 milliárd dollár volt. Ami a fejlődő országokat illeti, itt Peking külkereskedelmi mérlegén jelentős többlet mutatkozik.

Bár a hetvenes évek elején Kína és a KGST-országok között — az utóbbiak kezdeményezése következtében — bizonyos fokig bővült a külkereskedelem, a gazdasági volumene továbbra is elmarad az ötvenes évek végén és a hatvanas évek elején elért szinttől. Ez nem felel meg sem a reális lehetőségeknek, sem a partnerek igényeinek, de Kína szükségleteinek sem.

(— m)

FA-, KÖNNYŰFÉM-
ÉS MŰANYAGFELDOLGOZÁSHOZ

AJÁNLJUK

NAGY TELJESÍTMÉNYŰ,
KEMÉNYFÉMBETÉTES

forgácsoló-
szerszámainkat:

FŰRÉSZEK:
∅ 150–500
MARÓK:
∅ 100–250 MM-ES
MÉRETEKBEN.
UTÁNÉLEZÉST VÁLLALUNK.

Részletes felvilágosítás és rendelésfelvétel:

Kéziszerszámgyár
Omega Gyáregysége

1047 BUDAPEST IV., LABDARÚGÓ U. 4.
TELEFON: 492–502.

VÁLLALKOZÓT
KERESÜNK

KÉT 15 M FESZTÁVÚ, 3 Mp TEHERBÍRÁSÚ
FELRAKÓDARU VASSZERKEZETI-GÉPÉSZETI
ÉS ELEKTROMOS, VALAMINT
EGY 22 M FESZTÁVÚ, 5 Mp TEHERBÍRÁSÚ HÍDDARU
GÉPÉSZETI, ELEKTROMOS ÁTALAKÍTÁSI MUNKÁIRA.

Részletes felvilágosítást
ad a
FERROGLOBUS
VÁLLALAT
Beruházási Osztályán
Hajdú Károly
Budapest XV.,
Körvasútsor 110.
Telefon:
831–700/192,
633–849.

Közületek
és szövetkezetek!

Kihasználatlanság
miatt sürgősen eladó
egy üzemképes, jó
állapotban levő, Kárpátia típusú, 2,5 tonnás, terepsebességes
tehergépkocsi, új gumikkal.

Cím: Érdi Vas- és
Építőipari Szövetkezet,
2030 Érd, Diósdi út 18.
Telefon: Érd, 45–095.

TERVEZŐ VÁLLALATOK!

A Csepel Művek fejlesztési
feladatainak tervezéséhez
az 1977–78-as évekre
elsősorban épület,
vasszerkezet, gép
és berendezés
szakterületekre

SZAKTERVEZŐI
KAPACITÁST KERESÜNK

Információ:
naponta 7.30-tól 11 óráig,
a Csepel Művek Tervező
Intézet
Termelési Osztályán.
Telefon: 279–009.

Egy IFA W. 50. L/Sp.
típusú
TEHERGÉPKOCSI
SÜRGŐSEN ELADÓ

Felújított, 1971-es kiadás
(ponyvázott).
Cím: Univerzál
Ruházati Vállalat
Keszthely,
Bondor János u. 2.
Telefon: 11–030.
Ügyintéző: Virtyó József
gépkocsivezető.

Sopronban, kereskedelmi
és idegenforgalmi
központban beköltözhető
üzletház eladó

Közületnek alkalmas.
Ügyintéző: Hamarné,
Budapest II., Frankel Leó
u. 47.

A SZÉKESFEHÉRVÁRI
PATYOLAT VÁLLALAT
felajánlja 1977. januári átadással,
megegyezéses áron

AZ ALÁBBI KAZÁNOKAT:

Típus	Gyárt. év	Fűtőfelület, m²	Eng. nyomás, ata
1 db LOKOMOBIL 324-es széntüzelésű	1912.	171	9
1 db LOKOMOBIL RESICA szén- és olajtüzelésű	1948.	89,5	9

A kazánok megtekinthetők Székesfehérvárott, a Palotai u. 58. sz. alatti telephelyünkön. Felvilágosítást nyújt Szente Lászlóné személyesen vagy a 12–666/5-ös telefonszámon.

Taurus®

RAKTÁRGAZDÁLKODÓK!

A TAURUS
ÚJ TERMÉKE:

a hajlékony falú
gumikonténer

Raktárgondok megoldására kiválóan
alkalmas a hajlékony falú gumikonténer.

Gängyölegköltséget takarit meg, szállítási,
csomagolási gondokat old meg
a környezetvédelmet is segitő,
nedvességmentes tárolást is biztositó
gumikonténerrel.

Kapható: 0,5 m³ és 1 m³ űrtartalommal.

Kivánságra más méretben is készülhet.

Megrendelhető:

Taurus Kereskedelmi Központ
Budapest VI., Liszt Ferenc tér 10.
Telefon: 229–202.

Műszaki és felhasználási tanácsokat
készségesen ad: a
Taurus Alkalmazástechnika
Budapest VIII., Rákóczi út 59.
Telefon: 134–240.

VEGYTEK

A VEGYIPARI TERMELŐESZKÖZ
KERESKEDELMI VÁLLALAT
értesíti ügyfeleit, hogy

telepein az alábbi időrendben
leltározás miatt szünetel
az árukiadás és az -átvétel

Kérjük, hogy a kiutalt áruk elszállításáról
a megjelölt időpontig gondoskodni szíveskedjenek.

Budapest X., Horog u. 16. és 3.
szeptember 1, 2, 3, 4, 6, 7.

Budapest IX., Kén u. 8.
szeptember 27, 28, 29, 30, október 1, 2, 4, 5.

Budapest IX., Soroksári út 123.
október 11, 12, 13, 14.

Törökszentmiklós, Dózsa Gy. u. 15/a.
október 18, 19, 20, 21, 22, 23.

Budapest XXII., Vegyszer u. 3.
november 1, 2, 3, 4, 5, 6.

ELADÓ

egy TVC
tehergépkocsi,
három ZIL MMZ
555-ös billenő
tehergépkocsi,
egy Warszawa 223-as
Combi,
egy FRAK B 1-es
rakodógép.

A járművek
műszakilag
vizsgázottak
és üzemképesek.

„Déibalaton" Mg. Tsz.

Balatonszentgyörgy,
Battyánpuszta.

A Filatori dűlőben levő
42-es ipari övezetben fekvő

6086 m²-es beépítetlen ingatlanunk
forgalmi áron eladó.

Lombik Üvegipari Szövetkezet
Budapest VII., Majakovszkij u. 95.
Telefon: 221–936.

Személyszállításra alkalmas,
új állapotban levő
mikrobuszt,

vagy vegyes használatú gépjárművet
és ROBUR kisautóbuszt vásárolnánk.
Levélcím:
Költségvetési Üzem
Sellye, Sport u. 8.

VÁSÁR A SZOMSZÉDBAN

Az európai szocialista országok nemzetközi rangú vásárvárosainak felsorolásából a legtöbb ember ma még kifejezetten *Pozsonyt*. Valószínű, hogy néhány éven belül a szlovák fővárost is mindenütt együtt emlegetik majd Lipcsével, Brünnel, Poznannal, Budapesttel, Plovdivval és Moszkvával, de a „beavatott" szakemberek körében már most is „jegyzik" az INCHEBA vegyipari szakvásárt, mely 1970 óta fokozatosan a KGST-országok *egyik legnagyobb vegyipari seregszemléjévé* nőtte ki magát.

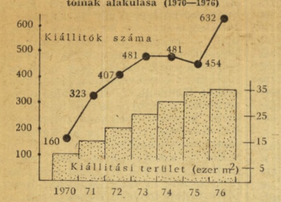
Csehszlovákiában a 60-as évek közepéig csak Brünnben voltak nemzetközi jelentőségű vásárok, utána azonban egyik szakkiállítás és szakvásár született a másik után. Elburjánzásuknak 1973-ban gátat szabtak s az immár *összehangolt vásárpolitika* keretében számukat 18-ra csökkentették. Ebből is 10 rendezvény az ipari tárcák irányítása alá tartozik s elsősorban belföldi műszaki-gazdasági célokat szolgál, míg a többi 8 inkább *külkereskedelmi jellegű* kiemelt vásár és kiállítás, erős nemzetközi részvétellel. Jelentőségét tekintve ez utóbbiak sorában az őszi és tavaszi brünni vásár mögött az INCHEBA szerepel *harmadik helyen*.

Főszereplő: a végtermék

Miért éppen Pozsony vált Csehszlovákiában a vegyipar szakmai rendezvényeinek központjává? Mindenekelőtt azért, mert a csehszlovák vegyipar fejlődésében Szlovákiának kiemelkedő szerepe van, ezen belül pedig Pozsony környékén erős vegyipari bázis jött létre. A vásár létrehozását ugyancsak egy pozsonyi vállalat, a Slovchemia kezdeményezte. Amellett a Csehszlovákiában kialakított egységes vásárpolitikai koncepcióba jól beillett a decentralizált fejlesztés. Végül nem kell megfeledkezni Pozsony kedvező „vásárföldrajzi" helyzetéről, „hármashatár" jellegéről sem.

A most lezajlott INCHEBA '76 tapasztalatai azt mutatják, hogy a vegyipari és a vegyiparhoz kapcsolódó termékek újra megélénkülő nemzetközi forgalma kedvező légkört teremtett a vásár számára, hirtelen megugrott a kiállítók száma.

Az INCHEBA vegyipari szakvásár főbb mutatóinak alakulása (1970–1976)

A kiállítási terület a jelenlegi feltételek között tovább nem nagyon növelhető. Néhány árubemutatót már most is a központi vásárterülettől távolabb, a Téli Stadionban és a Technika Házában kellett elhelyezni. Bár a vásárterület bázisát alkotó kultúrpark épületei eredetileg kiállítási célra készültek, ezek a létesítmények nem felelnek meg a vásárrendezés mai követelményeinek. Bővítésre, újabb pavilonok felállítására ugyancsak nincs hely — ami végül is korlátozza a *vásár profiljának* bővítését is, mert a vegyipari gépek nagyobb helyet és az elhelyezéshez jobb technikai felszereltséget igényelnének. Így az INCHEBA egyelőre a vegyipar *végtermékeire*, azok *felhasználási területeire* koncentrálódik. (Hasonlóan Lipcse ugyancsak nagyarányú vegyipari bemutatójához, míg a moszkvai vegyipari szakvásár középpontjában a vegyipari gépek, berendezések, technológiák állnak.)

A felhasználás tudománya

A nem teljes vegyipari vértikum ellenére az INCHEBA profilja szinte *a népgazdaság minden területéhez* kapcsolódik. Szerepel itt az általános vegyipar (petrolkémia, gumipar, műanyagipar, műtrágyagyártás, műszálgyártás stb.), a gyógyszeripar és a biokémia, a feldolgozó vegyipar (fa-, papír-, üveg-, kerámiaipar stb.), de vannak vegyipari műszerek és kisebb berendezések, szerelvények, környezetvédelmi eszközök, továbbá a vegyipar szellemi termékei is: szabadalmak, találmányok, tervek, kiadványok.

A felhasználók igényei szerinti csoportosítás nyilvánul meg a vásár két tematikus kiállításában is. Az egyik a *„Vegyianyagok a háztartásban"*, mely a KGST-országok immár ötödször megszervezett közös kiállítása és felöleli a személyi higiéniától kezdve a mosás, tisztítás, takarítás, lakáskarbantartás műveleteihez felhasználható vegyipari termékek teljes skáláját. A másik külön kiállítás — *„Észszerűsítés a műanyagok felhasználásával"* — azt szemlélteti, hogy hol és mikor célszerű (és gazdaságos) műanyagokkal pótolni az eddig használt megdrágult és nehezen beszerezhető természetes anyagokat.

Hasonlóan az értékes szakmai programok összeállítására törekvő többi szakvásárhoz, az INCHEBA is keretet ad a vásár profiljához kapcsolódó *konferenciák, szimpozionok* megrendezéséhez. Ezek közül legjelentősebb az APLICHEM, az *alkalmazott vegyészet* kongresszusa, mely mintegy 350 résztvevővel több napon át foglalkozott *a kutatásban elért eredmények gyakorlati alkalmazásának* kérdéseivel. (Többek között a műanyagok tulajdonságaival, feldolgozási technológiájával, felhasználási területeivel stb.) E nagyrendezvény mellett több kisebb szimpozion is lezajlott a vásár ideje alatt: az új gyógyszerekről és gyógymódokról, a gyógyszerek kölcsönhatásáról, az épületelemek korrózió elleni védelméről, a nemesített felületű papírok gyártásáról, a kozmetikai szerekről, valamint a KGST-országok háztartási vegyiparáról.

Felismert lehetőség

Az évente mindig június második felében lezajló INCHEBA látogatóinak száma általában meghaladja az 50 ezer főt, és a közönség zöme szakember, bár a kiállításokon olyasmi is szerepel, ami az emberek *„nem szakmai"* énjét veszi célba. Legjobb példa erre a Kozmetikai és Háztartásvegyipari Vállalat öltetes kozmetikai tanácsadója volt: aki tanácsot kért, annak néhány külső vonásáról (bőr-, szem-, hajszínéről stb.) betáplálták az információt egy speciális programmal előkészített Videoton számítógépbe, mely azonnal írásban „közölte" kozmetikai tanácsait.

Magyar szempontból az INCHEBA szakmai jelentőségét fokozza a két ország közötti vegyipari kapcsolatokon túlmenően a *földrajzi közelség* is, hiszen Pozsonyba gyorsabban és könnyebben lehet Budapestről „átmenni", mint néhány vidéki magyar városba „lejutni". A magyar kiállítók érdeklődése is nőtt, s idén a Hungexpo által szervezett részvétel 700 négyzetméteres kiállítási területével a külföldi kiállítók élén álltunk. Nem elhanyagolható az a körülmény sem, hogy a kiállítók 44 százaléka tőkés országokból érkezett, így az INCHEBA a *kelet—nyugati gazdasági kapcsolatoknak* is színhelye.

A vásár létrehozóinak ügyességét dicséri, hogy *felismerték a vegyipar térhódításában rejlő vásárszervezési lehetőségeket*. Miután a kezdeményezés beváltotta a hozzá fűzött reményeket, most már a továbbfejlesztésen kell gondolkodni. 1969-ben az első, még nem kereskedelmi jellegű kiállítást a Slovchemia vállalat szervezte, 1970-ben e vállalat egy részét kiszakítva és önállósítva létrehozták a vásárral azonos nevű INCHEBA *külkereskedelmi vállalatot*, mely a pozsonyi vásár megrendezésének feladatán túlmenően jogot nyert általában is a külkereskedelmi jellegű kiállítások szervezésére, valamint reklámügynöki és reklám-szolgáltató tevékenységre. Ez nemcsak azt jelenti, hogy Csehszlovákiában is több csatornán futhat a külkereskedelmi reklám és a vásárok, kiállítások szervezése, hanem megmutatja Pozsony vásárvárossá emelkedésének távlatait is.

Új vásárközpont

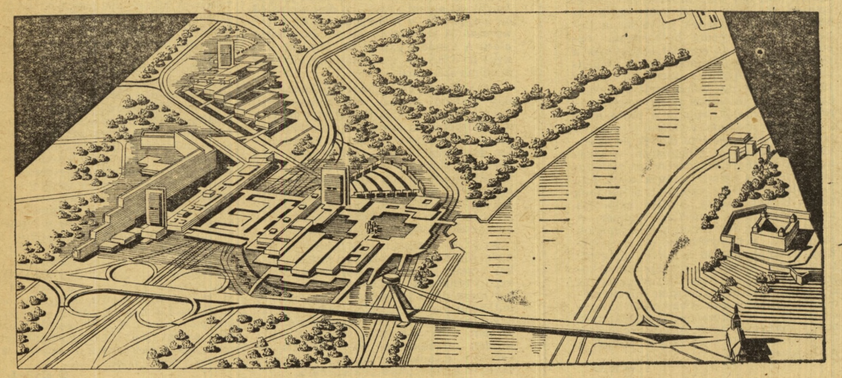
A csehszlovák külkereskedelmi szervek ugyanakkor látták, hogy *megfelelő létesítmények* nélkül sem a vásár, sem a vállalat nem válhat a nemzetközi áruforgalom és a műszaki-gazdasági információcsere hatékony eszközévé. Így született meg az új pozsonyi vásárközpont terve.

A vásárközpont kialakításának alapelve a *sokoldalú hasznosítás*. A létesítményeket úgy tervezik, hogy minél többféle rendeltetésnek megfeleljenek; a kiállítási csarnokok alkalmasak legyenek kulturális és sportrendezvények lebonyolítására is, az irodaházak a külkereskedelmi vállalatok elhelyezése mellett a vásárok idején szolgáltató funkciót töltsenek be. A vásárterület közúti és vasúti szállítás szempontjából egyaránt kiváló adottságokkal rendelkezik majd, sőt saját dunai kikötője is lesz. (Lásd a mellékelt rajzot.)

Nyilvánvaló tendencia, hogy a kiállításokon és vásárokon eltolódnak az arányok a *nemzetközi szakmai információcsere, a tudományos konferenciák és előadások* javára. A korszerű vásárközpontok ezért ma már nem mondhatnak le ezen igények kielégítésének tárgyi feltételeiről: a sok előadótermet magában foglaló *konferenciaközpontról* és az elhelyezést szolgáló *szállodáról*. A pozsonyi tervekben mindez szerepel, bár az építkezésnek csak a harmadik, befejező szakaszában, de nyilvánvaló, hogy először a közműhálózatot kell kiépíteni, az energiaellátást megoldani, majd a már megfelelő infrastruktúrával rendelkező terepen kell felépíteni a csarnokokat, irodaépületeket, szolgáltató épületeket, s végül szállodát és konferenciaközpontot.

A tervek szerint a pozsonyi vásárközpont építését *még 1980 előtt meg kell kezdeni* és a következő ötéves tervidőszakban befejezni. Szanálási és egyéb nehézségek ott is gátolják a beruházás megindítását, de minden jel arra vall, hogy közvetlen szomszédunkban *egy évtizeden belül felépül a szocialista országok legkorszerűbb vásárközpontja.*

Faklen Pál

KGST-HÍREK

A magyar—csehszlovák vízügyi együttműködés alapján összehangolt folyamszabályozási munkákkal segítik a két ország szakemberei a vízi út fejlesztését és fenntartását a Dunának legnehezebben hajózható részén, a Pozsony alatt mintegy 60 kilométeres szakaszon. Az előző évihez hasonlóan az idén is mintegy 25—25 millió forintot költenek e munkálatokra. A szigetközi és a csallóközi oldalon is rendezik a Duna-ágakat, a főmeder mentén pedig a partfalat erősítik. A szigetközi oldalon 30 000—35 000 köbméter követ használnak fel az erősítésre és közel 300 000 köbméter kavicsot és más hordalékot kotornak ki a mederből.

A magyar—lengyel gazdasági kapcsolatok fejlesztésében jelentős arányt képviselnek a hosszú távra kötött, ugynevezett árukonstrukciós megállapodások. Így az V. ötéves tervben a kén-gabona egyezmény szerint 370 000 tonna lengyel kén ellenében 150 000 tonna gabonát szállítunk. A timföld-alumínium egyezmény keretében 1976 és 1980 között 400 000 tonna magyar timföldért és 40 000 alumínium motorblokkért 87 500 tonna alumíniumtömböt kapunk, a kétoldalú műszálegyezmény szerinti szállítások értéke pedig ebben a tervidőszakban meghaladja majd a 110 millió rubelt.

A magyar és az NDK-beli vállalatok újabb szakosítási megállapodás alapján az NDK megszünteti a kereskedelmi berendezések gyártását, s a magyar partnerektől szerzik be a szükséges üzletberendezéseket. Így 1976 és 1980 között 20 millió rubel értékű berendezést vásárolnak. A szakosítással együtt fontos termelési kooperációra is sor kerül. Így a két ország iparcikközleteinek részére készülő berendezések fémelemeit a magyar, a faelemeket pedig az NDK partner készíti és szállítja.

A KGST-tagországokban 1975-ben a villamosenergiatermelés körülbelül 1380 milliárd kilowattórát ért el. 1970-től a növekedés körülbelül 390 milliárd kilowattóra, amely jelentősen meghaladja az 1974 folyamán az NSZK-ban megtermelt villamos energia mennyiségét. Az acélgyártás kb. 195 millió tonna volt, s ez azt jelenti, hogy az ötéves terv alatt elért növekmény önmagában is meghaladja például Franciaország egész évi acéltermelését. A KGST-tagországokban ma majdnem 2,6-szer több kőszenet termelnek ki, mint a Közös Piac országaiban.

Mélyül és bővül az együttműködés a KGST-tagországok között a növénynemesítés területén, illetve a kultúrnövények legtermékenyebb fajtáinak és hibridjeinek mezőgazdasági alkalmazása területén is. 1975-re az együttműködő intézetek gyűjteményében körülbelül 500 000 mezőgazdasági növénynek és ezek rokonainak a mintája szerepelt. A tudósok ezek felhasználásával nem kevés, új magas hozamú fajtát tenyésztettek ki. Ezek közül 240 más országokban került bevezetésre. Előzetes adatok szerint ezek ma több mint 13 millió hektár vetésterületet foglalnak el.

Mi kell a minőség javításához?*

A minőségi munka igényeiről sokszor esett szó. E jelszót mindenki elfogadja, a gyakorlati megvalósítás azonban akadozik. A minőséget ma még sokszor *másodrendűnek* tekintik az élőmunka termelékenységének növelése mellett.

Egyén, csoport, társadalom

Hogy alaposabban feltárjuk azokat a mélyebben rejlő mechanizmusokat, melyek nehezítik a minőség javítását, előljáróban két hipotézist kell említeni: először is a gazdasági-szervezeti mechanizmusban vannak olyan hiányosságok, melyek megnehezítik a társadalmilag helyes céloknak a gyakorlatban is megvalósítandó feladatokként való megfogalmazását. A másik: függetlenül attól, hogy léteznek ilyen hibák, sok mindent már most is meg lehetne tenni, ha figyelmünket közvetlen környezetünk munkájára irányítanánk.

Ez feltételezné, hogy dolgozóknak a *lehetőségük* és a *szándékuk* is megvan, hogy javítsanak munkájukon. E feltételezés azonban nem mindig helytálló, hiszen attól függ, vajon az adott gazdasági-szervezeti rendszer létrehoz-e olyan mechanizmusokat, melyek keretül szolgálhatnak az egyén újító törekvései és tevékenysége számára.

Éppen ezért a munkaminőség kérdése további meggondolásra késztet, s választ kell keresni több kérdésre: milyen tényezők teszik lehetővé, hogy a dolgozók kezdeményezzék a pozitív változásokat; az irányítási rendszer mely tényezői (az egyén vonatkozásában ezek külső tényezők) segítik elő és melyek gátolják az egyént ebben az aktív kezdeményezésében; és harmadszor, milyen általános társadalmi tényezők határozzák meg alapvetően azt, hogy a társadalmi célok egybeesnek-e az egyének vagy kis csoportok céljaival, érdekeivel?

Újítókészség és gazdasági környezet

Az egyénnek a jó munkára való hajlandóságát több vonatkozásban kell vizsgálni. Ezek közül az *első a gazdaságirányítási rendszer* működésével függ össze. Ezt a dolgozó a jutalmak és büntetések tág értelmében vett rendszerének érvényesülésén át érzékeli. Egyes felmérések szerint a munkásokat munkájuk minősége elsősorban olyan szempontból érdekli, hogy igyekeznek a keresetcsökkenéshez vezető selejtet elkerülni. Keresetüknek a minőséggel való összefüggése tehát *inkább negatív, mint pozitív jellegű*, inkább közvetett, mint közvetlen. A gazdaságirányítási változás fontos célja lehet tehát az, hogy *pozitív összefüggés* alakuljon ki a munka minősége és az anyagi ösztönzők között.

Igen fontos továbbá, hogy a *vállalatvezetés kezdeményezései*, az előbb említettek megvalósulását fokozottan elősegítsék. Itt már speciális intézkedésekről van szó, melyek kedvező feltételeket teremthetnek a munka minőségének javításához. Például: szervezeti intézkedések, a dolgozók kezdeményezéseinek elfogadása, az újítási ötletek megvalósításához nyújtott technikai-szervezeti segítség, további anyagi (és egyéni) ösztönzők kialakítása a kezdeményező dolgozók számára, olyan információk továbbítása a dolgozókhoz, melyekhez általában csak a vezetőség jut hozzá stb. Azaz *olyan intézkedésekről van szó, melyek mintegy túlmutatnak a vezető rutinjellegű kötelezettségein* és a társadalmi tartalékokat szabadíthatnak fel.

A *harmadik* vizsgálandó terület: a *dolgozók kezdeményezésre* való készsége, amely az általános törvényszerűségek érvényesülésétől — (első vonatkozás) vagy a vezetőség külön erőfeszítéseitől (második vonatkozás) függetlenül is jelentkezhet. Ez nemcsak általános és szakmai tudást követel, de képzelőerőt és rugalmasságot, az új kísérletek iránti érdeklődést, valamint olyan jellemvonásokat, mint a nonkonformizmus, a bátorság saját igaza bizonyítására, továbbá a kockázatra való pszichikai hajlandóság. E vonások a rendkívül nagy kezdeményezőerővel rendelkező emberekre, például a feltalálókra jellemzők és ezért természetesen nem elterjedtek. De az ilyen emberek cselekvése a környezetükben jó eredményekhez vezető láncreakciót hozhat létre.

A bürokratizálódás veszélyei...

Az előzőkből arra következtethetnénk, hogy a munka minőségének változása, mindenekelőtt pedig az újító kezdeményezés csak meglehetősen ritka körülmények között érvényesülhet — akkor, ha az egyén a külső feltételektől függetlenül rendelkezik a *cselekvés erős motivációjával*.

Pedig igen sokszor, a külső mechanizmusok meghatározók is lehetnek. Vannak *kedvező* mechanizmusok: a *gazdaságirányítási rendszer reformja, az újításokra való erős ösztönzés, a technikai, szervezeti, társadalmi-kulturális újítások támogatása gazdaságon kívüli rendszerek útján* (pártszervezetek, társadalmi szervezetek tevékenysége, tömegkommunikációs eszközök stb.) Pozitív hatása van annak is, hogy a lenyűgöző népgazdaság kapcsolatban áll a világgazdaság rendszerével, ami előtérbe állítja a szakosítást, a versenyképességre törekvést, az üzem vagy ágazat jó híréről való gondoskodást stb.

Az újító gondolkodást és cselekvést *gátló* legsúlyosabb akadály az irányítási és tervezési rendszer egyes láncszemeinek erős *elbürokratizálódása*. Azt, hogy *e szervek még mindig igen gyakran az utasítás jellegű ráhatást tekintik egyedül eredményesnek*. E tendencia fennmaradását elősegíti az a szervezeti tehetetlenség, amely mintegy természetes eleme az összes bonyolult szervezeti rendszernek. De ilyen irányba hat az igazgatási apparátus egy részének magatartása is, amely a múltban hozzászokott a részleges és többnyire eredménytelen kisebb reformokhoz, és arra a meggyőződésre jutott, hogy a dolognak ezúttal sem lehet más a kimenetele. Ezért — bár ez ellentmond a vezetők biztonságérzete megerősítésével kapcsolatos igényeknek — *növelni kell a vezetők személyes felelősségét. Ellenőrzésüket, értékelésüket azonban hosszabb időszak alapján kell végezni.*

Végül nem szabad megfeledkezni arról, hogy a gazdasági mechanizmus annak a társadalmi-politikai rendszernek a része és egyben terméke, amely társadalmi szinten határozza meg a minőségi és a normák rendszerét. E tekintetben a legfontosabb probléma a felülről kialakított irányítási rendszer céljainak az alulról kialakuló érték-, igény- és érdekrendszerek céljaival való szinkronizálása. A törekvés e célok összhangjára, azonosságára — a legfontosabb feltétele annak, hogy a társadalom hajlandó legyen változtatásokat, a minőség javítását kezdeményezni. Ebben az esetben a *felülről* irányított változás egyéni az *alulról* jövő kezdeményezéssel párosul.

(—m)

* A Trybuna Ludu-ban megjelent cikk alapján

A szocialista közösség keretében

Írta: Mihail Leszecsko miniszterelnök-helyettes, a Szovjetunió állandó KGST képviselője

A KGST-tagállamok népgazdasága továbbra is dinamikusan és biztonságosan fejlődik. Nemzeti jövedelmük 1971 és 1975 között 36 százalékkal növekedett, ipari termelésük pedig körülbelül másfélszeresére emelkedett (a Közös Piac országaiban a megfelelő növekedés 12, illetve 11 százalék volt.)

Szakosodás és kooperáció

A mezőgazdasági termelés évi átlagos növekedése egészében 14 százalékkal volt magasabb az előző tervidőszak szintjénél annak ellenére, hogy a KGST-országokban az időjárás a tervidőszak legtöbb esztendejében kedvezőtlen volt, ezt azonban szervezési és technikai intézkedésekkel lehetett ellensúlyozni.

Minden eddiginél gyorsabb ütemben fejlődött a külkereskedelem: a KGST-tagállamok összforgalma 1975-ben 126 milliárd rubelt tett ki vagyis az 1970-esnek 2,2-szerese volt.

A tagországok együttes eredményei tették lehetővé az alapvető társadalmi-gazdasági feladatok sikeres teljesítését, az életszínvonal és kulturális színvonal emelését valamennyi országban. A tervidőszakban évről évre növekedett a lakosság reáljövedelme, több jutott a szociális ellátás, a közoktatás, a kultúra és az egészségügy fejlesztésére, bővült a lakásépítés és általában korszerűsödött a lakosság fogyasztási struktúrája is.

A KGST-országok úgy ítélik meg, hogy a szocializmus sikeres építését jelentősen előmozdítják a szocialista gazdasági integráció keretében megvalósuló gazdasági kapcsolatok és az együttműködés más formái is. A tagországok kommunista és munkáspártjainak legutóbbi kongresszusain, amikor megvonták az előző öt év eredményeit és kijelölték a jövő tennivalóit, mindenhol kiemelték az integráció fejlesztését szolgáló komplex program jelentőségét és méltatták azokat az új törekvéseket, amelyek e program megvalósításában a kölcsönös gazdasági kapcsolatokban jelentkeznek.

Minőségileg új jelenség a nemzetközi megállapodások alapján kibontakozó termelési és tudományos-műszaki kapcsolatok széles körű és tervszerű fejlődése, amely mindinkább meghatározza az árucsere-forgalmat is.

A Szovjetunió például az 1976—80-as népgazdasági tervegyeztetések során több mint 200 több- és kétoldalú szakosítási és kooperációs megállapodást kötött, új technológiai folyamatok kidolgozásáról, kísérleti termelőberendezések tervezéséről, ágazatok tervezéséről és szervezéséről. A szakosítási és kooperációs megállapodások gyakorlatilag átfogják az egész gépipart, az elektronikát és a rádiótechnikát csakúgy, mint számos vegyipari ágazatot. *A tudományos-technikai és termelési együttműködés mindinkább egységes folyamattá válik.*

A nyersanyagoktól a számítástechnikáig

A számítástechnikai nemzetközi együttműködés is jól példázza a hatékonyságot. A KGST-országok megteremtették a modern számítógépek egységes rendszerét, amely igen sokféle tudományos, műszaki, technikai, gazdasági és irányítási feladat megoldását szolgálja.

Eredményesen fejlődik a nemzetközi termelési kooperáció a gépkocsigyártásban, az atomerőművi berendezések termelésében, a textiliparban és más ágazatokban.

A fejlődő szocialista gazdasági integráció jellemző vonása a KGST-országok hatékonyabb együttműködése a nyersanyagtermelésben. A szocialista közösség országai mindig a kölcsönös előnyök és a segítségnyújtás alapján oldották meg a nyers- és fűtőanyag problémáikat. Ehhez minden ország lehetőségeihez képest hozzájárult. A Szovjetunió mindig is biztosította a testvéri államok nyersanyag- és energiahordozószükségleteinek legnagyobb részét, saját erejéből és anyagi eszközeivel fejlesztve a megfelelő kitermelő ágazatokat. Csupán az elmúlt öt évben összesen mintegy 560 millió tonna egységnyi fűtőanyagot szállított a KGST-országokba. jelenlegi ötéves tervben még nagyobbak lesznek a szállítások: több mint 400 millió tonna kőolaj és olajszármazék, mintegy 100 milliárd m^3 földgáz, körülbelül 113 millió tonna (fémre átszámított) vasérc stb.

A nyersanyag- és energiahordozó-ágazatok beruházási igénye azonban rendkívül magas. A KGST-országok nyersanyag, energiahordozó- és energiafogyasztása pedig gyorsan növekszik, s így azok kielégítése 1980 után már csak közös erőfeszítésekkel oldható meg. A szocialista gazdasági integráció komplex programja számol is ezzel és az érdekelt KGST-államok már egy sor közös építkezést kezdtek. Ezek közül nyolc a Szovjetunió területén folyik (az uszty-ilimszki cellulóze-kombinát, a kijembajevi azbesztdúsító kombinát, az orenburgi gázvezeték, a Vinnyica—Albertirsa távvezeték, vasércbányák és ferroötvözet előállító üzemek stb.).

Hosszú távú célprogramok

Mindezeket az építkezéseket a testvéri országok integrációs objektumoknak nevezik és beépítették az 1976—1980-ra szóló sokoldalú integráció egyeztetett terveibe. Az említett létesítmények révén az egyes országok a mostani tervidőszak végén és a következő időszakban a szokásos szállításokon kívül anyagi, pénzügyi és munkaerő-hozzájárulásunk arányában jelentős mennyiségű többlet nyersanyagot és energiahordozót kapnak.

Az integrációs vállalkozás azonban új és korántsem egyszerű dolog. Itt van például a szovjet területen épülő oremburgi gázvezeték. Több mint 3 milliárd rubeles, gyorsan megvalósítandó beruházást jelent a szénhidrogén bányászat és a vezeték kiépítése. A csővezetéken már mind az öt részvevő ország építői — többezer munkás és műszaki szakember — dolgoznak. Először is megfelelő körülményeket kellett teremteni számukra, mert évekig a Szovjetunióban élnek és dolgoznak.

Az orenburgi gázt már 1978-ban el kell juttatni a tagországokba, hiszen fűtőanyagmérlegeikben már számolnak vele, s előirányozták a belőle előállítandó vegyipari cikkek termelését is.

Mindez rendkívüli szervezettséget követel az építkezésen. A gázvezeték elkészítésében részvevő sok nemzeti szervezet munkájának összehangolására valamennyi részvevő ország képviselőiből miniszterelnökhelyettesi kormányközi koordinációs bizottság alakult.

Más integrációs építkezéseknek is megvannak a maguk sajátosságai. Minden esetben fel kell kutatni a közös erőfeszítések összehangolására a megfelelő szervezési formát. Közös érdek, hogy az építkezések az egyezményben rögzített határidőre elkészüljenek.

A további előrehaladás útja a hosszú távú célprogramok kidolgozása, amely minőségileg új szakaszt nyithat a népgazdasági tervek sokoldalú egyeztetésében. A hatékonyság javítására ez ugyanis számos területen alkalmasabb módszer, mint a középtávú koncepciók. Ezzel kapcsolatban fontos döntéseket hozott a KGST nemrégiben Berlinben tartott ülésszaka.

A nyugati világ valutatartalékai

A nemzetközi valutaszínpad eseményeinek hullámzása természetesen visszatükröződik a valutatartalékok alakulásában is. Az a körülmény, hogy a tőkés ipari országok valutái részben szabadon, részben csoportosan az ún. „valutakígyó" formájában együttesen lebegnek és a rögzített árfolyamok rendszere megszűnt, távolról sem oldotta meg a fizetési mérlegek egyensúlyhiányának finanszírozási problémáit.

A nyugati világ valutatartalékainak 1974-ben beköveltkezett közel 40 milliárd dolláros növekedése nyomán ismét megélénkült a nemzetközi likviditás fokozottabb ellenőrzésének szükségességéről folyó vita. Korábban a dollárstandardon nyugvó valutarendszerben az Amerikai Egyesült Államok fizetési mérlegdeficitje volt a fő forrása a nemzetközi likviditásnak. 1973 óta viszont az európai pénzpiacok váltak a nemzetközi likviditás fő forrásaivá.

Inflációs nyomás

Nem vitatható, hogy a nemzetközi valutatartalékoknak hat év alatt 1970—75-ig összesen — 150 milliárd dollárral vagyis 190 százalékkal való növekedése komoly inflációs nyomást gyakorol és súlyos terhet ró az egész valutarendszerre. Az az álláspont azonban, hogy a tőkés világ valutatartaléka és az általános nemzetközi likviditás szintje ma már fenyegető méreteket ölt, nem támasztható alá egyértelműen és alaposabb elemzést igényel.

A nemzetközi likviditás hatékonyabb ellenőrzése továbbra is az elsődleges célkitűzés, de ugyanakkor ez a legnehezebben megoldható feladatok közé tartozik. A jelenlegi valutareform sok nyugati bírálója, valamint több neves pénzügyi szakértő sürgeti a nemzetközi likviditással kapcsolatos problémák megoldását és alapvetően szükségesnek tartja annak átgondolt irányítását.

A tőkés valutarendszer reformjára irányuló legújabb határozatok azonban nem nyújtanak semmiféle megnyugtató módszert a szabályozásra. E tekintetben tehát a reform mit sem tett. A Nemzetközi Fizetések Bankja (BIS) évi jelentése ezt így fejezi ki: „senki sem várja a Washingtonban, Rambouillet-ben és Jamaicaban elhatározott reformtól azt, hogy a nemzetközi valutarendszer működése alapvetően megváltozik majd."

Nem kétséges azonban az sem, hogy a nemzetközi likviditás még oly szigorú ellenőrzése sem teremthet — az egyéb feltételek hiányában — ideális valutarendszert.

Az OPEC és a többiek

A tőkés világban az elmúlt öt év alatt a valutatartalékok rendkívüli expanziója következett be, de a növekedés 1975-ben jelentősen lelassult. A hivatalos arany, deviza, SDR és IMF tartalék-pozíciók a mindenkori dollárértékben számítva 9 milliárddal emelkedtek, ami csupán egytöde az 1974-es 40,4 milliárdnak.

1974-ben a valutatartalékok emelkedésének alapvető oka az volt, hogy az olajimportáló országoknak sikerült fizetési mérlegdeficitjük jelentős részét hitelfeltételek útján fedezni. Ily módon az olajtermelő országok tartaléknövekedésének egy töredékét a világ többi részének tartalékaiban elszenvedett veszteség kompenzálta. Az a tény, hogy a múlt évben a valutatartalékok összessége a korábbinál lassúbb ütemben nőtt két tényezőre vezethető vissza:

— Az OPEC-országok együttes többlete csökkent.

— Az a hányad, amelyet a tartalékba helyeztek 63 százalékról 37 százalékra csökkent. Így az OPEC-országok teljes tartalékemelkedése 36 milliárd dollárról 12 milliárdra esett.

Tavaly már erőteljesen néhány országra koncentrálódott az olajexportáló országok tartalékának növekedése. Szaud-Arábiára 9 milliárd dollár jutott, a teljes összegnek háromnegyede. Ezenkívül Kuvait és Venezuela növelték nagyobb mértékben tartalékaikat. Ugyanakkor egész sor olajexportáló országnál csökkenés mutatkozott, különösen Líbiánál és Indonéziánál.

Az olajimportáló fejlődő országok valutatartalékai a múlt évben közel 2 milliárd dollárral csökkentek, holott az előző évben még 2,5 milliárddal emelkedtek. A legnagyobb veszteségeket Brazília és Argentína szenvedte, míg néhány ázsiai országnál növekedés jelentkezett.

A tőkés ipari országok legfontosabb tíz államának, valamint Svájcnak a tartalékai 700 millió dollárral nőttek. A többi ipari országé 1,9 milliárddal csökkent.

Az arany szerepe

A hetvenes évek első felében a tartalékok tendenciájának alakulásánál igen fontos szerepet játszott az a körülmény is, hogy az aranytartalékok — amelyeknek volumene azóta nem változott lényegesen — sokkal nehezebben voltak felhasználhatók, mint a hatvanas években. Korábban ugyanis az Amerikai Egyesült Államok kincstára és a Nemzetközi Valuta Alap végső fokon mint aranyvásárlók minden esetben számításba jöhettek. Annak ellenére, hogy a 35 dolláruncián alkori hivatalos aranyáron nem volt túlságosan sok az eladó.

A jamaicai határozatok után viszont a jövőbeni aranyeladásoknál rendkívül nehéz lesz egy olyan bázist megállapítani, amely ennek a tartalékkomponensnek a pénzértékét meghatározhatja, vagy egyáltalán becséssel megközelítheti.

Egyelőre nem is vitatható, hogy egyetlen tőkésország sem lesz hajlandó aranytartalékát a Speciális Hiteligénybevételi Jegyek-nek (SDR) nevezett nesztersége és szintetikus tartalékeszközökkel helyettesíteni. Elsősorban azért, mert az arany bizonyos belső értékkel is rendelkezik, míg az SDR-nek csak névleges értéke van.

Egy másik ok, ami a tőkés világ valutatartalékaira vonatkozó statisztikai kimutatások elemzésénél óvatosságra int, a tartalékoknak az egyes országok közötti megoszlása. A nyugati világ valutatartalékainak 1969 óta bekövetkezett rendkívül gyors növekedése ellenére is viszonylag kevés olyan ország van, amelynek fizetőképessége valóban jónak tekinthető. A kevesekhez tartozik lényegében a legtöbb OPEC-ország (azonban ezek közül sem mindegyik), valamint néhány fejlett ipari ország, mint pl. az NSZK és Svájc.

Együttesen vizsgálva a tőkés világ valutatartalékainak gyors növekedését 1970 óta, ez az eredmény főleg a nemzetközi hitellehetőségek nagyfokú igénybevétele, bizonyos országok esetében pedig már teljes fokú kihasználása útján jött létre. Az a nemzetközi likviditás tehát, amelyet a valutatartalékok statisztikailag kimutatott növekedése alapján ítélnek meg, éppen azt a tényt takarja, hogy sok tőkésország külföldiek szembeni nettó likviditási pozíciója alapvetően romlott.

Dr. Farkas Györgyné

PERISZKÓP

Foglalkoztatási gondok a Közös Piacon

A fejlett tőkésországokban megindult recesszió utáni gazdasági fellendülésnek egyik legjellegzetesebb kérdése a munkanélküliség alakulása. Megfigyelhető, hogy a fellendülésnek mindezidáig nem kísérő jelensége a foglalkoztatottak számának lényeges növekedése. A jelek szerint a konjunkturális kibontakozás és a munkanélküliség csökkenése között *jelentős időeltolódás* következett be, különösen a Közös Piac tagállamaiban.

Bár a talpraállás üteme eltérő a közös piaci államokban, a munkanélküliek száma megközelíti az ötmilliót, s egyelőre nincs kilátás gyors csökkenésre. Különösen súlyos a helyzet Nagy-Britanniában és Olaszországban, de még a fellendülésben „élenjáró" NSZK-ban is nagy az állástalanok száma.

A foglalkoztatási gondok megoldására keresett választ az a konferencia, amelyet a közelmúltban tartottak Brüsszelben a közös piaci tagországok kormányainak, munkaltatóinak és szakszervezeteinek képviselői. A munkanélküliség leküzdésének módozataiban az eltérő álláspontok között nagyon nehéz volt valamiféle kompromisszumra jutni. A résztvevők azonban egyetértettek abban, hogy *az értived végére* a Közös Piacon belül meg kell valósítani a „teljes foglalkoztatottságot", ami brüsszeli terminológia szerint 1,5 százalékos munkanélküliséget jelent. (Jelenleg a kilenc tagország munkaképes lakosságának több mint 4,5 százaléka van állás nélkül.)

A teljes foglalkoztatottság a nyugat-európai gazdasági integráción belül párhuzamosan teremthető meg. Ez utóbbi viszont csak a kormányok szigorú ellenőrzésével, és időnkénti beavatkozásával érhető el. Egybehangzó vélemények szerint az elkövetkező öt esztendőben az optimális gazdasági növekedés — amely mellett a munkanélküliség számottevően csökkenthető — nem haladhatja meg a Közös Piacon az évi 5 százalékot. Ennél nagyobb ütemű növekedés ugyanis a gazdaság „túlpörgéséhez", az infláció és a munkanélküliség megugrásához vezethet. Az elkövetkező években tehát a tagállamok gazdasági vezetésének azon kell lennie, hogy elérjék az optimális növekedési rátát, sok esetben még a gazdaság „lehűtése" árán is.

Nem kevésbe nagy gond a munkanélküliség elleni küzdelemben az infláció fékentartása. Az esetleges erőteljesebb gazdasági fellendulés magával hozhat egy újabb *szuper*inflációt, ezért a konferencia felhívta a kormányok figyelmét: tegyenek meg mindent a két számjegyű infláció újbóli megjelenése ellen. Egyúttal *aktívabb pénzpiac szabályozásra* van szükség és különösen kell a kölcsönzési deficitet is a tagállamokban.

A munkanélküliség többek között annak is köszönhető, hogy a második világháború óta *rekordmagasságot ért el a termelőeszköz kapacitáskihasználatlansága*. A növekvő megrendelések sem késztetik a munkaadókat a létszám jelentősebb emelésére, inkább belső átszervezésekkel és egyéb módokon elégítik ki az erősödő keresletet. A *beruházások* jóformán alig emelkednek, a vállalkozói kedv még nem jött meg Nyugat-Európában, s így egyelőre ezen a téren sincs megoldva az új munkaerő beállítása.

A teljes foglalkoztatottság elérése érdekében a közös piaci kormányoknak különféle intézkedésekkel ösztönözniük kell a vállalkozói kedvet és ezen keresztül a munkaalkalmat teremtő beruházásokat. A recesszió idején a beruházások részint a megrendeléshiány, részint pedig az árak és a bérek gyors emelkedése miatt nem növekedtek. Ma viszont a beruházási kedv még azért nem jött meg, mert a tőkések a jelek szerint *nem nagyon biznak* a fellendülés tartósságában.

A brüsszeli konferencián nagy vita volt a bérkövetelések mérsékléséről és az áremelések korlátozásáról. A szakszervezetek *elutasították* a bérkövetelések általános mérséklésének támogatását, és abba sem egyeztek bele, hogy azonos mértékben emeljék a béreket és az árakat. Az uniformizálással már csak azért sem értettek egyet, mert a tagországok gazdasági fejlettsége, ár- és bérstruktúrája egymástól eltérő. Nem volna helyes — mutattak rá — egységes célokat kitűzni a különböző fejlettségű országok elé. Ugyanakkor elkerülő korlátozást elérni a vállalatok áremelésével kapcsolatban, s így a jövőben a vállalati áremeléseket talán sikerül bizonyos korlátok közé szorítani.

A brüsszeli konferencia végülis nem hozott látványos eredményeket, de megszabta azokat a fő irányokat, amelyek a munkanélküliség visszaszorításához vezethetnek. Végeredményben hasonló álláspontra jutott a hét tőkés gazdasági hatalom vezetőinek Puertó Ricó-i csúcsértekezlete is, ahol többek között azonos „gyógymódokat" javasoltak a munkanélküliség megfékezésére, mint Brüsszelben.

A közös piaci foglalkoztatási konferencián — bár a teljes foglalkoztatottság megvalósításának szükségességében egyetértettek — végülis nem sikerült közös nevezőre jutnia a három részt vevő tábornak. Így azután a kormányokra hárul a feladat, hogy a munkanélküliség felszámolására évek folyamán olyan intézkedéseket hozzanak, amelyekkel majd „menet közben" mind a szakszervezetek, mind pedig a munkaadók egyetértenek. Ez pedig a hagyományos érdekellentétek miatt nem lesz könnyű feladat.

G. GY.—L. P.

HÉT NAP A VILÁGGAZDASÁGBAN

Mélyfúrás Szibériában

Nyugat-Szibériában Nadim város környékén elkészült a legmélyebb olajkút, amelynek mélysége 5000 méter. A tyumenyi geológusok fúrásaikkal most első ízben érték el az ötezer méter mélységet. Feladatuk az volt, hogy megállapítsák, miből tevődnek össze a mélyen fekvő rétegek és adatokat szerezzenek a geofizikai kutatások metodikai feldolgozása számára.

Az első mélyfurat voltaképpen kezdete egy széles körű programnak, amelynek keretében tanulmányozzák a nyugat-szibériai kőolaj- és földgázmezők mélyrétegeinek összetételét. A mostani (1976—1980) ötéves terv esztendőben ezen a környéken 12 mélykutat fúrnak, s ezzel a geológusok a föld mélének titkait nagymértékben megismerik.

Jugoszláv autóipar

A szarajevói UNISZ autógyár az évtized végéig 60 ezer GOLF típusú személygépkocsit és 2500 különféle különleges rendeltetésű járművet gyárt. A GOLF járművek szerelésében együttműködnek a nyugatnémet Volkswagen céggel. Mint közölték, a GOLF gyártását november közepén kezdik meg. 1977-ig 15 ezer ilyen járművet szerelnek össze. A következő évben a termelés eléri a 30 ezer darabot. A tervek szerint 1977-ben az autó alkatrészeinek 25 százaléka lesz hazai gyártmányú, 1980-ban pedig már több mint a fele.

Bosznia—Hercegovinában arra számítanak, hogy UNISZ révén tovább javul a köztársaság gazdasági struktúrája. Az autóipar fejlesztése egyszersmind újabb munkahelyek megnyitását teszi lehetővé: 1980-ban Bosznia-Hercegovina autóipara 180 ezer embernek ad majd kenyeret.

Braziliai infláció

A brazil pénzügyminisztérium adatai szerint az országban az év eleje óta 27,4 százalékkal emelkedtek a fogyasztói árak.

Az elmúlt évben január és augusztus között 16,4 százalék volt az áremelkedés aránya.

Megélhetési költségek Olaszországban

A Milánóban közzétett adatok szerint Olaszországban júniusban 0,5 százalékkal növekedett a megélhetési költségek indexe. Májusban 1,7, áprilisban 3 százalék volt az emelkedési arány. A fogyasztói árak indexe, amely az 1970-es szintet veszi 100-nak, júniusban 198,6 százalék volt. A fogyasztói árak májusban 2, áprilisban 2,6 százalékkal emelkedtek.

Nyugat-Európa szénbehozatala

A Brémai Tengergazdasági Intézet által Hamburgban nyilvánosságra hozott adatok szerint a Közös Piac tagállamai 1973. és 1975. között az olajválság miatt nagymértékben növelték harmadik országból származó szénbehozatalukat.

A kilenc tagállam szénbehozatala 1973 és 1975 között 36,8 százalékkal emelkedett. A behozatal mennyisége 1975-ben 40,2 millió tonna volt.

A hároméves időszakban Franciaország szénbehozatala több mint megkétszerezódött és mennyisége 11 millió tonnára rúgott. Nagy-Britannia szénbehozatala az 1973. évi 1 380 000 tonnáról 1975-ben 5 millió tonnára emelkedett.

Spanyol gazdasági helyzet

A bilbaói bank külkereskedelmi jelentésében megállapította, hogy ha Spanyolországi gazdasági helyzetében rövidesen nem áll be javulás és folytatódik az infláció, szükségessé válhat a peseta leértékelése.

A bank szerint az ország fizetési mérlegében az év első hét hónapjában 3500 millió dollárnak megfelelő összegű deficit mutatkozott.

Angol—iráni megállapodás

Londonban bejelentették, hogy Anglia, a Shell Olajvállalat és az iráni kormány háromoldalú megállapodást ír alá a közeljövőben, s ennek keretében kőolajat és fegyvereket cserélnek.

Az üzlet alapja az a kőolaj, amelyet Irán eladad majd a Shellnek. Irán ugyanakkor élénk érdeklődést tanúsít a Rapier-féle rakétarendszer iránt, amely háromszáz millió fontsterling értékben az üzlet része lesz.

Belterületen,
a Budapest IX., Angyal u. 30. sz. alatt
109 m² alapterületű,
utcai bejáratú

SZUTERÉNHELYISÉG

(mosdó, WC, telefon van)

ÁTADÓ

●

Fa és Papír Tömegcikk Készítő Szövetkezet
Budapest IX., Pápay István u. 12.
Tel.: 142–230.

Felajánljuk megvételre
a vállalatunk tulajdonát képező,
iparvágányon belső mozgást végző

Diesel-mozdonyt.

Felvilágosítás: a 11–143-as telefonon.
Somogy megyei Állami Építőipari Vállalat,
Kaposvár.

MEGVÉTELRE KERESÜNK

üzemképes, XS-típusú

szigetelés-vizsgáló,

vagy TR 2210 típusú,

szigetelésmérő műszert

Bármelyik típusból 6–8 darabot átvennénk.
Ui.: Nagy Ferenc, telefon: 176–315.
Bizományi Áruház Vállalat
Beruházási osztály.

A FERROGLOBUS TEK VÁLLALAT MEGVÉTELRE AJÁNL

egy MVE 320 típusú, 2000 mm csúcstávú

ESZTERGA-PADOT

Felvilágosítást ad:
Pauer Jenő, telefon: 831–700/174-es mellék.

TERVEZŐ VÁLLALATOK!

A Csepel Művek fejlesztési feladatainak tervezéséhez az 1977–78-as évekre elsősorban épület, vasszerkezet, gép és berendezés szakterületekre

SZAKTERVEZŐI KAPACITÁST KERESÜNK

Információ:
naponta 7.30 tól 11 óráig,
a Csepel Művek Tervező Intézet
Termelési Osztályán.
Telefon: 279–009.

Megvételre keresünk

üzemképes, jó állapotban levő, 4–5 tonna teherbírású, billenőplatós

teher-gépkocsit

Cím: Csepeli Papírgyár
Beruházási Osztálya
Budapest XXI., Duna u. 42.
Telefon: 279–620/335-ös mellék.

DALB–I–130 típusú
LENGYEL,
1971-BEN GYÁRTOTT

LAKKÖNTŐ GÉP

csak közületnek

ELADÓ

Érdeklődés:
Budapest XIV.,
Egressy út 36.

A Közúti Gépellátó Vállalat

Alkatrészkészletező Osztálya
1147 Budapest,
Öv utca 129. sz. alatti telepén
megvételre felajánlja néhány felesleges, elfekvő anyagát:
4,5 tonna Reiser masztikátor,
300 kg-os asfaltkeverő,
PV–40-es lapvibrátor,
Marabu zúzalékszóró,
öntözőkocsi-alkatrészek,
továbbá csapágyak, ékszíjak, szimeringek.

Telefon: Szabó Ferenc, vagy dr. Méhesné, 632–643, 830–348.

RÖVID SZÁLLÍTÁSI HATÁRIDŐRE
vállaljuk CSÖSZER BUDAPEST
az alábbi jellegű munkákat:

Kemény pvc-lemezből, illetve -csőből légcsatornák és egyedi termékek készítését,
pvc lefolyó- és nyomócsőből előre gyártásokat,
igény szerinti technológiai előre gyártásokat,
fotótankok, savazókádak stb. készítését.

A gyártással kapcsolatos felvilágosítást ad:
Szabó László, telefon: 453–720/288-as mellék vagy levélben, az alábbi címen:

CSÖSZERELŐIPARI VÁLLALAT
Szabó László,
1502 Budapest, Budafoki út 95–97.

Vállalatok, intézmények!

Megvételre vagy könyvjóváírással való

átvételre keresünk

két Ascota 170/55-ös, vagy
Ascota 170/35-ös,
jó állapotban levő

könyvelőgépet

●

Ajánlatukat a következő címre kérjük küldeni:
Dorogi Szénbányák Anyaggazdálkodási Osztálya
2511 Dorog, pf. 28. Telefon: 150/83-as mellék.
Ügyintéző: Polacsek Kálmán. Telex 22–5433.

A SZEKSZÁRD-PAKSI VÍZITÁRSULAT AZ ALÁBBI ÁLLÓESZKÖZÖKET KÍNÁLJA MEGVÉTELRE:

egy T–100-as csörlős dózer
egy DUTRA 1000-es traktor (OTA pótkocsival, tolólappal)
egy EO–5015 A típusú kotrógép
egy CSATI csatornatisztító, MTZ–50-es traktorral
két K–161 N típusú kiskotrógép
egy KM–251-es kotrógép
egy E–304-es kotrógép
egy UE–28-as traktor
egy IFA W 50 L tehergépkocsi
egy IFA W 50 LA/Z tehergépkocsi
A gépek eladására vonatkozólag felvilágosítást ad telepünk:
Szekszárd, Bogyiszlói út.

Keresünk a XIII., a IV. vagy a XV. kerületben
6000 m²-es,
vasanyagok tárolására alkalmas
bekerített vagy körülkeríthető gépkocsiszerelő területet,
kb. 500 m²-es, daruzható
vagy autódaruval bejárható,
részben irodának, öltözőnek és fürdőnek is használható fedett csarnokkal.

Telefon: 420–321, Kovács Ottó főosztályvezető-helyettes.

A kölcsönös kiegészítés jegyében

Ez év áprilisában Budapesten tartották a magyar—román kétoldalú kormányközi bizottság — a legmagasabb szintű magyar—román szerv — ülésszakát. A két ország külkereskedelmi szervei a népgazdasági tervek koordinációja alapján az 1976—1980-as időszakra 1410 millió rubel értékű áruforgalmat egyeztettek. Ez az előirányzat 93 százalékkal haladja meg az 1971—1975. években teljesített szállításokat. A két ország közti áruforgalom 1980-ban várhatóan eléri a 300 millió rubelt.

A magyar—román áruforgalom százalékos összetétele

	Magyar export Romániába	Román export Magyarországra
Energiahordozók, fémek ásványi anyagok	14	13
Vegyipari termékek	9	15
Építőanyagipari termékek	2	5
Egyéb anyagok	1	2
Gépek és gépi berendezések	61	53
Ipari fogyasztási cikkek	11	12
Élelmiszerek	2	—
Összesen:	100	100

Az áruforgalom jellemzői

Az áruforgalom ismertetett összetételéből fő vonásokban a következők olvashatók ki: energiahordozókban, fémekben és ásványi anyagokban a kölcsönös szállítások csaknem teljesen kiegyenlítettek. Ezt természetesnek kell venni, ha figyelembe vesszük, hogy ezekből a termékekből mindkét ország számottevő importra szorul harmadik piacokról, elsősorban a Szovjetunióból és a fejlődő országokból. Vegyianyagokból, vegyipari és gumipari termékekből Románia exportja nagyobb arányú, azon az alapon, hogy ez az ágazat Romániában gazdag nyersanyagelőhelyekkel és korszerű termelési bázisokkal rendelkezik. E termékcsoportban Románia az NDK és a Szovjetunió mellett harmadik legfontosabb szocialista partnerünk. Lényegében ugyanez mondható el az építőanyagipari szállításokról, illetve ennek román ipari hátteréről.

Az egyéb anyagok tételének legfontosabb termékei Romániából származó importunkban a fenyő- és bükkfűrészáru. (Ez azonban 1980-ra fokozatosan megszűnik.) A kölcsönös gépszállítás az áruforgalom legnagyobb, egyben legdinamikusabb tétele. Ipari fogyasztási cikkekből többet importálunk, mint exportálunk Romániába. Élelmiszert ugyanakkor csak Magyarország szállít. A táblázatban nem szerepel a mezőgazdasági termékek tétele, a fel nem dolgozott mezőgazdasági termékek ugyanis mindkét oldalon hiányoznak az 1976—1980. évi árulistákból, amire a későbbiekben még visszatérünk.

A fenti táblázat azonban csak fő vonásaiban mutatja helyesen a két ország közti árukapcsolatok lényegét. A nagyon összevont árukategóriák ugyanis eltakarják azt a tényt, hogy a ***magyar—román kapcsolatokban erősen dominál a két ország gazdaságának egymást kölcsönösen kiegészítő jellege.*** Árukapcsolatainknak ez az alapvető vonása. Ennek alátámasztásául szolgálhat az a tény, hogy az 1976—1980. évi hosszú lejáratú megállapodásban előirányzott 72 termékcsoportból 30 termékcsoportban csak magyar, 18 termékcsoportban csak román szállítások szerepelnek, s mindössze 24 termékcsoportban van mindkét irányú szállítás. Az említett 48 termékcsoportot illetően tehát megállapíthatjuk, hogy a két ország között gyakorlatilag „spontán" szakosodás ment végbe.

A legfontosabb tételek

Az energiahordozók, fémek és ásványi anyagok árucsoportjában a magyar exportban 130 ezer tonna hengerelt acélt, fényforrások gyártásához szükséges anyagokat, 4500 tonna alumíniumtömböt, 7200 tonna alumínium hengerelt-árut és félgyártmányt, továbbá különböző alumíniumipari féltermékeket, s technológiai célra szolgáló tímföldet találunk.

A román szállításokban ugyanakkor fontos tétel az öt év alatt értékesített mintegy 1 milliárd köbméternyi földgáz és az 1,9 millió tonna só. A vegyianyagok és vegyipari, illetve gumipari termékek között Romániától kapunk 225 ezer tonna marónátront, 125 ezer tonna ammóniák szódát, több mint 0,5 millió garnitúra tehergépkocsi-abroncsot, különféle ipari alkoholokat és színezékeket, valamint poliizoprénkaucsukot; Magyarország pedig benzolt és toluolt, műszaki gumiárut, fotóvegyszereket és papírokat, kénsavat és gyógyszereket szállít Romániának. Az építőanyagipari termékek között a román exportban szerepel bükk parketta, cement, gipsz, égetett mész, mozaiklap és építési szigetelőanyag szállítása, míg Magyarország tűzálló téglát szállít Romániának.

A gépek és gépi berendezések magyar szállítása között különböző kohászati gépeket és berendezéseket, mérő- és ellenőrző műszereket, 16 és 25 tonnás úszódarukat, különféle átviteltechnikai berendezéseket, elektroncsöveket, stúdió-berendezéseket, vendéglátóipari berendezéseket, orvosi és röntgenkészülékeket, valamint 1700 darab csuklós autóbusz találunk. A következő öt évben a román export fő tételei: 900, 700, 500 lóerős dízel-mozdonyok, 5000 darab vasúti teherwagon, különböző mezőgazdasági gépek és traktorok, építő- és földmunkagépek, kőolajipari gépek és berendezések, folyami személyszállító hajók, közúti járművek (675 darab billenő tehergépkocsi, 200 darab trailer és 5000 darab Dácia személygépkocsi). A román ipari fogyasztási cikkek legfőbb tétele a bútor, magyar exportban pedig textíliák, bőrcipők, valamint a sport- és kemping-cikkek játszanak számottevő szerepet. Élelmiszerekből étolajat, élő halat, margarint és kisebb mennyiségben húst szállítunk Romániának.

Szakosítás és kooperáció

A szakosítások, kooperációk és termékcserék főleg olyan termékcsoportokban alakulhatnak ki, amelyekben mindkét irányban számolni lehet viszonylag nagy volumenű szállításokkal. Ebből a szempontból a fentebb említett 24 termékcsoportot indokolt megvizsgálni. Vizsgálataink arra az eredményre jut, hogy legjelentősebb kölcsönös szállítások alumíniumipari féltermékekben, vaskohászati termékekben, növényvédő szerekben és más vegyipari cikkekben, papíripari termékekben, közúti jármű részegységekben és alkatrészekben és szerszámgépekben alakultak ki.

Ugyancsak számottevő az együttműködés az erősáramú szerelési anyagokban, számítás- és ügyviteltechnikai termékekben, gördülőcsapágyakban, vegyipari gépekben és berendezésekben, energetikai berendezésekben, élelmiszeripari, valamint könnyűipari gépekben, kőolajipari berendezésekben és a gépipari fogyasztási cikkekben.

Ezek a termékcsoportok az 5 évre előirányzott forgalomban több mint 460 millió rubelt tesznek ki, amiben mintegy 400 millió rubellel részesedik a gépipar, s 30—30 millió rubellel a fogyasztási cikk-ipar és a vegyipar. Ezeket a lehetőségeket a termelésszakosításban és a gyártási kooperációkban azonban még igen kismértékben használtuk ki.

A sok- és kétoldalú megállapodások alapján eddig 4 szakosítási és kooperációs egyezmény jött létre. Ezek a következők:

Öt évre előirányzott szállítás millió rubelben

	A magyar exportban	A román exportban
Szerszámgépek és részei	5,78	5,95
Közúti járművek és részegységei	13,00	5,00
C₅ frakció	5,94	5,94
Növényvédő szerek	16,61	16,61
Összesen:	41,33	33,50

Termékcserék a két ország között alumínium és alumíniumötvözetekből készült termékekben, acélcsövekben, hengerelt acélban, gumiabroncsokban és műszaki gumiárukban, valamint papír- és kartonárukban alakultak ki. Ezek volumene 5 évre 110 millió rubelt tesz ki.

Sajnos a termelési kapcsolatokról meg kell állapítanunk, hogy azok még a kezdeti szakaszban vannak, amit az is mutat, hogy ezek — még ha a termékcseréket is beszámítjuk — a magyar—román áruforgalomnak csak 13 százalékát érik el, s ezen belül a négy szakosítási és kooperációs megállapodás alapján teljesítendő szállítások mindössze 5 százalékkal részesednek.

Fontos eleme viszont a szorosabb magyar—román gazdasági kapcsolatoknak, hogy a magyar importban megjelentek a román komplett gyári berendezés-szállítások. Ebben az ötéves tervben érkezik hazánkba egy évi 2,4 millió tonna kapacitású ércelőkészítő és dúsító mű, és még ebben az évben egy só elektrolízis üzem, valamint a C_2 frakció-izoprénkaucsuk koperációt megalapozó román C_5 frakciót kinyerő technológiai berendezés. E három komplett berendezés értéke mintegy 43 millió rubel.

A magyar—román együttműködési kormánybizottság említett ülésszakán pénztárgépek termelési kooperációjáról, gumiabroncsgyártási szakosításról, energetikai berendezések gyártásában való együttműködésről és kötőelemek választékcseréjéről jött létre megállapodás. A további együttműködési lehetőségeket mindenekelőtt az ipari szerelvények, élelmiszeripari gépek, hidraulikai és elektronikai elemek, műszaki gumiáruk, kozmetikai termékek szakosított gyártásában jelölték meg.

A jövő feladatai

Az 1980-ig terjedő időszakban megoldandó feladatok közül elsőnek említhető az a kérdés, hogy a gépiparban a szerszámgépszakosítási megállapodáson, vala mint a közúti járműipari kooperációs megállapodáson kívül nincs termelési együttműködés. Az élelmiszeripari gépgyártásban és vasúti járműparban létrehozott együttműködéseket nem újították meg, pedig a lehetőségek meglennének ezen iparágakban. Fontos feladat tehát újabb termelési kooperációs lehetőségek feltárása; mindenekelőtt a vegyipari gépek és berendezések, a számítás- és ügyviteltechnikai termékek, a gördülőcsapágyak gyártásában. Emellett a fentebb spontán szakosodásnak minősített árukapcsolatok terén is erőfeszítéseket kell tenni, hogy az áruszállítások termelési és műszaki-tudományos kapcsolatokkal legyenek alátámasztva, tartós szállítási kapcsolatokká alakuljanak át, s mint ilyenek épüljenek be a két ország népgazdasági terveibe.

Második megoldandó probléma, hogy a vegyiparban létrehozott két termelési együttműködés: a C_5 frakció és a növényvédő szer együttműködés, ebben az ötéves tervben még nem zárt iparági együttműködés. A C_5 frakció-együttműködés magyar részről az alapszállítások mellett kénsav, benzol és gyógyszeralapanyag-szállításokat is tartalmaz, a növényvédőszer-ipari együttműködésben pedig román oldalon az alapszállítások mellett kigyenlítő szállításként butilalkohol és tehergépkocsi-abroncs szerepel. Ezek a „kiegyenlítő tételek" azzal a következménnyel járnak, hogy a konstrukció csak mesterkélten hozható magánjogi szerződési rendszerbe, a mobilitás elemeit viszik az együttműködésbe, s nem lehet hosszú távú magánjogi szerződési rendszerbe foglalni a termelőerők közti együttműködési kapcsolatokat, márpedig a termelési együttműködésnek ez a célja és egyben a lényege is.

Feladatot állít elénk árukapcsolatainknak az a hiányossága is, hogy a két ország között nem bontakozott ki termékszállításokban realizálódó mezőgazdasági együttműködés. Nyilván Romániában is változtatni akarnak azon, hogy a mezőgazdaság az elmúlt években feldolgozatlan mezőgazdasági termékekben összességében nem tudott mezőgazdasági többletexportot biztosítani.

Nem tévedünk, ha azt mondjuk, hogy ma a mezőgazdasági többletexport előfeltétele a mezőgazdaság új technikai és technológiai alapon történő fejlesztése, amiben hazánk már bizonyos eredményeket ért el. Meg kellene tehát találni annak a módját, hogy a két ország együttműködjön korszerű növénytermesztési és állattenyésztési technológiák meghonosításában. Ki kellene használni a vetőmag és szaporítóanyag előállítása terén elért eredmények cseréjében kínálkozó lehetőségeket is.

E rövid áttekintésben az elmondottakat abban lehet összegezni, hogy a magyar—román gazdasági kapcsolatok anyagi tartalmával és fejlődésének dinamikájával mindkét fél elégedett lehet. A feladatok elsősorban a kapcsolatok — mindenekelőtt a tartós termelési, műszaki-tudományos kapcsolatok — elmélyítésében, intenzívebbé tételében jelentkeznek. Ugyanakkor egyértelműen elégedetlenek lehetünk azzal, hogy számos meglevő együttműködési lehetőséget nem használunk ki, mindenekelőtt a gépiparban és a vegyiparban, de a mezőgazdaságban sem.

Dr. Sóky Dezső

A nemzetközi gazdasági kapcsolatok bővítésének nélkülözhetetlen feltétele a gazdasági információcsere.

A „Figyelő" negyedévenként megjelenő angol nyelvű kiadványa

THE HUNGARIAN **ECONOMY**
A QUARTERLY ECONOMIC AND BUSINESS REVIEW

átfogóan és rendszeresen tájékoztatja a magyar gazdasági helyzetről a külföldi partnereket.

Az érdekelt magyar vállalatok a külföldi piacokon hirdetéssel ismertethetik meg konkrét exportkínálatukat, szolgáltatásaikat, kooperációs ajánlatukat.

HIRDETÉSEK FELVÉTELE
a Hirlapkiadó Vállalat hirdetési osztályán.
Postacím: 1959 Budapest VIII., Blaha Lujza tér 3. Telefon: 343–100/563 mellék.

A minőségi növekedés időszaka

Bulgária gazdaságtörténetében az 1975—76-os időszakot alighanem a minőségi változás éveiként tartja majd számon az utókor. *A Bolgár Kommunista Párt* 1975-ös februári plénuma határozta meg a bolgár társadalom hosszú távú céljait. 1990-ig terjedő perspektívát rajzolta fel. Decemberben a nemzetgyűlés tárgyalta az 1976-os tervfeladatokat a márciusi pártkongresszus pedig a VII. Fejlesztési Tervet, a társadalmi-gazdasági feladatok középtávú munkaprogramját öntötte végleges formába. A bolgár gazdaságra hagyományosan a gyors növekedési ütem jellemző, 1975-ben például a nemzeti jövedelem 9, az ipari termelés csaknem 10 százalékkal nőtt. Bár a kedvezőtlen időjárás néhány növénynél (cukorrépa, paradicsom) nehézségeket okozott, a mezőgazdaság így is 8 százalékkal tudta termelését emelni.

Ez volt az az alap, melyre az 1976-os terv, az ötéves terv első esztendeje épült. A koncepció szerint továbbra is fenn kell tartani a gazdasági növekedés magas ütemét, anélkül azonban, hogy az életszínvonal emelkedése megtorpanjon. Ennek megfelelően a nemzeti jövedelem növekedésének üteme azonos a múlt évi tényszámmal, az ipar fejlődése csaknem változatlan (9,2 százalék). Az átlagot jóval meghaladó mértékben emelkedik azonban néhány ágazat, így a gépgyártás, építőanyagipar és vegyipar termelése. A lakosság egy főre jutó reáljövedelme 4,8 százalékkal, a kiskereskedelmi forgalom 7,8 százalékkal lesz több 1976-ban, mint tavaly.

A mennyiségi célkitűzések mellett a tervben nagy hangsúlyt kapnak a termelés minőségi elemei. Az ipari termelés növekedésének több mint 99 százaléka, a mezőgazdasági többlettermelés egésze a munkatermelékenységből kell hogy származzon. (Az iparban egyre komolyabb probléma a munkaerőhiány, gépesítéssel és automatizálással talán sikerül 50—100 000 ember felszabadítását és dinamikus ágazatokba való átirányítását biztosítani.)

A terv az élőmunka termelékenységének 8,4 százalékos növekedése mellett hangsúlyozza az állóeszközök jobb kihasználásának szükségességét is. Követelményként támasztja, hogy 100 leva értékű új termelőkapacitásnak 30,5 levával kell a nemzeti jövedelmet növelnie, s e célból többek között szükség van az átlagos műszakszám emelésére is. A dokumentum szerint 1976-ban az ipar 1,7, az építőipar 1,75 műszakban dolgozik átlagosan.

A beruházások a szocialista szektorban 1976-ban 13 százalékkal nőnek, ez volumenében a megszokott dinamikát tükrözi. A beruházások szerkezete azonban az elmúlt időszakhoz képest lényegesen módosul. A bolgár gazdaságpolitika szánéka 1976-ban nem annyira új üzemek létrehozása, mint inkább a meglevő termelőkapacitások modernizálása és rekonstrukciója. 1975-ben a szocialista szektor beruházásainak 65 százaléka új beruházás volt ez évben már a modernizálás és rekonstrukció részesedése több mint ötven százalék.

Megkezdődött az ágazati minisztériumok átszervezése önelszámoló egységekké. A minisztérium a tárca alá tartozó vállalatoknál képződő alapokat újra elosztja, a központi forrásokat a vállalatok között allokálhatja azonban az egész ágazatnak nyereséget kell mutatnia.

A nyereségesség mellett azonban a VII. ötéves terv időszakában az iparnak 55—60 százalékkal kell emelnie termelését úgy, hogy a lakosság szükségleteit magasabb színvonalon, jobb minőségű termékekkel között allokálhatja azonban az egész ágazatnak nyereséget kell mutatnia.

A nyereségesség mellett azonban a VII. ötéves terv időszakában az iparnak 55—60 százalékkal kell emelnie termelését úgy, hogy a lakosság szükségleteit magasabb színvonalon, jobb minőségű termékekkel tudja kielégíteni. Az egyes ágazatok növekedési ütemei azonban lényegesen eltérnek az átlagostól. A gépipar termelése megkétszereződik, a könnyű és élelmiszeripar termelése azonban csak az átlagtól elmaradó ütemben bővül (45, ill 40 százalékkal).

A mezőgazdaságban a soron következő feladat az iparszerű termelési rendszerek meghonosítása, a specializált termesztési módszerek elterjesztése. Az ország energiatermelése 1980-ra 38 milliárd kilowattórára nő, ennek a terv szerint 20 százalékát már atomerőművek adják.

A bolgár népgazdaság gyors ütemű fejlődésében, az ipar műszaki színvonalának állandó emelkedésében alapvető szerepet játszott a szocialista gazdasági integráció. Napjainkban a KGST-országokba irányuló bolgár export felét gépek és berendezések teszik ki. A stabil szocialista piacok segítették hozzá Bulgáriát ahhoz, hogy Európa első exportőrei közé tartozhasson olyan termékekben, mint elektromotorok, belsőégésű motorok és anyagmozgatási gépek. Jelenleg a bolgár gépgyártás 20 szakosítási és kooperációs megállapodással vesz részt, amelyek 170 árucsoportra terjednek ki. A bolgár gépexportban a szakosítási szerződések keretében gyártott termékek aránya elérni a 40 százalékot. Az 1976—80-as időszakban a KGST-tagállamok és Bulgária együttműködése új fázisba lép. Ebben a tervidőszakban a kölcsönös sokoldalú megállapodások szerint az ország újabb 200 gépfajta gyártására szakosodik. Ezekből a termékekből Bulgária az egész KGST-piacra szállít majd. Több szocialista országot átfogó szakosításokról is folytak tárgyalások, ezek keretében a bolgár gépipar 24 termékcsoportban 220 gépfajta szállítását vállalta a résztvevő országokba.

Kétoldalú nagy volumenű kooperációs megállapodások is összekötik Bulgáriát a szocialista országokkal. Ezek volumene általában olyan, hogy egy iparág fejlődését önmagában meghatározzák. A Szovjetunióval élelmiszeripari berendezések harmadik országokba való közös szállítására vállalkoztak, az Interatomenergo keretein belül atomerőművekhez szállít berendezéseket Bulgária. Cseh szlovákiával vízi erőművekhez szükséges berendezésekben, a Szovjetunióval energetikai, kohászati, bányászati és vegyipari gépekben nyílik lehetőség az együttműködésre.

A 7. ötéves terv időszakában folytatódik a szocializmus anyagi-műszaki alapjainak megteremtése, a korszerű ipar és fejlett mezőgazdaság kiépítése a Bolgár Népköztársaságban. Ma már történelem, hogy 30 éve még az ország csak jóformán dohánytermeléséről ismerték. 1946-ban hazánk Bulgáriából származó importjának 90 százaléka dohánytermék volt. Jelenleg behozatalunk több mint fele gépekből áll.

G. Gy.—L. P.

A világ élelmiszerhelyzete

A FAO legújabb becslése szerint 1975-ben a világ mezőgazdasági és élelmiszeripari termelése 2 százalékkal emelkedett. A fejlett országok termelése csupán 1 százalékkal bővült, mialatt a fejlődő országokban lényegesen nagyobb, 5 százalékos volt a növekedés. Javult az élelmiszerhelyzet a Közel- és Távol-Keleten, mérsékelten Latin-Amerikában. Csupán Afrikában volt csekély a termelésemelkedés.

1975-ben a világ gabonatermelése csak 1 százalékkal emelkedett és 2 százalékkal elmaradt az 1973. évi rekordszinttől, annak ellenére, hogy az előző két évhez viszonyítva 6 százalékkal nagyobb rekord rizstermelést takarítottak be. A csökkenést elsősorban az USA kukorica-, valamint a Szovjetunió búza- és takarmánygabona-termelésének visszaesése okozta. A fejlett országokban a korábban a takarmányozásban jelentős emelkedő gabonaarány visszaesett a szűkös ellátás és magas árak következtében. Ez a tendencia csökkentette a keresletet és növelte az exportkínálatot, ezáltal enyhítette a világ szűkös gabonahelyzetét.

A világ hústermelése 1975-ben 2—3 százalékkal nőtt. A legnagyobb 5—6 százalékos emelkedést a marha- és borjúhús termelése érte el elsősorban az USA-ban és az EGK-ban a vágások számának növekedése következtében. A bárány- és juhhús-, valamint a baromfihús-termelés mindössze 1—2 százalékkal emelkedett, míg a serteshústermelés kissé csökkent. A világ tejtermelése csak kismértékben bővült 1975-ben.

Tavaly a világ cukortermelésének 4 százalékos növekedése sokkal kisebb volt, mint azt korábban várták. A növényi olajok és olajosmagok (olajegyenértékben) termelése 7 százalékkal nőtt. A szójababtermés az USA-ban 25 százalékkal bővült, Brazíliában pedig újabb rekordot ért el. A földidió-, repce- és a pálmaolaj-termelés is jelentősen bővült, de a gyapotmag- és a napraforgómag-hozamok csökkentek. A burgonyatermelés számottevően visszaesett Nyugat-Európában és gyenge volt Kelet-Európában is, ugyanakkor Indiában rekordtermést takarítottak be.

1975-ben a világ gyapottermése 9 százalékkal csökkent az előző évhez viszonyítva, a lanyha kereslet hatására. A világ kávétermése 7 százalékkal alacsonyabb volt, mint az 1974-es kedvező termés.

A világ egészére vonatkozó becslések szerint 1976-ban a búza- és takarmánygabona-termés jelentősen emelkedik az előző évhez viszonyítva. Egy korábbi FAO becslés szerint a gabonatermés 7 százalékkal is meghaladhatja az 1975. évi szintet, azonban e nagy terméskövetkezik be. Ez csak a korábbi irányzat helyreállítását jelenti. Az aszály következtében előrejelzett termésemelkedés Európában valószínűleg nem éri el a várt szintet. Észak-Amerikában a búzatermés jó. A rizstermés kilátásai még bizonytalanok, de valószínűleg a termés nem haladja meg az 1975. évi rendkívül kedvező szintet.

A brazil szójababtermés 20 százalékkal múlta felül az 1975. évit. A világ földidió termése valószínűleg jelentősen bővül, de csökken a betakarításra kerülő gyapotmag és napraforgómag mennyisége. Az 1975. évi rekord cukortermelés után, a megnövelt cukorrépa vetésterület következtében, kissé tovább emelkedhet a termelés, még kedvezőbbé teheti a cukorellátást a folyamatosan bővülő nádcukortermelés kedvező alakulása.

A kávéellátás kedvezőtlenebb lesz 1975/76-ban, mint az előző gazdasági évben a brazíliai és angolai gyenge termés következtében, ezért az árak valószínűleg magasak maradnak a következő gazdasági évben is.

1976 elején az északi félteke legtöbb Importőr országában a szarvasmarhaállomány alacsonyabb volt, mint egy évvel korábban, de a déli félteke exportőr országaiban tovább nőtt az állomány. 1976-ban a sertésállomány emelkedik Európában és Észak-Amerikában. A marhahústermelés valószínűleg kissé bővül Észak-Amerikában, de csökken Nyugat-Európában és Japánban. Az év elején a Szovjetunióban a sertésállomány jelentősen kisebb volt, mint egy évvel korábban, míg a szarvasmarha-állomány 3 százalékkal emelkedett. A visszaeső sertésállományi részben helyettesíti a baromfiállomány jelentős növekedése.

A fejlett országokban az év első hónapjaiban a tejtermelés jóval meghaladta az előző évi szintet, annak ellenére, hogy csökkent a tehénállomány, mivel javult a tej és takarmányok közötti árarány.

Jelenleg a recesszió elmúlásával sokkal kedvezőbbek lettek a mezőgazdasági termékek forgalmának és áralakulásának kilátásai mint az év elején voltak, azonban a piaci bizonytalanság továbbra is fennáll az egyes termékcsoportok között. Számos terménynél a bőséges exportkínálat és viszonylag stabil importkereslet alacsonyan tartja az árakat.

1976-ban a mezőgazdasági termékek forgalma valószínűleg újra emelkedik az OECD-országok területén, az előző évi alacsony szinthez viszonyítva a növekedés elérheti a 6 százalékot. Ezzel szemben a nem olajtermelő fejlődő országok forgalma továbbra is nagyon alacsony marad.

A világ gabonaforgalma jelentősen nő a legtöbb exportőr ország kedvező termése és az importőrök alacsony készletei miatt. 1975/76-ban a becslések szerint a világ búzaexportja 4 százalékkal, a takarmánygabona-export 17 százalékkal emelkedik, ugyanakkor a rizs forgalma 5 százalékkal csökken az előző évi magas szinthez viszonyítva.

A világ gabonaárai valószínűleg magas szinten maradnak, habár lehet, hogy kissé alacsonyabbak lesznek, mint 1975/76-ban.

Mike Zsuzsa

Vihar az Égei-tengeren

Görögország közös piaci tagfelvételének gazdasági problémái és a görög—török olajellentétek az Égei-tengeren jóformán egyszerre bontakoztak ki. Eltekintve ezúttal a politikai, sőt katonai kockázatoktól, a Földközi-tenger keleti medencéjének a közeljövőben e két egymással összefüggő promlémakör lesz a legfontosabb és legvitatottabb gazdasági kérdése.

Athén és Brüsszel

Ami elöljáróban a közös piaci csatlakozást illeti — azt elsősorban strukturális problémák nehezítik. Görögországban a mezőgazdaság még mindig a lakosság 37,7 százalékát foglalkoztatja, holott a Közös Piac egészében ez az arány nem éri el a 10 százalékot. 1973 végéig körülbelül egy évtizeden keresztül 7—8 százalékkal nőtt Görögországban a bruttó társadalmi összetermék. Ez az évi növekedés nagyobb volt, mint a Földközi-tenger medencéjének bármely államában, Izrael kivéve.

Az 1974-ben bekövetkezett recesszió azonban feltárta a görög gazdaság szerkezeti aránytalanságait és nem utolsó sorban csaknem teljes függését a közel-keleti olajbehozataltól. 1974-ben a bruttó társadalmi összetermék reálértéke 1,2 százalékkal esett. 1975-ben ehhez a visszaeséshez képest némi növekedés volt tapasztalható. Ennek aránya azonban jóval kevesebb mint fele az 1963—73-as évtized növekedési ütemének. A reálértékben számított bruttó társadalmi összetermék évi 3,3 százalékkal, az ipari termelés pedig 4,4 százalékkal emelkedett. Ez a szerény növekedés is hozzájárult, hogy a külkereskedelmi deficit megközelítette a 3 milliárd dollárt. A fizetési mérlegben a turizmus és a tengerhajózás bevételei csökkentették a külkereskedelmi hiányt 1,4 milliárdra. A deficittel párhuzamosan nagyszabású infláció is jelentkezett, amelynek megfékezésére mindeddig nem tudtak határozott intézkedéseket hozni. A katonai junta hatalmának utolsó évében a fogyasztói árindex 35 százalékkal, 1974-ben pedig 30 százalékkal nőtt. 1975-ben ugyan ennél jóval kevesebb, 15 százalékos volt az infláció üteme, de általában elérhetetlennek ítélik a Közös Piac pénzügyi szakértői a görög nemzeti banknak azt a szándékát, hogy ebben az esztendőben 10 százalékra szorítsa le az inflációt.

Görög lelőhelyek

Azok az alapvető gazdaságszerkezeti nehézségek, amelyek lassítják Görögország Brüsszelben folytatott csatlakozási tárgyalásait, szoros kapcsolatban vannak az ország olajhelyzetével. A vázolt általános hátteren belül rendkívül súlyos problémát jelent az arab olajtól való függés. 1975-ben Görögország már akkora összegért volt kénytelen olajat vásárolni, hogy az egymagában több mint fele volt a fizetési mérleg teljes deficitjének. Az országban az energiamérleg úgy alakult, hogy a villanyáram 50 százalékát az importolajból, 35 százalékát barnaszénből állítják elő és csak 15 százalékot az egyébként nagy rejtett kapacitással rendelkező vízierőből.

Görögország számára tehát — függetlenül a görög—török gazdasági vitától — a Közös Piaccal folytatandó tárgyalások szempontjából, valamint az ország belgazdasági helyzetének megjavítása érdekében is alapvetően fontos az olajimport csökkentése és az energiamérleg módosítása.

Ami az olajat illeti, az égei-tengeri görög vizeken az amerikai Oceanic Oil Exploration Corporation vezetése alatt álló konzorcium kezdte meg az olajkutatást még a katonai diktatúra idején. Az első nagyobb szabású munkálatokat egy, még nem vitatott körzetben, közvetlenül a görög szárazföld partjai mentén, Észak-Görögországban végezték. 1973 őszén az észak-görög partok közelében levő Thassos szigetének partjainál tárták fel az első jelentős olajmezőket. Jelenleg Prinos I. és Prinos II. néven két olajmezőn őt telep működik. Az előirányzat szerint 1977-től kezdve napi több mint 7 ezer tonna olajat termel ez a két mező. Kapacitásának csúcsát a 80-as években érné el 26 ezer tonnás termeléssel. Ez jelentős változást eredményezne a görög energiaés pénzügyi helyzetben. Amennyiben 1977-ben a prognózisoknak megfelelő mennyiségű olajat sikerül termelni, akkor a Thassos partjai mellett levő olajmezők a jelenlegi görög olajfogyasztás mintegy 40 százalékát fedezik.

A Prinos I. és Prinos II. feltárási és fejlesztési költségei körülbelül 200 millió dollárt tesznek ki. A jelenlegi szerződés szerint a konzorcium 26 évre kapott kiaknázási ernedélyt és további tíz évre opciót. Időközben az Oceanic Oil kezdeményezésére megalakult eredeti konzorciumból az alapító amerikaiak kiváltak. A konzorcium két legfontosabb tagja jelenleg a Hellenic Oil, amely a Fiour France nevű franciaországi trószt leányvállalata, valamint a Bayrische Anilin (BASF) érdekeltségének tekinthető nyugatnémet Winterschall AG. Az amerikat jelenlétet egy kis kaliforniai vállalat, a White Sheild Greece képviseli.

A török igények

Időközben a görög kormány ugyancsak Thassos szigetének közelében egy másik lelőhelyen is elkezdte a kutatást. Itt a kutatási jogot az állami görög olajtársaság (DEP) kapta meg, amelyet részben a francia Institut Francais du Pétrole, részben a román Rompetrol támogat technológiailag.

A két említett görög lelőhely földrajzi elhelyezkedése olyan, hogy kívül fekszik a vitatott területen. Mint ismeretes, e vita lényege az, hogy a Törökország kisázsiai partja mentén húzódó görög szigetlánclat következtében a tengeri országhatár a török part mentén húzódik. Ugyanakkor a törökök szerint az úgynevezett „kontinentális perem" (ahol nemzetközi jogilag a tengerfenék ásványi kincsei a parti országot illetik) jóval távolabb van a török határtól, mint a felségvizek határa. (Nem is beszélve arról, hogy az égei-tengeri görög szigetek egész sora alig néhány kilométerre van a török szárazföldtől.)

A törökök jelenleg a kontinentális perem általuk megjelölt határa és a tengeri országhatár közötti területen folytatnak olajkutatást — ez a jelenlegi konfrontáció lényege. Török részről az akció gazdasági bázisa az, hogy az ország ugyancsak olajbehozatalra szorul, noha kisebb mértékben, mint Görögország. Az eltérés oka mindenekelőtt az energiamérleg különbségében rejlik. Törökországban ugyanis az olaj részesedése nem 50, hanem csak 39 százalék az energiamérlegben. A villamos energia 26 százalékát szénbázison állítják elő, 35 százalékát pedig a vízi erőművek adják. Jelenleg a ténylegesen termelt olaj szempontjából is kedvezőbb helyzetben van Törökország. Anatóliában ugyanis viszonylag jelentős olajmezők vannak, amelyek részben a török állami olajtársaság (TPAO), részben a Mobil és a Shell kezelésében összesen évi 22 millió barrel olajat termelnek. Ez a belső fogyasztás egyharmadát fedezi. (Mint látható, a Prinos I. és a Prinos II. sikeres belépése esetén Görögország olajhelyzete egy árnyalattal kedvezőbbé válik a jelenlegi török helyzetnél.)

Görögország a konfliktus időszakában azzal is igyekszik energiaszempontból lefedezni magát, hogy igyekszik az energiamérleget a barnaszén és a vízienergia irányába eltolni. (A barnaszén 1950-ben még a legnagyobb energiahordozó volt Görögországban.)

— ie —

HÉT NAP A VILÁGGAZDASÁGBAN

Norvég kereskedelmi flotta

A norvég kereskedelmi tengeri flotta, amely fontos helyet foglal el az ország gazdasági életében, komoly válságba került.

A gazdasági hanyatlás következtében július végén 87 nagy tengeri hajó (együttes teherbíró képességük 6 millió bruttó regiszter tonna) tétlenül vesztegelt — közölte a norvég Központi Statisztikai Hivatal.

Különösen súlyos helyzetbe került a tartályhajóflotta, amelynek egyharmada — összesen 73 tartályhajó (együttesen 4,5 millió bruttó-regiszter tonna) ugyancsak a kikötőkben vesztegel.

Kilencmillió turista Csehszlovákiában

Az év első felében több mint 5 millió turista a szocialista országokból és csaknem 4 millió a tőkésországokból kereste fel Csehszlovákiát — közölte az ország hivatalos idegenforgalmi tanácsa.

Ugyanebben az időszakban két és fél millió csehszlovák állampolgár járt turistaként a szocialista országokban.

Mexikói acélgyártás

Mexikó 1970-től máig 25 milliárd pesót (körülbelül 2 milliárd dollárt) fordított a kohászat fejlesztésére — jelentette be Mario Ramon Beteta mexikói pénzügyminiszter.

Mexikó az évtized elején évi 4 800 000 tonna acélt gyártott, jelenleg pedig 9 850 000 tonnát. Az acélgyártás tekintetében Mexikó a fejlődő országok között az első helyen áll.

Kínai olajszakértők

Kínai olajszakértőkből álló nyolctagú küldöttség utazott egyhónapos látogatásra Nagy-Britanniába. A küldöttség látogatása során olajkútfúró berendezéseket és kőolajfeldolgozó eljárásokat tanulmányoz majd.

Nagy-britanniai látogatását befejezve a küldöttség két hetet tölt majd Hollandiában és hét napot Dániában, mielőtt visszatér Kínába.

A jövő bányája a Szovjetunióban

A „Jövő bányája" épül a Donyec-medencében, Szverdlovszktól nem messze. A bánya műszaki és egyéb berendezései nem a jelenlegi legmodernebb, hanem az ezredfordulóra várható előírásoknak fognak megfelelni — írja a Pravda.

A Dolzsanszkaja-Kapitalnaja bányában csaknem hétszáz méteres mélységben, négy fronton folyik majd a termelés. Az üzem tervezett kapacitása: évi 4,2 millió tonna, azaz napi 14 ezer tonna antracit, a legkiválóbb minőségű feketeszén. A bányászok munkáját komplex automata berendezések segítik majd, köztük a „Szojuz—14" és a „Szojuz—19" típusú önjáró, távirányítású szénkombájn. A szállítást is teljes mértékben automatizálják, a hatalmas futószalagok kapacitása óránkint másfél ezer tonna lesz.

A bánya felszíni épületeiben a szokásos egészségügyi és egyéb létesítmények mellett moziterem és uszoda várja a bányászokat.

Angol munkanélküliség

A brit foglalkoztatottságügyi minisztérium kedden nyilvánosságra hozott adatai szerint a második világháború óta nem volt olyan magas a munkanélküliek aránya, mint július hónapban. Összesen 1 501 976 munkanélkülit tartottak nyilván az Egyesült Királyságban, a munkaképes lakosság 6,4 százalékát. Ezzel Nagy-Britanniában több a munkanélküli, mint Franciaországban, Nyugat-Németországban és Belgiumban, bár még mindig kevesebb, mint az Egyesült Államokban vagy Kanadában.

Új ipari üzemek Kubában

Az év első felében Kubában 28 új üzem kezdte meg működését. Ezek között szerepel nyolc építőanyaggyártó üzem és egy bútorgyár. Az élelmiszeripar fejlesztése érdekében több sütőipari üzem, egy kávépörkölő, egy halfeldolgozó kombinát, valamint édességeket gyártó vállalat kezdte meg a termelést.

Angol energiafogyasztás

A Londonban közzétett statisztikai adatok szerint Nagy-Britannia 1975-ben 4 százalékkal kevesebb energiát fogyasztott, mint az előző évben.

Az energiaforrások közül a kőolajfelhasználás aránya az 1974. évi 45,5 százalékkal szemben 1975-ben 43,6 százalék volt. A szénfelhasználásl arány 34,7 százalékkal szemben 36,4 százalék, a földgázé 15,9 százalékkal szemben, 17,3 százalék volt.

Az atomenergiának az energiafogyasztásban való részesedési aránya tavaly változatlanul 3,3 százalék volt.

PERISZKÓP

A japán vállalatvezetés módszerei

Egyik amerikai társaság azonos tranzisztoros készüléket szereltetett össze azonos eljárással az Amerikai Egyesült Államokban, valamint a Tokióban működő gyárában is. A tokiói munkásnök 15 százalékkal több egységet állítottak elő, mint a nagy termelékenységünek számító anyavállalat munkásnői. Egészen más volt a helyzet a Sony Társaság esetében. A japán társaságnak 3 éve televíziószerelő üzeme működik a kaliforniai San Diegóban, ahol a Sony-menedzsment eredményeképpen az amerikai szerelők munkájának termelékenysége azonos szinten van a tokiói szerelőkével.

A Sony Corporation mint multinacionális társaság, más japán cégekhez hasonlóan sokat foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy válnak be a japán ipari irányítási módszerek külföldön, a nyugati világban. Eleinte szinte hihetetlennek tűnt, hogy mennyire hatékonyak ezek a módszerek az ország határán kívül is.

A Sony-cégnek az Amerikai Egyesült Államok nyugati részén működő gyárában nemcsak a munka termelékenysége azonos a japán színvonallal, hanem a betegállomány, a hiányzás és a munkaerő-vándorlás is 25—50 százalékkal alacsonyabb, mint a környékbeli amerikai elektronikai cégeknél.

Japán részről ezt eleinte véletlennek tartották, de a Stanford Egyetem professzorai 21 megvizsgált japán leányvállalatnál ugyanezt mutatták ki. A professzorok egyike a San Diegóban tapasztalt japán menedzsment-technikát példának állította az amerikai cégek elé, kiemelve a japán vállalatok jó belső kommunikációját. Jó benyomást keltett a munkatársakkal fennálló kapcsolat japán stílusa. Az amerikaiak például „tipikusan japáni"-nak minősítették, hogy az ügyvezető naponta körüljárja a vállalat minden osztályát és név szerint üdvözli a munkatársakat, itt-ott megáll, meghallgat és tanácsot ad. Az egyik japán felsőszintű vezető Nagy-Britanniában a félévi leltározásnál raktári munkásként dolgozik, részben a hagyományos „japáncsapatszellem" demonstrálása, részben pedig az alárendelt angol gazdasági vezetők aktivizálása céljából.

Ugyancsak a hatékony japán menedzsment példáját szolgáltatta egyik japán alapítású kaliforniai bank, amely a rezsijét azáltal csökkentette, hogy az utóbbi években minimális létszámmal működött, hogy gyenge üzletmenet esetén elkerülje az elbocsátásokat. Az amerikai szokásoktól eltérően minden munkatársat, a hiteligazgatótól a pénztárosig, kiképeztek minden munkakör ellátására. Ez nemcsak az egyének, hanem az egész bank gyors fejlődését elősegítette.

A japán és a nyugati menedzsment-módszerek között a lényeges különbségek a következők:

A döntéseknél fontos az alulról felfelé való út is. A japán menedzser nem törekszik hierarchikus tekintélyre nyugati értelemben, alulról is várja a tájékoztatást és a kezdeményezést; a módosításokat is javaslatokat tehát a problémákhoz legközelebb álló szakemberektől igényli.

Az állandó nyitott ajtó politikája. A japán menedzser nem sáncolja el magát titkárnőkkel, minden munkatársa szabadon felkeresheti. Külön szoba és más státuszszimbólumok nem tartoznak a japán módszerhez, szerintük a távolság tartása akadályozza a gyümölcsöző együttműködést.

Minden munkatárs viseli a felelősséget. A nyugati rendszerben minden felelősség a menedzserre összpontosul. Viszont a japán beosztottnak általában ismernie kell vállalatát, és magának kell megtalálnia teendőit, anélkül, hogy európai és amerikai szokás szerint a cél pontos megjelölésére és utasításra várna. A japán módszer nem egyszerűbb, de jobb lehetőséget nyújt a képességek kifejlesztésére és bizonyításukra.

A jövedelem és a pozíció a szolgálati idővel emelkedik. Tehát attól függően, mikor kerülnek a vállalathoz, mi a felső szintű vezetés abból indul ki, hogy mindenki legjobb tudása szerint hozzájárul a vállalat sikerének. (Ezt egyébként ma Japánban sokan vitatják.)

Döntést csak az érdekeltekkel egyetértésben hoznak. A döntési folyamat így hosszabb, mint a nyugati menedzsment-rendszerben, de annál gyorsabb és simább a végrehajtás.

Figyelemre méltó még, hogy az amerikai és európai cégek az egyes személyeket rendszerint csak produktivitásuk szerint értékelik, és úgy vélik, hogy a személyi problémáikat otthon kell hagyniuk. A japán menedzser a munkatárs teljes személyiségét tekinti és naponta érdeklődik személyi körülményei iránt.

Ez utóbbi segíti elő leginkább a japán cégek munkatársainak ösztönzését attól függetlenül, hogy azok európaiak vagy amerikaiak. Az emberről való gondoskodás azonban Japánon kívül nem érvényesül a szükséges mértékben, mert a nyugati leányvállalatokat rendszerint igen rövid idő alatt kell kiépíteni. A japán vállalatvezetés nem mindig érvényesíthető alapelvei: friss diplomások alkalmazása vezetői utánpótlásként, gyakorlati előismeretek nélkül, akiket azután képességeiknek megfelelően visznek előbbre; a munkatársakat egész életre alkalmazzák, ami feltételezi a cég fennállását is hosszú időre; a felmondás csak kivételes eset (törvénysértés esetén). Általában harmonikus, családias kapcsolat az alkalmazott és „társasága" között és a vállalat messzemenő szociális gondoskodásban részesíti a japán munkatársat. A munkatársak általában a nyugati szokásokat lényegesen meghaladó segítséget kapnak lakásügyekben, a szabadság és utazás megszervezésében, valamint betegség esetén.

(—m)